

శ్రీ రస్తు.

అ ని రు ద్ధ చ రి త్ర ము.

(అబ్బయామాత్యప్రణీతము).

వావిళ్ల. రామస్వామిశాస్త్రిలు అండ్ సన్స్ వారిచే.

బ్ర క టి త ము.

ఆదిసరస్వతీనిలయముద్రాక్షరశాలయందు

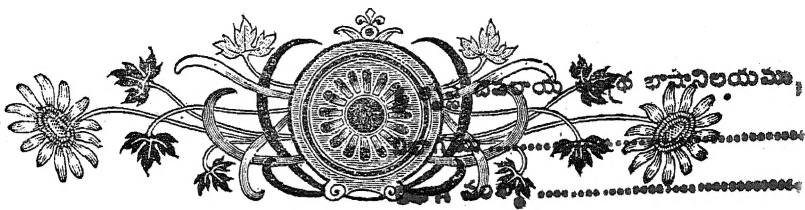
ము ద్రి త ము.

చెన్నపురి.

1911.

25146
25146

(శ్రీరామచంద్రాయ నమః).

అనిరుద్ధ చరిత్రము

వీ రి క.

నిత్యోత్సవమందిరంబు లగులక్ష్మీమోహనాపాంగ వీ
క్షానీలోత్పలమాలికావళులు శృంగారంబుగా నంగపూ
జానైపధ్యమెలర్పఁ దత్తనులతాసంక్లిష్టకేళిం బ్రయా.
నూనుండై తగుమంగళాచలన్యసింహుం డిచ్చు మాకోరికల్.

1

చ. సరసతఁ గాఁగిలింప గిరిజాకుచపాలి నిజాంగలిప్తభా
సురభసితాంత మై కులుకుచున్ వెలిరామర మొగ్గజోడుసుం
దరత వహించుచుండ మమతం బలుమాటును జూచి సొక్కు శం
కరుఁడు ప్రసన్నుడై యొసఁగఁ గావుత మాకు నభీష్ట సంపదల్.

2

మ. అకలంకం బగుచిత్తశుద్ధికిఁజెల్లె యశ్రాంతమున్ మొక్కెదన్
సకలస్థావరజంగమాత్మకజగత్సంసారనిర్మాణక
ర్తకు నానాదురితాపహర్తకు సమస్తామ్నాయసంధర్తకున్
బ్రకటస్మార్త మనోవిహర్తకును వాక్పద్మక్షణాభర్తకున్.

3

చ. కలిమికిఁ బుట్టినిల్లు సుర కన్యల కేలికసాని ముజ్జగం
బులకును గన్నతల్లి కృతపుణ్యులకున్ ధనధాన్యరాశి వి
ద్యలచెలి కత్తెగారు కలశాభికిఁ గూరిమిపట్టి శౌరికిన్
గులసతి యాదిలక్ష్మీ దయభుక్తుడు చూపుల మమ్ముఁ బ్రోవుతన్.

4

శా. శ్రీవిద్యాబగళాముఖి భగవతీ చింతామణీ శ్యామలా
దేవీ వశ్యముఖి సమాహ్వయములన్ దీవ్యన్మహా మంశ్ర యం

- త్రా విరూపాక్ష నిజాంశ లాశ్రితుల కిష్టేశ్వర్యముల్ చేయఁ జి
ద్భావాకారత నొప్పు శాంభవి ననుక బ్రహ్మజ్ఞాన్వితం జేయుతకె. 5
- చ. రవరమణీయకీరసుకరంబు నభీష్టఫలోదయంబు మా
ర్దనముగంధయుక్తము సుధాసమవర్ణముగల్గి వర్ణనీ
యవిబుధలోకకల్పితరువై తగుపద్మజరాణి వర్తనో
త్సవము వహించుఁగాత నిరతంబును మద్రసనాంచలంబునకె. 6
- ఉ. అంబుజగర్భనిర్జరవరాదులచేత సవర్యలందు హే
రంబుఁ గృపావలంబు మునిరాష్ట్రీకురుంబమ సొంబుజాతరో
లంబు దరస్మితాననక శాశితశారవచఁద్రబింబు భూ
షాంబరరుగ్విడంబు విజితారికదంబు భజింతు విద్యకై. 7
- మ. దినరాశ్ట్రజాలఁ గాలిదాసు భవభూతిక దండి బాణుక మయు
రుని శ్రీహర్షుని సోముభారవిని జోరున్నన్నపక దిక్కశ
ర్మను శ్రీనాథుని సోము భీమకవి నెత్తావెగ్గడక భాస్కరుక
వినుతింతుక హరిభక్తిసింఘుల మహావిద్యత్కవిశ్రేష్ఠులకె. 8
- చ. చతురకవిత్వతత్వపటుసంపద యొక్కరి సామ్మగాదు భా
రతిదయ సౌధవార్ధికవిరాజుల మానసముల్ ఘటంబు లా
యతము కొలంది లబ్ధమగు నయ్యమ్మతం బటుగాఁ దలంచి య
ద్యతన కవీంద్రులార కృప దప్పక మత్కృతి నాదరింపుడీ. 9
- తే. కాలిదాసాదులకునైనఁ గలవుతప్ప
లనిరి పెద్దలు మాదృశులనఁగ నెంత
తప్ప గల్గిన దిద్దుడీ యొప్పుగాను
బాలునకు బుద్ధి నేర్పినభంగిఁ గవులు. 10
- తే. భగవదర్చితకార్యంబుపట్ల నెరసు, లున్న దూషింప వలదు మాయన్నలార
ఘనకీరీటంబు ధరియించుకొనిన తలకు, సుల్లులెక్కలు వెట్టుట చొప్పుగాదు. 11
- చ. సుకవుల నూత్తులందు సరసుల్ నెరసుల్ వెదుకంగఁబోరు మ
క్షికవితతుల్ న్రణంబు పరికింగులిం గొదవల్ గణించుటల్
కుకవుల నైజబుద్ధి తెరలో కథచొప్పున బొమ్మలాడఁగా
సెుకకడ హాస్యపుం బ్రతిమ లుండవె వెక్కులు వెక్కిరించుచుకె. 12
- వ. అని యిట్లు ప్రధానదేవతానమస్కరణంబును బురాతనాద్యతనసుకవిపురస్కరణం
బును గుకవి తిరస్కరణంబును గావించి యనంతరంబె. 13
- సీ. శ్రీమంగళాద్రి లక్ష్మీనృసింహుల కటాక్షాంచలామృతనృప్తి నంకురించి
సంగీతసాహిత్యసరససౌప్తయ్య క్తి శాఖోపశాఖలఁ జాలఁ బ్రబలి

రసిక రాజన్యముఖ్యసమాజబహుమానసత్తవసంతాభిరతిఃజిగిర్చి
దైవనామాంకిత స్తవమనోహర భావపదవాక్యసుములుః బరిమళించి
యాభినవస్థితః బెంపాందు నస్మదీయ, భాగధేయసారస్వతపారిజాత
తరువునకుఁ దగు సత్ఫలదాయము గాఁగ, సముచితంబుగ మొక ప్రబంధము రచింతు.

క. చదువులకు మేర యెయ్యది, చదివినమాత్రంబె చాలు సరసవచ స్సం
పదఁ దా నేర్చిన కొలఁదిని, యదనఁగవితఁ జెప్పి హరికి నర్పింపఁ దగున్. 15

మ. అతి దాక్షిణ్యం దేతండు పూర్వకవికావ్యప్రాధ వాచారసో
న్నతులం దేలినఁ దేలుఁగాక యెపుడున్ నావంటికించిడుచే
గృతి విశ్వాస మెఱింగి చేకొనియెడున్ శృంగారవద్వల్లవీ
రతులం జొక్కియుఁ గుబ్జమేను వగవీఱన్ దీర్చి చేపట్టఁడే. 16

క. భగవంతుని సద్గుణములు, పొగడు పివేకంటె తమ కపూర్వైశ్వర్యం
బగుట నరస్తుతి నేయరు, జగతిన్ సత్కవులు తుచ్చ సంపదకొఱకై. 17

మ. హరినామాంకితకావ్యమెట్టిదయిన న్నానందమై సజ్జనా
దరణీయం బగుఁబుష్పమాలికలో దారంబు చందంబునన్
నరనామాంకిత మైనకావ్యము రసోన్నత్యస్థ మయ్యు ని రా
కరణంబై చను హీనజాతిపురుషుం డైకొన్న వేశ్యంబలెన్. 18

చ. కృతులు నిజాంకితంబు లొనరించిన నిష్పదనంబు లిచ్చి స
మ్మతిఁ బ్రభువుల్ కవీశ్వరుల మన్ననసేయుట కీర్తిగోరి ని
శ్చితమతి దేవతాస్తుతియే నేయుకవీంద్రుల నాదరించి స
త్కృతి యొనరించు సత్ప్రభుని కీర్తికి గీర్తి ఘటించుకంఠునే. 19

వ. అని తలంచి యొక్కనాటి రాత్రియందు నాయుష్షదైవం బైన శ్రీమంగళాచలస్థనింహ
దేవు దేవాలయంబునకుం జని వివిధమణిగణవిరాజితంబును, ప్రదీప్తహాటకమయం
బునునై నయనారవిందంబులకు నూతనంబైన యానందవికాసంబు సంపాదించుచున్న
గోపురప్రాకారశిఖరగర్భగృహంతరాళికముఖమండపప్రభాసాభాగ్యంబులలోకించి
యాశ్చర్యంబు నొందుచుఁ బ్రదక్షిణంబులుచేసి స్వామిదర్శనంబు నేయుచు నుత్సాహం
బున సంతర్గహంబున కరిగి యందు. 20

సీ. సంపూర్ణపూర్ణిమాచంద్రబింబమువంటి మోమునఁ జిఱునవ్వు మొలకలెత్త
నంకపీతమున నుఖాసీనయైయున్న కమలావిలాసవిభ్రమ మెసంగ
శంఖచక్రగదాబ్జసంశోభితములైన బాహుచతుష్టయప్రభలు నిగుడ
గ్రావేయమకుటకంకణకుంఠలాంగదహారావళులు మేన నందగింప
బాలికాహస్తపంకజాలోలచారు, చామరానిలమోదితస్వాంతం దగుచు
దివ్య సింహాసనంబునఁ దేజరిల్లు, మోహనాకారు నరసింహమూర్తి గంటి. 21

- క. కని సాస్తాంగముగా వం, దనములు గావించి లేచి తత్సామిప్యం
బున నిలిచి కొలిచి యుండఁగ, నను జల్లనిమాడ్కిఁజూచి నయముగఁ బలికె. 22
- క. బాలత్వమందె నీకు ద, యాశుండనై యొసఁగితికొ మదర్పితకవితా
ఖేలనమును మద్భజనా, శీలంబును దృఢముగాఁగఁ జేసితి వత్సా. 23
- క. అనిరుద్ధచరిత్రయుఁ జ, క్కని ముచ్చట విస్తరించి కణఁగిప్రబంధం
బొనరింపుము శ్రేయో వ, ర్ధనమగు మాపేన సంకీర్తమునేయుఁ దగక. 24
- వ. అని పలికినఁ బరమానందభరితహృదయుండనై తద్వచనంబు మహాప్రసాదంబుగా నంగీ
కరించుకొని యిట్లంటి. 25
- ఉ. ఓకమలామనూరమణ యో పరమేశ్వర యో జగత్పతి
యో కరిరాజదైవ్యహర యో శరణాగతవశ్రవంజరా
యో కరుణారసామృతపయోధి పునర్జననంబుమాన్ని సౌ
భ్యాకరమైనసత్పదము నందఁగఁజేసి కృతార్థుఁ జేయుమీ. 26
- వ. అని పునఃపునః ప్రణామంబులుచేసి తదనుజ్ఞవడసి యందుండి మఱి గృహంబునకు
వచ్చితి నని యాదృశంబైన స్వప్నంబుఁగాంచి మేల్కొని యపరిమితప్రమోదరస
మగ్నాంతరంగుండనై కొంతదడవు తడియ దివ్యమంగళవిగ్రహంబు భావించుచుండితి
నివ్వధంబునఁ దదననుగ్రహంబువడసి నవాడనై యేతత్ప్రబంధరచనాక్రమంబునకు
నుపక్రమించి మద్వంశప్రకారంబు వర్ణించెద. 27
- సీ. శుభకరాపస్తంభ సూత్రుండు కొండిన్య గోత్రుండు నా ర్వల కుల పవిత్రుఁ
డగు బసవన మంత్రి కమరప్పయమ్మన పెద్దన యెల్లప్పుఁప్రియతనూజా
లాకుమారచతుష్టయంబులొ ముమ్మనామాత్యుండు సత్కర్తృమండనుండు
తత్తనూజాతుఁ డుత్తమధర్మశీలుండు నిర్మలచరితుండు నిమ్మనాథుఁ
డతని నిజసాధ్వీ యగుకొండమాంబ గగ్గ, మందు జనియించె వినయవిద్యాచణుండు
హరిహరధ్యానసేవాపరాయణుండు, మహితరుచిహేలి యబ్బయామాత్యమాళి. 28
- ఉ. నిండుమనంబు సత్యమును నీతియు శాంతముగల్గి కీర్తివం
తుండయి భోగభాగ్యములతోఁ జెలువొందుదుఁ గొండవీటి భూ
మండల నాయకుల్ మిగుల మన్ననసేయంగఁ బెంపుమీతొ స
త్పండితుఁ డబ్బమంత్రి కనుప ర్తిపురాన్వయ వార్ధిపూర్ణచం
ద్రుం డని లోకులంకులందఱు నెఱుంగుటకున్ నుతిసేయ నేటికిన్. 29
- తే. అమ్మహాత్ముని గేహిని యైనపుణ్య, పతికి లక్ష్మీంబు కుదయించె సుతయుంగులు
మహితగుణశాలి రాయన మంత్రివరుండు, నిరుపమగుణోజ్జ్వలం డగునిమ్మఘనండు.
- క. ధీనిధి రాయనమంత్రికి, మానవతీమణికినరసబాంబకజననం
బైనారమిరువురమె యో, గానందుండు నబ్బనార్యుఁ డనఁదగు నేనుక. 31

- క. నరసింహపాదభక్తుడ, నరసింహకృపాప్రసాదనయల్బమతిక ౨౩.౧౩
నరసింహర్పితహృదయుడ, నరసింహునికరుణాజాలనమ్మినవాడక. ౩2
- వ. ఇట్టి నాచేత విరచనీయంబగు నేతత్ప్రబంధసామ్రాజ్యంబునకు మూర్ధాభిషిక్తుండగు
మహానుభావుని ప్రభావంబు వర్ణించెద. 88
- నీ. శ్రీవైష్ణవాలయశ్రేణులందుఁ జెలంగు ద్రావిడగంధనాదములవలన
వరమహీసురయజ్ఞవాటికాంతరములఁ గొమరారుహోమధూమములవలన
విఫణివీధులయందువినిహితంబైనట్టి ధనధాన్యముఖిపదార్థములవలన
నేలాలవంగ తాంబూలవల్లించందనముఖిభోభితవనాంతములవలనఁ
గమలకైరవకల్పారకలితలలిత, విమలజలసాంద్రకాసారవితతివలన
భాసురంబగులక్ష్మీనివాసమగుచు, దివ్యతిరుపతిమంగళాద్రిస్థలంబు. 84
- క. తిరుపతులునూటయెనిమిది, పురుషోత్తమశేషశైలములు మొదలుగ నా
తిరుపతులలోన మంగళ, గిరి విష్ణునిజస్థలంబు కేవల మరయక. 85
- మ. జగదానందకరంబుమోక్షపదవీసౌపాసమార్గంబు యో
గిగణాకీర్ణగుహాంతరంబుశిఖరక్రీడావిలోలాఘరో
మృగనేత్రాసుకరాంగుళీచలితతంత్రీవాతవీణారవా
నుగుణాంచత్పిక నాదమద్రిచెలువొందుకొమంగళాభిఖ్యతక. 86
- ఉ. ఆసుహానీయశైలశిఖరాగ్రమునందున్మసించుమూర్తి తే
జోమయదివ్యవక్త్రమునశోభిలుచుకొనిజభక్తకోటి శ్ర
ద్ధామతిఁజేయుపానకముఁదానెలమికొసగమారగించి త
త్కామితముల్ ఫలింపఁగసగంబుఁదగకదయ నేయువారికిక. 87
- చ. గిరిదిగువకొనినూత్నమణికితమండపమధ్యభాగభా
సురతరపీతమందునతిసుందరమూర్తిధరించియిందిరా
తరుణియుఁదానునుండునిగతంబున్మసించుఁడుదివ్యహారనూ
పురకటకాంగుళీయకవిభూషణపుంజవిరాజమానుఁడై. 88
- తే. ఇట్టిమంగళగిరియందు నెగువదిగువ, తిరుపతులరెంటిమధ్యప్రదేశమందు
శంకరుఁడుసర్వమంగళాసమీతుఁడగుచు, నుండు నెప్పుడుసహవాసయోగ్యుడగుచు. 89
- నీ. కళ్యాణసరసిలోఁగదిసిమజ్జనమాడి ధౌతవస్త్రంబులందముగఁదాల్చి
కుధరాగ్రమెక్కిమార్గొండలక్షిభజించి నరసింహునక్రవందనములుచేసి
మిరియంబులేలవల్ మెదిపిచక్కెరతోడఁ గలిపితియ్యనిపానకములుచేసి
స్వామికర్పించిశేషంబైనసగళును భక్తులకెల్లనుబంచిపెట్టి
నగమందిగవచ్చిశవదర్శనంబుచేసి, దిగువనరసింహునిందిరాదేవిఁగొలిచి
భోగమోక్షంబులనుభవించుదురుజనులు, సత్యమిదిమంగళాచలస్థలమునందు. 40

సీ. వేంకటాచలమున వేసటనొందక వడలుభుజింపఁ గాఁబోడముదప్పి
 శ్రీరంగమున నానదీఱుగఁబొంగళ్లు భోజనంబొసంపఁబోడముదప్పి
 కాంచీపురంబులోఁ గాంక్షకొద్దినఁజేరి యిడ్డెనల్ భక్షింప నెసఁగుదప్పి
 యశగిరిస్థలమున నాపోఁచ గాదోసె లారగించినఁబుట్టినట్టిదప్పి
 యగ్నకస్తామహాస్తశంఖాగ్రము క్త, లలితగుడజలధారాఘృశంఘశంఘ
 శాయమానపానీయమహిమ చేనఁగనికొనుచు, జలజనాభుండుమృగశాచలమునందు. 41

ఉ. ముంగిటికల్పభూరుహము మూలధనంబుని వేశనంబులో
 బంగరువాన చేతికగపడ్డతలంపులమానికంబు ముం
 గొంగుపసిండి భక్తులకుఁ గోర్కలపంట జగంబులందు మా
 మంగళశైలవల్లభుసమం బగుదైవము లేదు చూడఁగన్.

42

షష్ఠ్యంతములు.

క. ఈదృగ్విధకల్యాణగు, ణోదారప్రాభవునకునుద్యల్లీలా
 సాదరకటాక్షవీక్షా, పాదితవిబుధేంద్రకమలభవవిభవునకున్.

క. అతులితమతియుతమతగుణ, యతికృతసుధ్యానగతనిరాకారునకున్
 శ్రితకమలాసితకమలా, యతివిమలాంబకసుఖప్రదాకారునకున్.

44

క. భూషాలంకారునకును, దోషాటభటచ్చటామదోతక్రటగజహృ
 ద్భీషణకంఠిరవగళ, ఘోషితకృతపాంచజన్యఘాంకారునకున్.

45

క. మందారకుందచందన, మందస్మితసుందరైకమందిరనయనా
 నందవదనారవిందున, కుందామరసోద్భవాస్యకుముదేందునకున్.

46

క. వరసుగుణభక్తజనకృత, సరసగుణాంభోర్ధ్ధపానశాఖ్యనకుశుభా
 కరమంగళాచలస్థల, నరసింహాఖ్యనకుసద్గుణాఘ్నినకున్.

47

కథాప్రారంభము.

వ. అంకితంబుగా నేరచియింపంబూనిన యనిరుద్ధచరిత్రంబునకుఁ గథాప్రకారం జెట్టిదనిన
 భగవత్కథానుధానుభవకుతూహలసాంద్రులగు శౌనకప్రముఖమునీంద్రులు సకలపు
 రాణేతిహాసప్రసంగవచనచాతురీవిఖ్యాతుండగు నూతునింగనుంగొని యిల్లనిరి. 48

చ. జలజభవాభవప్రముఖునం స్తవనీయవిశేషవిష్ణుని
 ర్మలగుణకీర్తనామృతముమామకకర్ణరసాయనంబు గాఁ
 బలుమఱునీవు దెల్పుటకుఁ బాత్రులమైతిమిపూర్వపుణ్యముల్
 ఫలితమునొందెనీవలనభవ్యగుణాగ్రణిరొమహ్మణీ.

49

క. అనిరుద్ధనిచారిత్రము, వినుటకుమాహృదయములను వేడుకపాడమెన్
 వినుపింపుసవిస్తరముగ, వినుతబుధవ్రాతనూతనయోషేతా.

50

వ. అనిన విని యమ్మునీంద్రుల కతం డిట్లనియె.

51

క. మీరడిగినసత్కుఁధ విసఁ, గోరి పరిక్షిన్నపాలవంజరుఁ డడుగఁ
ధీరుఁడు శుకయోగి సవి, స్తారంబుగఁ దెలుపఁదలఁచి తా నిట్లనియె.

52

సీ. ప్రాకారగోపురప్రాసాదపద్మరాగప్రభాచంబితగగనతలము
సంతతఫలపుష్పసాంద్రనానావిధోర్వీరుహకలితశృంగారవనము
చంద్రకాంతోపలసౌపానకలితశోభితజలపూర్ణవాషీవ్రజంబు
సరససౌందర్యలక్షణలక్ష్మీతాకారభామినీపురుషసౌభాగ్యకరము
గంధసింధురస్తైంధవబంధురంబు, సారసారససరసకాసారవిసర
మలఘుజలనిధిపరిఘాసమావృతంబు, పుణ్యనిలయంబు ద్వారకాపురవరంబు.

53

ఉ. లోకములన్నియుం దనకులోనుగనుండఁగఁడన్న లోనుగాఁ
బైకొనెఁజక్రవాళమనిపావకసన్నిధిఁదాఁడపంబు ర
త్నాకరమాననగ్గరితదావరణావృత్తిఁజేసినిల్పెనె
కాకయజుండుచుట్టునఁ గాఁడగునబ్ధియగడ్డరూపమె.

54

మ. అల్లసుధాపయోధివపురంతరమాలవణాబ్ధియందు హృ
ద్వల్లభురాజధానియగుద్వారకలోనుఖియించుచుండు సు
పల్లితాంగియెప్పుడును బాయక పుట్టినయిల్లు నత్తవా
రిల్లును నేకదేశమగునింతులవేడ్కలకుంగొఱంతయే.

55

మ. అలకాన్నత్యపురీవరావరణరేఖాగ్రప్రదేశంబులం
గలయఁ గొమ్మలనుండులేర్పఱిచిమాగ్గశ్రేణిఁగల్పించుటఁ
నలినీకైరవిణీమనోహరులయానంబుల నిరోధంబులే
కలఘుస్ఫూర్తిఁదదంతరంబులఁబొసంగఁ నిర్గమించుంగదా.

56

క. అగణితతారాగణచణ, గగనాంతము నిశలఁ దనరు ఘనలీలఁబురిక
దగఁగోటకొనలఁగట్టిన, వగజిగిముత్యములచందువాచందమునక.

57

సీ. సహచరీశంకాప్రసక్తామరీహూయమానకర్పరపుత్రికానుతములు
ఇనవాహహేషాప్రహేళితప్రతిబింబధారణతోరణదర్పణములు
సామంతభద్రాంతిసల్లాపకృత్తారకామిశద్వప్రముక్తాఫలములు
దైవతపారావతప్రతిస్వనసంభ్రమప్రదవిటవిటీమణితరవము
లంబుజకీదంబశాత్రవబింబమధ్య, హరిణకబళితకుహనాతృణాంకురాయి
తస్ఫురద్ధారుజోపలాతతవిత్తి, యూధములసౌధములపురినొప్పమిఱు.

58

చ. ఉదయనగేంద్రమెక్కియినుడున్నతమైగగనంబుఁదాఁడు ద
త్సదమలహర్మ్యముల్లనిరధంబున కడ్డమునిల్చునంచుఁదా

మడిచిపొసితిన్న నగుమాగ్గమునం జనుడంతకంతకున్
జేదలను నిక్కియవ్వలదెసందిగిపోవుచునుండునిచ్చలున్.

59

మ. పగలున్ రేయిసమప్రకాశతనుజీవంజీవబంధుండు సౌం
పగుముత్తైంబులచేరుచుక్కగమియున్ వ్యాజంబునన్ జేరు చు
క్కగుమింగూడియనేకరూపములతోఁగన్నట్టైనానెప్పగున్
నగరీహేమశిరోగృహగ్రవిహారన్నారీముఖాంభోజముల్.

60

ఉ. నిర్మలభర్తృత్వ మయనిర్మితవిస్ఫుటహర్మ్యసంచయాం
తర్మదనాహవశ్రమగతప్రమదారమణచ్చటాతనూ
ఘర్మనివారియైవినుతిఁ గాంచునుపాంతనిలింపనిమ్మ గా
హర్మఖపద్మగంధవిభవానుభవాంచితగంధవాహముల్.

61

తే. మీఁదనున్నట్టికుంభసింహాదికములు, తారకామండలంబునఁ దగిలియుండఁ
జంద్రదింబంబునం బె నాసౌధరుచులు, సురపురముమీఁదఁదనరుగోపురవిభాతి.

62

సీ. అతనిజన్మస్థానమగువిష్ణునాభికి సూర్యవహాముఖముననుదయమైరి
అతఁడు నల్మృగముల నభ్యసించినయట్టి చదువేకముఖమునఁ జదువుకొనిరి
అతనిరాజసగుణస్థితికంటె నుత్తమంబగు సాత్త్వికమున శుద్ధాత్మత్వైరి
అతఁడు మున్ జితపోగతిఁగన్న హరినిభావితతభక్తివరదుఁగావించుకొనిరి
పెద్దపిన్నతనంబురూపించుకొనిన, యధికులనవచ్చుహంసవాహనునికంటె
సకలసౌజన్యగుణసుధాసారనిధులు, భూసురేంద్రులు గలరు తత్పురమునందు.

63

సీ. సముదీర్ణచంద్రహాసకళావినోదముల్ ముఖములందురణోన్ముఖములందు
ధర్మగుణానుసంధానతాచతురతల్ శయములందును హృదాశయములందు
బుధగురుచక్ర్రావనధురీణచిహ్నంబు లాఖ్యలందునిజాన్వయాఖ్యలందుఁ
బ్రకటపంచానసప్రక్రియావిభవముల్ భటులందు విక్రమార్భటులయందు
వెలయవెలయుదురనివార్యవీర్యశౌర్య, ధైర్యగాంభీర్యసమధికాదార్యశుర్య
ధుర్యులైనట్టిబాహుజవర్యులెపుడు, సిరులఁజెలువొందునప్పరవరమునందు.

64

సీ. తనలోనిరత్న సంతతులధోగతిపాలుపఱచుకోఁడేనిసాగరుఁడుసాటి
తనమూలధనముకుఁదగినలాభముఁగూర్చు కొనె నేనిధననాయకుండుసాటి
తనకున్న బంగారమనువక్తరలకియ్యఁజాలినఁగాంచనాచలముసాటి
తనమహత్వమునకు నెనయైనభోగానుభవమందె నేనిఁగల్పకముసాటి
గానియితరులుతాదృశుల్ గారనంగ, నర్థసంపదతోడవిఖ్యాతమకృత
సంపదలనంతములుగాఁగసంగ్రహించు, వైశ్యులుండుదురష్పరవరమునందు.

65

సీ. జన్మస్థలంబునిర్జరశిఖాకుసుమగంధావాసితంబైనహరిపదంబు
వైదోడుప్రకటధూర్జటిజటామకుటరంగదభంగనిజభంగగగనగంగ

ప్రారంభమఖిలవర్ణాశ్రమజనతిర్యగాదిజీవనమైనహాలికంబు
స్వాచారమిష్టకామ్యార్థసిద్ధిదమైనయనిరుద్ధమూర్తియభ్యర్చనంబు
బుద్ధిబ్రాహ్మణభక్తియుభూతదయయు, శాంతమునుగల్గించెలవొందునత్పథంబు
గాఁగ సౌజన్యశీలురైకలిమిబలిమిఁ, గలిగినుఖియింపుదురుశూద్రకులజాలందు.

66

సీ. రంజితాధరసుధారససమేతంబులై ముఖచంద్రబింబముల్ ముద్దుగులుక
నవతంసకుసుమతారావలీయుతములై కచభారతమసముల్ గరిమఁజూపఁ
గమనీయమణిమాలికార్పురాంచితములై కుచకుంభశైలముల్ కొమరుమిగులఁ
గంకణేంద్రోపలాంకమిళిందచణములై పాణిపద్మంబులుపరిభవెల్లఁ
గలితమోహనరూపరేఖావిలాస, విభ్రమంబులుజగమెల్లవినుతినీయ
నతులగతివారశృంగారవతులువేన, వేలువిహరింతురెపుడునవ్వీటియందు.

67

సీ. పలువరుసలకుందములఁజూడఁబ్రయమయ్యె వెలయింపుసొంపునఁబలుకఁగదవె
వగఁజూపునల్లగల్వలవినోదముతానె వలపులముంచెనవ్వారి గాఁగ
మేలుచేదమ్మిక్రొమ్మిన్నలుగుల్కెడుకూరిచిదయసేయుపేరు గాఁగఁ
బెంపొందెనాససంవెఁగనిగన్నిగలచే ముద్దియవేడెద మొగి నెసంగు
మనుచుననుచుముదంబుననంటిపల్కు, జాణలవచశ్చమత్కృతినరణిఁదెలిసి
తెలివిఁజిలునవ్వణలయంగనలరియలరు, లమ్మదురుపుష్పలావికలప్పురమున.

68

మ. పటుదంతప్రచురప్రభాప్రకటశంపాజాలముల్ ఘీంకృతా
ఝటిగర్జనముల్ సమగ్రమదధారాసారవన్నంబులు
త్కటధాటికొనటియింపభూవిహరణోద్యత్రావృషేణ్యాంబు భృ
త్పటిమకొదత్పుటభేదనద్విరదయూథంబొప్పుసక్రోధమై.

69

మ. పురసీమకొబురుపోత్రమానువహనస్ఫూర్తికొవిడంబించుచుకొ
సిరికికొమూలములై సుజీవనకళాస్నిగ్ధంబులై నుందర
స్ఫూర్తావర్తములై విలాసువతనొప్పుకొవాహినీసంగతికొ
దిరమైసార్థకనామధేయగుణభౌతికొనైంధవవ్రాతముల్.

70

చ. అలఘునిజధ్వజాంచితపటాంచలజాతసమీరవారితా
మలగగనస్థలీయుతవిమానవిహారనిలింపదంపతీ
సలలితపంచబాణరససంజలితోరుపరిశ్రమంబులై
యలరుఱురికొశతాంగములుదగ్గరిరోధిచమూవిభంగముల్.

71

ఉ. బాహుబలోద్ధతుల్ సమరభాగనటద్రిపుచాతురంగిక
వ్యూహవిభేదనక్రమసముజ్జ్వలవిక్రమవిస్ఫురనస్మహా
సాహసికుల్ ధనుఃప్రముఖసాధనధారణకాశలుల్ సము
త్సాహరసాకృతుల్ సుభటసంఘములప్పురమందసంఖ్యముల్.

72

- వ. మఱియు నన్నగరీలలామంబు వైకుంఠపురంబునుంబోలె నాగనగరంబువిధంబున ననంత
కళ్యాణగుణాభిరామంబై, నభోమండలంబు తెఱంగుననుకవికల్పితప్రబంధంబుచాడు
నగలితకవిరాజవిరాజితంబై, చంద్రబింబంబుపోలిక గునుమితద్రుమంబులీల విరాజ
మానసాగరంబై, యలకాపురంబుభాతి జలజాకరంబురీతిబద్ధాలంకృతంబై, యధ్య
యనవిద్యావిశేషంబుకైవడిసంగీతరత్నాకరంబుచెలుపునవర్ణక్రమప్రకృతంబై, రామా
యణకావ్యంబుగతి భార్గవవంశంబుకరణి రామాభిరామంబై, మిత్రభావప్రకాశం
బయ్యును గువలయానందంబై, రాజాభ్యుదయంబయ్యును గమలాంచితంబై, హరివి
హారంబయ్యును బుణ్యజనరంజనంబై, విబుధవరవిరాజితంబయ్యును సమస్తగోత్రప్ర
చారంబై, గురుప్రదీప్తంబయ్యును గవిహితంబై, సంపదలకుం గొటారును, సౌభాగ్యం
బులకుఁ బుట్టినిల్లును, సౌఖ్యంబులకు నాలవాలంబును, సారస్వంబులకుఁ గాణయాచి
యు, సంతోషంబునకు నాటపట్టునునై వసుంధరానుందరీనిటలతటసంఘటితముక్తా
లలామంబుపోలిక జతుర్ముఖనిర్మితప్రపంచాభరణంబై యొప్పుచుండు. 78
- ఉ. ఆపురలక్ష్మీకింకరమణుడైవిలసిల్లుచునుండుబ్రహ్మలీ
లాపరిపూర్ణమానుషవిలాసుఁడుభక్తగృహంతదృశ్యని
క్షేపమరూపమోహనవశీకృతగోపవధూకదంబుఁడు
ద్విపితక్షీర్తిశాలివసుదేవతనూజుఁడుకృష్ణుఁడున్నతిక. 74
- సీ. వరలీల దేవకీవసుదేవులకుఁబుట్టి నందయశోదలున్నతిగఁబెనుపఁ
బెరిగిదైతేయులఁబెక్కుండ్రవధియించి యమునానదీతీరమందమంద
బృందావనక్రీడఁబెంపొందగోవులఁ బాలించిమురళీవిలాసంబులఁడగుచు
వల్లవకాంతలవలపించుచురమించి భక్తజనావనప్రాధిమెఱసి
రుక్మిణీసత్యలాది గారూపవతులఁ, జాలఁబెండ్లాడిసంసారసౌఖ్యనిరతి
నెలమిఁద్రిభువనసామ్రాజ్యమేలుచుండె, గృష్ణుఁడంచితక్షీరివరిష్ణుఁడగుచు. 75
- మ. హరికింకరుక్మిణికింకదనూభవుఁడుమీనాంకుండులోకకసుం
దరలీలానుకుమారమూర్తిరతికాంతాపద్మరాగోపమా
ధరసారామృతపానకేళిరతుఁడుద్యద్విక్రమాటోపశం
బరసంహారఁడుదాతక్షీర్తిసమరుఁడబ్రద్యుమ్న నామాంకుడై. 76
- ఉ. ఆరతివల్లభుండునుకుభాంగియనందగురుక్మీకూతునం
భోరుహనేత్రఁగూడిమలభూషణుడైనకుమారుఁగాంచెశృం
గారరసంబువిగ్రహముగా నెనరించినమాడ్కి నెప్పునె
య్యారమువానిభాగ్యవిభవాదికలక్షణలక్షి తాంగునిక. 77
- క. అనిరుద్ధనామధేయుం, డనిరుద్ధవముఖ్యులతనినరిపీరులుడా
యనిరుద్ధతులకజేసెడి, యనిరుద్ధస్ఫుటపరాక్రమాధ్యుండగుటక. 78

౪. మఱియు బ్రహ్మజ్ఞానసూచనాసమర్థుండు గాఁగలవాఁడని బ్రహ్మసూత్రామకుండును, ఋశ్యమృగచిహ్నితకేతుండు గాఁగలుగుటంజేసి ఋశ్యకేతుండునునని గురుజనంబులు నామనిర్దేశంబుచేసి రక్తుమారుండు శరత్సమయ శుక్లపక్షసుధాకరుచందంబున నహరహాప్రవర్ధమానుండై క్రమంబున జననీజనకమనోరథసాఫల్యంబైన బాల్యంబును స్వబంధు జననయానానందశరీరసుకుమారంబైన కౌమారంబును నత్రిక్రమించినయనంతరంబ.

సీ. ముఖచంద్రమండలంబునకునూనూఁగుమీసపుంజాలుసహజలాంఛనము గాఁగ నమరువత్సుక వాటమునకు నేవళంబులుకుందనపుఁదీఁగె మోడిగాఁగఁ జెక్కుటద్దములకుఁ జెలువంబుమీతినచిటునవ్వు తేటక్రొంజికిలిగాఁగ సరసమాక చనీలజలదంబునకునవతంసదీధితితటిద్వల్లిగాఁగ నలజయంతని చందంబునలునిసౌబగుఁ, జండురుని మేలుఁగందర్పచక్రఁదనముఁ దనకుసరి నేయఁదగిన సౌందర్యమహిమ, నతఁడు చెలువారెనవయావనాగమమున. 80

సీ. కను మెఱుంగులుతళుక్కున నేమఱించు మాపులగుండియలుజల్ జలుమనంగ నరుదుగా నాభిముఖ్యమనొందు మోముకువాలుక న్గనలుదక్కిలుపడఁగ జెలికాండ్రతో నాడుపలుకులచేవీనులొగినశ్యమంత్రప్రయోగమందఁ బ్రతిలేనిరూపసంపదఁజిక్కితలఁపులునుడివడ్డగతిఁజుట్టిమట్టితిరుగ నందుకొనరానిమ్రానిపందైనయతని, ప్రభుతచేనూర్పులూఁకృద్దీర్ఘతవహింపఁ గొలుపునకువచ్చువారక న్యలకయోగ, విరహమొదవించెదద్రూపవిభ్రమంబు. 81

తే. వాలుఁజూపులచేతనివాళులొసఁగి, ప్రమదజలములనర్ఘ్యదానములొనర్చి యెలమిభావంబులుపహారములుగఁజేసి, పనితలుభజింతురిప్పడై వముగనతని. 82

మ. తరుణుల్ వానివిలాససంపదకు నాంతర్యంబునంజొక్కిత త్పరిరంభానుభవంబుఁగోరుచువిధాతావీనిమజ్జివీతే శ్వరుగా నేటికిఁజేయవైతివనుచుకొంతాపముంజెందును స్ఫురుగాడుప్పల్ విధికంగ దాహ మొదవించుకొందువేసంగియై. 83

ఉ. బింబము మోవినంకుప్రతిబింబముకంతముతారకాధిరా డ్బింబము మోముసన్నుక్తరబింబములాదరహాసపుంగపో లంబులుయత్ననందనకళానిధిముఖ్యులఁజూతుమేకదా శంబరవైరినందనునిసామ్యముగావచియింపఁబోలునే. 84

ఉ. సాహస్యధైర్యబాహుబలసంపదచే జెలువొందివాహనా రోహణహేతిధారణనిరూఢిఁదనర్చినచోవిభూతిశే మార్గితిక జెలంగిజగదాదర్శియగుణాభిరాముండై యాహరిపాత్రుఁడొప్పెదనయభ్యుదయంబునదాభివృద్ధిగాక. 85

వ. అంత. 86

- చ. అత్తనికి మేనమామనుతయైతగురుక్తి నృపాలపాత్రియం
చిత్రముమకోమలాంగి సరసీరుహపత్రవిశాల సేత్రని
ర్జితకలహంసయానమదసింధురక్తంభ సమానవర్తులో
న్నతకుచరుక్తులోచనయనంగననంగళోపమానయై. 87
- గీ. బంధుజీవమయ్యెబంధుజీవంబని, యధరమునకుబింబమధరమయ్యెఁ
దమ్ములయ్యెననుచుఁదమ్ములఁగనికొప్పు, యడుగులక్తునుజిగురులడుగులయ్యె. 88
- సీ. కట్టించివగనుజేకట్లకులోనయ్యె విరసభావంబులైవిద్రుమములు
ప్రత్యహంబునుగళాభంగమయ్యెను దామసప్రకాశతనునక్షత్రగణము
పగలుమించుటవిదేశగతంబులయ్యె రాజావమానమునరథాంగకులము
కాకదెచ్చకతుదిలోఁకువైపలుమాఱుబ్రహరణంబులఁజెందెఁబసిఁడికమ్మి
రమణియధరనఖస్తనాంగములతోడి, ప్రాతిపక్షికముననివిభంగపడియె
వట్టియాశ్వరమునబలవంతుతోడి, సాటికిఁబెనంగుటెల్లనిష్ఫలముగాదె. 89
- సీ. శాత్రువంధుమునకుఁజాంపేయమునకుఁదాననుగుణంబగుఁగాంచనాంగియనుట
కంజాతమునకునుగైరవంబునకుఁబ్రయింపదంబుమహోత్పలాక్షియనుట
శక్రొపలమునకుజలధరంబునకునువినయొక్తిఘనసీలవేణియనుట
కలహంసమునకుశిఖావళింబునకుహితాలయమండజయానయనుట
యుభయభావంబులతివయందునికిసార్థ, కముగనిట్లంతుచతురతకల్పనాంశ
లందువలసినయట్లందురనఁగనిమ్ము, వారికేమినిరంకుశుల్ గాచె కవులు. 90
- వ. ఇవ్విధంబునం బ్రభూతవయస్సమయయైయున్న రుక్తులోచనను వివాహంబుసేయను
ద్యోగించి తప్రప్సితామహుండైన భీష్మకన్యపాలుండును దక్కినవారలును సుహృద్దను
లతో నాలోచించుచు.
- ఉ. ఈయలినీలకుంతలకునీడునుజోడునునైనవల్లభుం
డేయెడఁగల్గనోయనుచు నెంతయునక్కఱతో విచారముల్
సేయుచునుండిబంధువులచేననిరుద్ధునిరూపసద్గుణ
శ్రీయుతుఁగా నెఱింగితమచి త్తములంబ్రమదంబునిండఁగె. 92
- క. నెనరంటినచుట్టతీకం, బునుగులమునుగుణమురూపమునువిద్యధనం
బునుబ్రాయముగలిగినవరుఁ, డొనఁగూడుటకన్యభాగ్యయోగమునఁగదా. 93
- వ. అని విచారించి ద్వారపతీపురంబునకుఁ దగువారలం బంపుచు. 94
- క. శ్రీమత్సమస్తసద్గుణ, ధామాంచితకేర్తినెన్నఁదగువనుదేవ
స్వామికిభీష్మకభూప, గ్రామణితామ్రొక్కి సేయఁగలవిన్న పముల్. 95
- క. క్షేమంబిక్కడెహిపరి, జామమువ్రాయంగవలయునాపౌత్రుని పు
త్రీమణినిరుక్మనయనా, కోమలిననిరుద్ధునకునుగూర్పఁగవలయున్. 96

- చ. అనిశుభలేఖలంపవినిహర్ష ముమాకునవశ్యమంచుగ్ర
 క్కునబ్రతిలేఖలంపియనుకూలపులగ్నము నిశ్చయించిచ
 య్యనబలకృష్ణముఖ్యులరయంబనుహృచ్చతురంగయుక్తులై
 యనుపమవాద్యఘోషముదిగంతములందుఁ బ్రపూరితంబుగాక. 97
- సీ. కుండినపురికి నేఁగుటయువైదర్భులైదుర్గొనివారలదోడితెచ్చి
 విడుదులవిడియించివివిధవస్తువాతసామగ్రినడపించినంభ్రమమున
 లగ్నవేళకుమంగళస్నానయుక్తులైనవెండికొమ్మగ్నకబెండికొడుకు
 కెలుమిఠోబాసికంబులుగట్టికంకణబంధముల్ గావించిప్రాజ్ఞులైన
 విప్రముఖ్యులఖండోక్తవేదరవము, చెలఁగనుచితప్రయోగముల్ సేయుచుండి
 రపుడు తెరవట్టిచాటునకతివదోడి, తెచ్చిరిపదాంగదధ్వనులచ్చుపడఁగ. 98
- చ. విచికిలగంధియుకవిభుఁడువేడుకతోఁదెరచెండువైపుల
 రుచిరకటాక్షపంక్తులమెఱుంగులునిండఁగనిల్చిరయ్యెడక
 బ్రచురతరానురాగరసబంధురతందెరచీరదూఱిసా
 టుచుహృదయాబ్జముల్ మొగమెఱుంగనిచుట్టటికంబుసేయఁగాక. 99
- క. గ్రక్కునఁదెరవాపుటయుఁద, శుక్కున వెలుఁగొందెమ్మగవిలోచనముఖస
 మ్యక్కాంతిమెయిలుదొలఁగినఁ, జక్కఁగఁజేలువొందుపూర్ణచంద్రుండనఁక. 100
- ఉ. బంగరుపల్లెరంబులనుబ్రాధిగనించినముత్రియంచులు
 ప్పొంగుచుహస్తయుగ్మములఁబూర్ణముగాఁబలుమాటుముంచుచుక
 రంగుగనొక్కొక్కరిశిరంబుపయిందలఁబ్రాలువోసిర
 య్యంగమరీచినవ్యమణులైదిగుపాఱఁగనవ్వధూవరుల్. 101
- క. ఈవిధముననుమహూర్తము, గావించివివాహవేదికాస్థలమునకుక
 రావించిరపుడుపంచమ, హావాద్యధ్వనులుబహుళమైమొరయంగక. 102
- క. చెలిపాదముచెలుపుఁడుకర, జలజంబునఁబట్టినడపెసప్తపదంబుల్
 పోలయలుకదీర్చునాటికి, యలవడుననివావియైనయతివలునవ్వక. 103
- వ. తదనంతరంబప్రథానవహామాదికంబులైనవైదికలౌకికప్రయోజనంబులునడపి వివిధ
 విధభక్ష్యభోజ్యాదిపదార్థంబులసకలజనసంతోషంబుగాభోజనోత్సవంబుగావించిరందు.
 మ. పరమాన్నంబులుఁబిండివంటలునుసూపంబుల్ గమాయించుపం
 డ్లరసంబుల్ మధురాష్టకములుబెల్లంబాజ్యముకదేనెక
 ప్పరపుందోయమమీఁగడల్ వెరుగులుప్పంఁగాయలుకమున్నుగాఁ
 బరిపూర్ణంబుగ నారగించిరన్నవొప్పంబెండివారందఱుక. 105
- సీ. చెలిపయోధరకుంభములుదాఁచుకొనసేల ఘనమయ్యెద్యష్టచేకొనఁగనిమ్ము
 లతకూనమధురలీలాధరఫలరసంబులుచాల నభిలాషఁబొడమఁజేసె

నలివేణినీచేతియతిరసరుచిరస జ్ఞానందమయ్యో నేమనఁగవచ్చు
రాకేందుముఖివినుమాకారమంతచక్కనిదెన్నఁడెఱుఁగముకన్నులాస
యనుచుభోజనసమయంబులందుభావ, గర్భితములాడుసరసులకాంక్షకొల్పి
ననుభవింపుఁడుకొదవలేదనిసమర్థ, వస్తులైబోనకతైలుభుక్తులిడిరి.

106

కా. తాంబూలంబులు నారికేళకదళీద్రాక్షాది నానాఫలా
ఘంబుల్ చంపకమల్లికాదిసుమనఃకస్తూరికాగంధసా
రంబుల్ శర్కరలిక్తుఖండములువస్త్రంబుల్ సువర్ణంబునె
య్యంబేపారఁగఁబంచి పెట్టిరిజనంబానందముకొబొందఁగాక.

107

వ. ఇవిధంబున.

108

భుజంగప్రయాతము.

వివాహప్రయత్నంబువిధ్యుక్తరీతిక, నిర్దిష్టించిప్రాధాన్యనేత్రల్ నిషేకో
త్సవారంభముకొనెమనంధిల్లజేయక, నవోధారతుల్ మోహనంబైచెలంగక.

109

తే. గంధమాల్యాదివాసనల్ గ్రమ్ముకొనఁగ, దోఁడుకొనివచ్చిరప్పడాతోయజాక్షి
సరసుఁడున్నట్టికేళికాసదనమునకు, బలిమిచేనేర్పుచేతనుబద్ధముఖులు.

110

ఉ. ఎవ్వరికోసమివగలకేమియింకక బదమంచునెచ్చెల్
నవ్వుచుఁద్రోచిపోవుటయు నాథునిచెంగటనిల్చియుండె దా
నివ్వలనవ్వలకదొలఁగనియ్యకమన్నభుండానవెట్టి న
ట్లవ్వనజాక్షి సిగ్గుబరువానినరీతిశిరంబువాంచుచుక.

111

ఉ. శయ్యకుండేరఁదీసిపతిసారెకువేడఁగనించుకైనమో
మియ్యకగుబ్బలంటుకొననియ్యకనిష్ఠరతికరమింపఁగా
నియ్యకయెంతసేసెనలయించినపిచ్చుటసౌఖ్యదాయకం
బయ్యెను నారికేళఫలపాకముతాఁగదకన్యకారతుల్.

112

తే. విభునితమకంబుతో నిట్లువెలదిసిగ్గు, పోరుటెల్లనువట్టియా ర్వేరమయ్యె
దుదినిలువలేకగొందులుదూఱియుండె, గాననబలాశ్రయమునభంగముఘటించు.

113

వ. తదనంతరంబ.

114

సీ. అధికప్రయత్న సంశ్లిలనీవీబంధమభిముఖికుంచితాన్యాంబుజాత
మాలస్యకరగృహీతాంచితకుచకుంభమను రాగరసనిగూఢాంతరంగ
మాయాసలబ్ధబాహలతాపరిరంభమాకుంచితభూయుగాభిరామ
మామోదబాష్పధారాపూరితాంబకమలఘుసీత్రారమోహననినాద
మచిరసంభూతమదనతోయప్రవాహ, మవగతోష్ణాంజాతఘ్రాంబుకళిక
మాతృపరవశజనితనిద్రాభిలాష, మగుచునయ్యింతప్రథమసమాగమంబు.

115

- క. ఆమోదంబొసరింపఁగ, నామోదమువిరియుఁబోలెనైకస్థితితో
దామోదరపౌత్రుఁడును, ప్రేమోదయహృదయుఁడగుచుఁ బెనఁగెఁతులక. 116
- వ. తదనంతరంబ యాదవసమూహం బవ్యభూవరులం దోడ్కొని కతిపయప్రయాణంబుల
ద్వారపతిపురంబునకుంజని యథోచితసుఖంబు లనుభవించుచుండి రయ్యనిరుద్ధుండును.
- చ. విలసితలగ్న వేళఁగడువేడుకతోడగృహప్రవేశ మిం
పలరఁగఁజేసీయవ్యనరుహాననఁగూడియతండుప్రేమచే
సలలితకేలికావనులసారససారసరోవరంబులం
జెలువగురత్న గేహములఁజిత్తమురంజిలఁగారమించుచుక. 118
- సీ. కేలనంటఁగరానిగిలిగింతచేమాటు పెనఁగుటలొకకొన్ని దినములందు
నేమిచేసినఁగానిహితముచేసుక సమ్మతించుటలొకకొన్ని దినములందుఁ
జవుసీతిబంధవిశ్రాంతిమాగ్గుములన్ని దెలిసికూడుటకొన్ని దినములందుఁ
దానవైకొనిసురతప్రాధిదమిదీర సెనయుటలొకకొన్ని దినములందు
నగుచునారుకృతయనాసమాగమంబు, తనమనంబునకంతకంతకుఁబ్రమోద
రసముకొలుపంగ గాఢానురక్తినుండె, రసికశేఖరుఁడారతిరాజసుతుఁడు. 119
- క. అని శుకుండు పలికె ననినం బ్రమోదహృదయులై శౌనకాదులు సూతుం గనుంగొని
యయ్యనిరుద్ధుని విహారంబెవ్విధంబుననుండె నటమీఁదటివృత్తాంతంబుఁ దేటపలుపు
మనుటయు. 120
- చ. వరవర దానశీలమదవారణవారణకృజ్జలాటభీ
కరకరచక్రజన్మలయకారణకారణనైజలీలసా
దరదరహాసదుష్టరిపు దారుణదారుణకోటి తేజభూ
ధరధరదుగ్ధసాగరసుతానవతానవభోగసంగమా. 121
- క. నిలయీకృతవైకుంఠా, బలవద్రిపుభయదశౌర్యపటుతాకుంఠా
కలితరుచికంబుకంఠా, సలలితలక్ష్మీప్రసంగజనితోత్కంఠా. 122
- మాలిని. మునిహృదయనివేశామోక్ష దానప్రకాశా
వినుతఁగనకేశావీతసంసారపాశా
సనయనిజనిదేశాచారువక్షుఃప్రదేశా
మనుజచరవి నాశామంగళాద్రిస్థలేశా. 123
- గద్య. ఇది శ్రీమంగళాచలనృసింహకృపాప్రసాదసంప్రాప్తవిద్యావైభవ కనుపర్తిరాయన
మంత్రితీనూభవసుజనహితకృత్యనిత్య యబ్బయామాత్యప్రణీతంబైన యనిరుద్ధచరిత్రం
బనుమహాప్రబంధంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

- వ. మత్తయు నన్నగరిలలామంబు నై కుంతపుకంబునుంబోలె నాగనగరంబువిధంబున నః
తకశ్యాణగుణాభిరామంబై, నభోమండలంబు తెఱంగుననుకవికల్పితప్రబంధంబుఁ
డ్చునగలిగితఁజూజవిరాజితంబై, చంద్రబింబంబుపోలికఁగనుమిత్రమంబులీల
రాజమానసే. బ్రహ్మకాపురంబుభౌతి జలజాకరంబురీతిబద్ధాలంకృతంబై, య
ధ్యయనవిద్యావివేచనము. సంగీతరత్నాకరంబుచెల్లవునవర్జకమప్రశస్తంబై
రామాయణకావ్యంబుగతిభార్గవవంశంబుకరణి రామాభిరామంబై, మిత్రభావప్రక
శంబయ్యును గుణలయానందంబై, రాజాభ్యుదయంబయ్యును గమలాంచితంబై
వారివిహారంబయ్యును బుణ్యజనరంజనంబై, విబుధవరవిరాజితంబయ్యును సమస్తగి
త్రప్రచారంబై, గురుప్రదీప్తంబయ్యును గవిహితంబై, సంపదలకుం గొటారున
సౌభాగ్యంబులకుఁ బుట్టినిల్లును, సౌఖ్యంబులకు నాలవాలంబును, సారస్వంబులకు
గాణయాచియు, సంతోషంబునకు నాబుపట్టును నై వసుంధరాసుందరీనిలతటసంఘ
టితముక్తాలలామంబుపోలికఁ జతుర్ముఖనిర్మితప్రపంచాభరణంబై యొప్పుచుండు. 7
- ఉ. ఆపురలక్ష్మీకేరమణుడై విలసిల్లుచునుండు బ్రహ్మలీ
లాపరిపూర్ణ మానుషవిలాసుఁడుభక్తగృహోంతదృశ్య ని
తేవముయాపమోహనవశీకృతగోపవధూకదంబుఁడు
ద్వీపితకీర్తిశాలివసుదేవతనూజుడకృష్ణుఁడున్నతి. 7.
- సీ. వలీలదేవకీనుదేవులకుఁబుట్టి నందయశోదలున్నతిగఁదెనుపఁ
బెరిగిదైతేయలఁబెక్కండ్రవధియించి యమునానదీతీరమందసుంద
బృందావనక్రీడఁబెంపొందగోవులఁ బాలించి మురళీవిలాసఁడగుచు
వల్లవకాంతలవలసించుచురమించి భక్తజనావనప్రౌఢిమెఱసి
రుక్మిణీసత్యలాదిగాయాపవతులఁ జూలఁబెండ్లాడిసంసారసౌఖ్యనిరతి
నెలమిఁ ద్రిభువనసామ్రాజ్యమేలుచుండెఁ, గృష్ణుఁడంచితకీర్తివర్ధిష్ఠుఁడగుచు. 7.
- మ. హరికిరక్తికిరక్తిదనూభవుఁడుమీ నాంకుండులోకైకసుం
దరలీలాసుకుమారమూర్తిరతికాంతాపద్మరాగోపమా
ధరసారామృతపానకేళికతుఁడుద్యద్విక్రమాటోపశం
బరసంహృదంబుదాతకీర్తి నమరుకౌబ్రహ్మమృనామాంకుడై. 76
- ఉ. ఆరతివల్లభుండునుభుభాంగియనందగురుక్మికూతునం
భోరుహానేత్రఁగూడిమలభూషణుడైనకుమారుఁగాంచేశ్వం
గారరంబువిగ్రహముగానొనరించినమాడ్కినొప్పనొ
య్యారమువానిభాగ్యవిభవాదికలక్షణలక్షితాంగుని. 77
- క. అనిరుద్ధనామధేయం, డనిరుద్ధవముఖ్యులతనినరీరుబుడా
యనిరుద్ధతులకజేసెడి, యనిరుద్ధస్ఫుటపరాక్రమాధ్యుండగుట. 78

న కానందసంపాదకంబై నెఱయ మొరయించిన నప్పర మేశ్వరు నాట్యంబు జగన్మోహనంబై ప్రప ర్తిల్లనప్పడు.

ఉ. బాణునివాద్యవిద్యకునపారమునంబునఁ బొందిశాంకరీ

ప్రాణవిభుండు మెచ్చితిదయకొవరమిచ్చెద వేడుమన్న గీ

ర్వాణనిరోధి నానగరివాకిటఁ బారిష దాళిసోడ శ

ర్వాణియునీవుభ క్తజనవత్సలకావలియుండవేకృపక.

7

తే. అనుదు మొక్కినఁగరుణించినాంబశివుండు, దాన వేంద్రునిపట్టణద్వారమునను

గాపురంబుండెనిదిలఘుకార్యమనక, యెంతకులభుండుపార్వతీకాంతుండహహ.

8

తే. ఏమహాత్మునిమహిమబ్రహ్మేంద్రముఖ్యు, లెఱుంగఁగాఁజాలరట్టిస ర్వేశ్వరుండు

నిజపురద్వారపాలుండెనిలువ మెలఁగె, నారవానిదిగాక భాగ్యాతిశయము.

9

లఘుస్రగ్ధర. ఆలీలంబూర్వదేవుండతులదశశతోదగ్రదోర్ధ్వంధ పేతి

జ్వాలాదందహ్యమానస్వరధిపశిఖివైవస్వతక్రవ్యభుక్తి-

లాలాభ్యక్షాదిదిక్పాలకగణహృదయశ్లాఘ్యులైక్రమ్యులబ్ధ

త్రైలోక్యపాభవుండైతనరెభువనసాధారణస్సార్థితోడక.

10

క. సురవైరిమఱియుఁగొన్నా, శ్లరుగఁగనొక నాఁడుమదనహరుఁబాడగనిత

చ్చరణమునకునతిభ క్తిం, బరిణతులొనరించి వినయభాషాపరుడై.

11

మ. గిరిజామానసహంసహంసవరయోగి ధ్యేయచిద్రూపరూ

పరుచిశ్రీజితముక్తముక్తభుజదర్పవ్యాఘ్నైవై త్యేంద్రయిం

ద్రరమావల్లభమిత్రమిత్రరజనీ రాట్పాక్రచక్రాజ్జనుం

దరరేఖాకరపద్మపద్మశరభానాశంకరాశంకరా.

12

వ. అని బహుప్రకారంబుల స్తోత్రంబుగావించి యిట్లనియె.

13

క. లోకములెల్లజయించితి, సౌకర్యముగాఁగనకలసౌభాగ్యంబుల్

చేకొంటిఁగిరి నెందితి, నీకారణ్యమునఁజేసినీలగ్రీవా.

14

ఉ. ఆహవభూమిమామకసహస్రభుజాబలతీవ్రధాటికి

సాహసలీలతోనెదిరిశౌర్యముఁజూపఁగఁజాలినట్టియ

• వ్యావృతవిక్రమాద్యుడొకఁడైనను లేదొక నీవుదక్కహా

లాహలలాంఛనాంచితగళాపరిరంభితసర్వమంగళా.

15

ఉ. ఆతత్త్వవైఖీరసముదగ్రకరోద్ధృతపేతిభూతసం

ఘాతవిముక్తరక్తజలకాంతులుకంకణపద్మరాగసం

జాతమరీచులంగలయసంగరకేళిఘటింపఁజేసి నా

చేతులతీటకౌషధమునేయఁగదేరజతాద్రిమందిరా.

16

వ. అనిప్రార్థించుచున్న యద్దోషాచరుభాషణంబులకు రోషించి శేషభూషణుండిట్లనియె.

- క. నాయంతవానితోనని, నేయంగలిగెడునునీదుచేతులబరువుకొ
బాయుభవదీయకేతన, మేయెడఁధరగూలునపుడుహీనవివేకా. 18
- వ. నిర్విచారుండవైయుండు పొచ్చునియానతిచ్చిన బలినందనుండుడెందంబున నానందంబు
సెందుచు నందివాహనునకందంద వందనంబులాచరించి మరలి నిజమందిరంబున కేతెంచి
యాత్మీయశ్రేయోహానిహేతు భూతందైనకేతుపాతంబున కెదురుచూచుచు నీచాః
కలహమిచ్చంతి యనువచనంబునకు నగ్రసాక్షియై యుండెనంత. 19
- జ. ఆతనికూర్మికూతురందంపుబిత్తరి, ముద్దుగుమ్మభవనమోహనాంగి
కుందనంపుబొమ్మకునుమోమలియుషా, కన్యయనగ్రసెప్పకమలనయన. 20
- ఊ. ముద్దులమాటలుకొ జిఱుత మోముననున్న నిలేత చెక్కులుకొ
గొద్దిగనున్న నెన్నడుముకూకటికందక ఫాలపట్టికకొ
విదైము సేయుముంగురులువిప్పగు తెప్పలగొప్పకన్నులుకొ
బ్రొద్దిక వింతయైయమరెబుప్పసుగంధికి బాల్యవేళలకొ. 21
- సీ. అరవిందములుమనమృథాస్రంబులైనట్లువాలుగన్తోనలగ్రవాడ్డివొడమె
హరినీలములు పేరులైనచందముననించుకొలైనకురులు పెకొసోగలయ్యె
వీణాశ్రుతులు మేళవింపైనవగముద్దుపలుకులు ప్రాధసంపదవహించె
గనకంపుగణికకుందన మైనరీతిఁ జాయల మేనునిండు తేపలవహించె
నిమ్మపూపలుముదిరిఫలములైన, గతిఁజనుకుదుల్లునిగిడిపొంక మువహించె
బంధుజీవాధరయతీతబాల్యయగుచు, నిండుజవ్వనముననొప్పచుండునపుడు. 22
- మ. కలవాక్కిరహయంబుగల్గమకరీకన్తూరికాపత్రన
ల్లలితాంకంబునితంబబింబపటులీలాచక్రమాలోకనాం
చలబాణోఘముభూలతాయుగమహాచాపంబునైశోభితకొ
జలజాతానవిగ్రహంబురలి రాజస్యందనప్రక్రియకొ. 23
- ఊ. తేనియలొల్కు మోవియును దియ్యనిమాటలుబువ్వువంటినె
మేమనుముద్దఁజెక్కులును మెచ్చులుగల లెడుగుబ్బచన్నులుకొ
మీనులవంటికన్నులునుమిక్కిలియైనపిఱుండుసన్నపుం
గౌనునొయారపున్నడవుగల్గి వెలుంగుమనోహరాంగియై. 24
- తే. ఒజ్జపుగలచందురునిచంద మోము మోము, నలరత్నైవాలలీలఁజెన్నారనారు
పరిమళముగుల్కుకపురంపుఁబలుకుపలుకు, కలికిరాజమరాళసంగతులుగతులు. 25
- సీ. ఘనసారమునుసారఘనము నాక్షేపించుఁ గలికిపల్కాలయింపుకొచముసొంపు
పద్మరాగమురాగపద్మమునదలించు రమణంపుమోవిపొదములతీవి
మృగమదంబునుమదమృగమునుహసియించుఁ గాయంపువలపుకన్దోయి మెలఁపు
వరనాగమును నాగవరముఁజుల్కఁగఁజేయునవకంపునూఁ గారునడలతీరు

చక్రసామ్యతవలయునుచుండును, సామ్యచక్రతదగువుకక సపుణ్ణుండు
దూధినారోహిణియునవరోహిణియుఁగ, నెలతచెలువంబు సారెవర్తింపఁదగును. 26

చ. మలయజగంధిబి త్తరపుమాటలువీనులుసోఁకినంతనే
చిలుకలుపల్కినట్లువిలసిల్లువసంతపువేళఁగోవెల
చెలఁగినయట్లుకిన్నరలుచిత్రవిధంబునమీటినట్లువీ
జేలుమొరయించినట్లుమదినిండుఁబ్రమోదరసప్రవాహముల్. 27

ఆ. ఇరులుసిరులుదొరలుకురులుతియ్యఁదనంపుఁ దీప్తివితావికావిమోవి
కులుకులూకుకుపలుకు మెలఁకువనుమచాపు, తూపురూపుమాపుచాపుకోపు. 28

చ. కొలుకులకెంపుసాంపురహిగుల్కెడుతారలనీలిమంబుక
స్వేతుమెఱుంగులుంగలసిపెంపమరెకహరిణాక్షిచూపుల
వ్యలదొరముజ్జగంబుగెలువకనవచూతదశంబుమేచకో
త్పలమరవిందమొక్కమొగిఁబట్టిప్రయోగమునేయుక్తవడిక. 29

సీ. మునుకారుననుకారుకొనిమిరుఘనచారుతనుమారుకొనికేరుఁదరుణికురులు
నలకుందములయందములచందములుమందములనొందఁగారజేయుఁజెలిరదాళి
తెగరానివగమేనితొగరేనిజిగిఁబూనితగుదానిసొగసైననగుమొగంబు
వెలవెంపువెలయింపుకళగుంపుఁదులకింపుబలుకెంపుఁదులపింపుఁబణఁతిమోవి
సింగములభంగములనొందఁజేయునడుము, కీరములదూరములదొలఁగించుబలుకు
జక్కవలఁదక్కువలఁజేయుఁజన్నదోయి, ముదితరూపంబుత్రిభువనమోహనంబు. 30

సీ. ఇంపుసాంపులగ్రుమ్మరింపుమాటలువీణపలుకులకక్షురాభ్యాసమొనగు
మందంపునడపులుమాయూరగుతులకుఁబలుమాటుతిన్ననిఫణితిఁజూపు
సరసంపునాసికసంపెంగమొగ్గులకెక్కువతక్కువల్చక్కదిద్దుఁ
జొక్కంపుగుబ్బలుజక్కవకవలకుదిట్టతనంబుపదేశమిచ్చు
హంతబాడుటవనవిహారోత్సవంబు, సలుపుటయుఁబుష్పనితతివాసనలుగొనుట
నెఱిసరసిగ్రీడలాడుటనెవములుగను, నతిసౌందర్యమింకనేమనివచింతు. 31

క. ఇటువంటియవయవంబుల, నెటువంటివిలాసవతులనెననేయఁగరా
• నటువంటివగురజనీ, విటువంటిమొగంబుగలిగివెలఁదుకయొప్పెక. 32

ఉ. మేరుధనుష్కుడేవిస్వరమేళకళానిధిదత్తలంబుభాం
డీరముకోహలియ్యకమువిగఁగావ్యమునాటకంబలం
కారముశాస్త్రముల్మొదలుగామఱియభ్యసనంబొనర్చెత్సం
గాభపువిద్యలద్దనుజకన్యకకుఁబరమానురక్తయై. 33

ఆ. అడఁబాడనేర్చియభినయింపఁగనేర్చి, సరసకవితచెప్పఁజదువనేర్చి
బాణదనుజపుత్రిబాలికయయ్యను, సకలకళలయందుజాణయయ్యె. 34

- వ. అంత నితాంతకాంతి కాంతవనాంత లతాంత పరిమళాక్రాంత దిశాంతంబైన వసం
తంబు ప్రవేశించె. 35
- సీ. శ్రీయుతారామరామాయావనప్రాప్తి సంభోగరతమనస్సౌఖ్యరాశి
యువనవోధాత్రపాప్రవణకుట్టాకంబు సద్విజానీకవాంఛాఫలంబు
ప్రోషితభర్తృకాయోషిద్వ్యధామూల మనుపమయోగిఛైర్యచ్ఛిదంబు
భాసురతరళరద్వాసరసారంబు జాతికళాసముచ్చాటనంబు
నగుచువర్ణింపయోగ్యమైయతిశయిల్లే, వివిధసమబృందనివ్యందనవమరంద
బిందుసందోహపానమిళిందసుంద, రాగమంబైనయవ్యసంతాగమంబు. 36
- తే. దండిమీఱంగదరువులనుండిమిగులఁ, బండిరాలిననస్థునినిండిదళము
లమరెనలక్షిమృధవాగమనవేళ, నడుగులకుఁబఱపించినమడుఁగులనఁగ. 37
- చ. వలపులవేల్పుకైదువులుపాంధజనంబులపాలియగ్నికీ
లలుచెలువొందుకోకిలకులంబునకాకటిపంటకొల్పురా
సులువనలక్షిమేనఁబొడనూపెడురాగరసాంకురంబులిం
పలరెడుకాంతులంగిసలయంబులుతోచెననోకహంబులకొ. 38
- క. సుమనోవిరాజితంబై, యమరనగస్ఫూర్తిదనరియారామంబులే
సుమనోవిరాజితంబగు, నమరనగస్ఫూర్తిదనరెనభిరామంబై. 39
- తే. సద్విజాళిప్రసంగంబుసరసతరము, ప్రణవవిస్ఫూర్ణితముబీజబంధురంబు
ఫలవాంకుశ్రేణుఫలప్రదమునైన, యాగమస్థితిసెప్పెసర్వాగమములు. 40
- సీ. అనిలోపదేశనాట్యక్రీడఁదగులతాబింబోష్ఠలకుసరిపెనలొసంగె
నింపుసాంపులఁబాడునెలతేటిబయకాఱులకువన్నెమీఱునీలములొసంగెఁ
గైవారములుసేయుకలకంతకులవందిబలగంబునకుమమావులనొసంగె
ఫలరత్నములనారతులొసంగుభూజపురంద్రీజనులకంబరములొసంగెఁ
దనవదాన్యచమత్క్రృతిజనులుపొగడఁ, దనవిలాసంబుభువనమోహనముగాఁగ
విభవసంపన్నుఁడైవనవిహృతిసలిపె, మాధవుండువనీరమణీధవుండు. 41
- తే. శుకభరద్వాజముఖసద్విజకులరక్షుఁ, దనరిసుమనస్సమూహవర్ధనమొనర్చి
ఘనతరాగమవేద్యుడైవినుతిఁగాంచె, మహితవనవాసలీలలమాధవుండు. 42
- వ. అట్టివసంతకాలంబునందు. 43
- క. నాళికముఖియుపాంగన, యాళీజనసహితయగుచునలిక్తోకిలకీ
రాళీనినాదశోభిత, కేళీవనవాటియందుఁగ్రేడయొనర్చెన్. 44
- సీ. చెలువంపుఁజిగురుటాకులుపాదములుగాఁగననకంపురంభీలూరువులుగాఁగ
నూనవాసనలునెమ్మేనితావులుగాఁగనొఱవైనలతలుబాహువులుగాఁగ
గజనిమృపండ్లుచొక్కపుఁగుచంబులుగాఁగఁగలకంతరుతులువాక్యములుగాఁగ

తులలేనిమల్లెమొగ్గులదంతములు గాఁగనుమిళిందమాలికల్ చూపుగాఁగ
బల్లవితతమాలపాదపచ్చాయలు, సరసమైనవేణిధరముగాఁగ
నెన్నఁదగియెనప్పడిందుబింబానన, యౌవనంబుఁబోలియువ్వనంబు.

45

సీ. భూరుహావళులశృంగరభావములులోచనవశ్చక్కులకువీకాసంబు నెఱపఁ
గలకంతకుకళారికాకలరావంబురహిమించికర్ణపర్వంబుసేయ
లలితచాంపేయపాటలకుందవాసనల్ నాసికంబునకునానందమొసఁగఁ
నమ్మతోపమానంబులగుఫలరసములు వెలయుజిహ్వలకునువిందుఁగొనఁగ
గమ్మతావులుపయపయిఁగ్రమ్మచిసరు, చలువతెమ్మెర మేనులయలతఁదీర్చ
సారిదిపంచేంద్రియములకునుఖముగాఁగ, వననిహారంబుసలివీరవ్వనజముఖులు.

46

సీ. అధరబింబాపేక్షనరుదెంచుచిలుకలద్దపుఁజెక్కులజవాదితావులకును
వదనాంబుజములకై కదియుభృంగంబులు త్తంసంచంపకనుగంధంబులకును
భుజమృణాళాశాస్త్రీబోధుపురథాంగముల్ సరసమందస్మేరచంద్రికలకు
హస్తపల్లవములకై డాయుకోయిల్ ముద్రికాంకిత రామమూర్తులకును
జకితగతిఁజేందిచ్చెదరఁగఁజంద్రముఖులు, చతురతఁజరించిరప్పడుచారుచరణ
చలితచామికరాంగదర్పూర్యుణంర్పు, ణంర్పూణధ్వనిచెవులకానందమొసఁగ.

47

వ. మఱియు నమ్మదవతీతిలకంబు కదంబకాంచన కదలీక్రముక కరవీర ఖడ్జుర నారికేళ
తమాలతిలక కురంటక మాధవీప్రముఖితరుపండంబులవలనం దిరుగుచు, వనమయూరం
బులవెంబడినరుగుచు, మహీరుహంబుల నామూలాగ్రంబుగాఁబెనఁచి యల్లికొనియు
నేలాలవంగ ద్రాక్షాదిలతావి తానడోలాజాలంబులఁ నుయ్యలలూఁగుచు, బొదరిండ్లఁ
డాఁగుచు, నసమంబులగుకునుమరసవిసరంబులు వెసఁగ్రోలి యుంకారంబుసేయు మధు
కరనికరంబులంబోవుచు, బ్రహూనఫలధరితలైయున్న కొమ్మలకు జేతులంజూపుచు,
స్వచ్ఛంబులైన కుసుమగుచ్ఛంబులును మార్దవనిలయంబులైన కేసలయంబులును మనో
రథఫలంబులైన ఫలంబులును గోయుచు, దోహదవిశేషంబులుసేయుచు, శారికాకీరకల
కండకపోతకలరవప్రముఖ విహంగనాదంబులకుం ప్రమోదించుచు, గ్రీడావిశేషంబుల
వినోదించుచు, గరకమలకలిత కాంచనకంకణకాంచీకలాప ఘంటికానికరనూపురసం
• జనితర్పూణర్పూణరవంబువనదేవతామనోహరంబైచెలంగం జరియించుచుదమలోన.

48

క. చూతముచూతమునుదతీ, వ్రాతమురాచిమ్మధుకరవ్రజగీతో
పేతమ్మును సౌరభవి, భ్యాతమువిరహిహృదయాభిహృతముఁదలఁపక.

49

క. కాంచనవర్జ్యముకువలయ, సంచారముమాధవప్రసన్నతయునుబొ
లింపుచువానప్రస్థతఁ, గాంచుమధువ్రతకులంబుఁగంటివెచెలియా.

50

తే. పేరుగలజాతులకునెల్లఁబెంపుదఱుగ, సౌఖ్యమొదవెఁగుజాతివిజాతులకును
గాలకుటిలంబుఁజూడుమాకంబుకంటి, మాన్పనెవ్వరివశమమ్మమాధవాజ్ఞ.

51

- చ. పలుమఱునీవుపంటఁబగఁబట్టిన కైవడినిట్లు మొల్ల మొల్ల
గ్గులచిదుమంగ నేలక సుగంధనియీచిగురాకు లెల్లఁజే
తులక సిదీఱఁ గాఁగఁగిత్తుంపఁగ నేటికిమానవమ్మ మొ
క్కలమువహించియిందుకొడిగట్టినదానవుమాన నేర్తువే. 52
౪. అనియివ్విధంబున సరససల్లాపంబులు నేయుచుఁ జంద్రకాంతోపలప్రకల్పితసోపానస
ముదయకూలంకపమధుర జలతరంగచ్ఛటాసంచలితపద్మకైరవకల్పార వసవిహరమాణము
రాశీచక్రవాక బక సారసద్విరేఘమిథునసంసారంబైన కాసారంబుఁజేరి జలక్రీడాసక్త
చిత్తంబులనమ్మ త్తకాశినులు దత్తఱంబున విహరించుచు. 53
- చ. జలములఁజల్లులాడుచును సారసపక్షుల వ్రేటులాడుచుకే
బలుమఱునీఁదులాడుచును బక్షికదంబముఁదోలియాడుచుకే
జలదలిమాలికామధురఝంకరణధ్వనితోడలియ్యమై
కలసిలయప్రమాణములఁగంకణనిర్వణముల్ చెలంగఁగకే. 54
- వ. విహరించిరప్పడు. 55
- సీ. శంపాలతాంగులచరణకాంతులుకు శేషయకదంబముతోడ సరసమాడఁ
దారుణ్యవతులము త్తఱులయందముతరంగావళితోడ సయ్యాటలాడ
విచికిలగంధులకుచపాటవముచక్ర సంఘంబుతో నెకసక్తమాడఁ
గలహంసగమనలకన్నుల బెళుకులుమీనపక్షులతోడ మేలమాడ
రాజవదనల వేణీభరములసాదగు, ప్రబలకైవాలలతలతోఁబందెమాడ
బాలికాజాలజలకేళిలీలఁజాల, శ్రీకరంబయ్యెనప్పయోజాకరంబు. 56
- మ. కుచకుంభస్థసలాటవంబుదనరకే గ్రామ్మించుదంతచ్ఛటా
రుచులొప్పకే గరపుక్కురాంతరసమారూఢాంబువుల్ మీఁదఁజ
ల్లుచుఁగ్రీడించిరితత్సరోవరముఁకేలోలేక్షణల్ మందమం
దచలద్యానములకే మదద్విదయూధస్సూరిత రిల్లఁగకే. 57
- వ. అంత. 58
- చ. పొదివెడలించుమనస్కఘనిపుష్పశరంబులలీలనీలతో
యదమునతిక్రమించిపాలుపాచెడుశంపలగుంపుసాంపుసం
పదఁదెరవాసివచ్చుజిగిబంగరుజంత్రపుబొమ్మలట్లుస
మృదముననెచ్చెలుల్ సరసిమధ్యము వెల్వడిరుజ్జ్వలాంగులై. 59
- క. కేళీవిహారచేష్టులు, చాలించియుపాలతాంగిసరసాంబరభూ
పాలంకరణోజ్జ్వలమై, యాళీజననసహితముగగృహంబునశరిగెకే. 60
- వ. ఇట్లుచనుదెంచి సరసాన్నపానగంధమాల్యాదిభోగంబులం బరిశుష్టయై నాటిరాత్రిత
పనబింబోపమానతపనీయవిరచితకుడ్యంబును, మహేంద్రనీలోపలఖచితవృత్తస్తంచి

జృంభితంబును, వివిధవిచిత్రవాతాయనరేఖామమోహరంను, గనకపంజరాంతరనివాసశు
కశారికానికరసరససంగీతసాహిత్యవిద్యాప్రసంగసంగతంబును, దాంబూలచందనప్రసూ
నదానాద్యుపచారప్రయోజనప్రవీణచైతన్యనూత్రవిచిత్ర కాంచనపాంచాలికాలంకృతం
బును, గంధకర్పూరకస్తూరికాప్రమఖపరిచుళవస్తుసంతానవాసనా ఘ్రుముఘ్రుమాయమా
నంబును, నిబిడతమఃపటలపరిహరణచణమణిగణ దీపికావిరాజితంబును, నగునిజమంది
ర్గంబునందుఁదరవణులదివించిన వజ్రంబుకోళ్లును, గోళ్లయందమరించినహరిసీలంబులపట్టి
యలును, బట్టియలనలవరించి యల్లినపట్టుపట్టెడయును, బట్టెడపయింబఱచిన హంస
తూలికాతల్పంబును, దల్పంబుపైశిరశ్చరణపార్శ్వదేశంబులకు నుపధానంబులుగానుం
చిన నూర్యపుటంబుదిండులును, నుపరిభాగంబుననలంకరించిన చిత్రచిత్రాభిరామంబగు
చందువాపటంబునుంగలిగి మనోహరంబై వెలయు శయ్యాతలంబున శయనించి. 61

చ. అలకలూకింతజాటినిటలాంతముగ్రమ్మగఁదావియూరుపుకై
జలువలుచల్లఁగా మెయినలందినగందముసన్నవల్పైదు
వ్వలువముసుంగుపైనిగిడివాసనలీనగలోచనాంబుజం
బులుముకుళించియమ్మగువముద్దువగఁ నిదురించుచుండఁగఁ. 62

మ. కలలోనెక్కు త్రిలోకసుందరశుభాకారుండుమాణిక్యకుం
డలశోభాంచితమందహాసరసవత్సుస్త్రిగ్గల్గద్వయీ
లలితాస్యండుసుగంధబంధురసుమాలంకారనీలోపలో
జ్జ్వలభమిల్లుఁడుకామినీహృదయపాంచాలుండులీలాగతికై. 63

నీ. తాంబూలరసరంజితంబైనకెమ్మోవియానుచో మొనపంటనూనియాని
కుంకుమంకితకుచకుంభముల్ గ్రహణంబుసేయుచోనఖపజ్జికజేనకిచెనకి
మకరికాకలితకోమలగల్లుములముఖంబునుచుచోఁజొంబనంబొసఁగియొసఁగి
లలితభూషణచయాలంకృతాంగమునెదనలముచోమృంబులఁటియంటి
కుసుమసాయకశాస్త్రానుగుణవిచిత్ర, బంధనైపుణిసురతప్రపంచసౌఖ్య
లీలఁదనుఁజొక్కుఁజేసిలాలిం చెననుచు, గలికకలఁగాంచెనాశ్చర్యకరముగాఁగ. 64

క. ఈలీలంగలలోపల, నాలోకింపంగఁబడినయతఁడనిరుద్ధం
డాలావణ్యనిధిన్మను, హేలావతినినియుఁగనియుఁ నెఱుఁగదుమదిలోకై. 65

వ. ఇతైఱంగున నక్కురంగనయన స్వాప్నికసంభోగసంజనితానందపారవశ్యంబును, నిద్రా
పరవశత్వంబును నేకీభవింప నుఖశయనంబుగావించి కించిదవశ్యయామినీచతుర్థయా
మసమయంబున శతప్రత్రంబులతోన నేత్రంబులువికసింపనమ్మనోహరాంగుండుతనకా
గిట్టున్నవాడకాడలంచుచు మేలుకాంచి పొడగానక గుండియజల్లుమన దిగ్గనలేచి
శయ్యాతలంబునంగూర్చుండి నిద్రాముద్రాయమానంబులగు విలోచనప్రభాజాలంబులు
లోలంబులై కొలుకులనలంకరింప నలువంకలంగలయఁ బునఃపునరవలోకనంబుసేయుచు

విభ్రాంతియు విస్మయంబును విచారంబును విషాదంబును విరహంబును సంతరం
గంబునం బెనంగొన నంతకంతకు నతీతయంబు మోహవేశంబునఁ దదీయసౌందర్య సౌ
కుమార్యవిలాసహావభావంబులు పలుమాఱుఁ దలంచుచు నాజగదేకసుందరుండు తన
ముందఁగ బొడగట్టినట్లెనం బట్టరాని తమకంబున బట్టబయలు కౌగిటంబట్టఁబోయి
భుజలతాయంగంబునకు నప్రాప్తంబైన డెందంబు చిందఱవందఱయై నయనారవిందం
బులందొరంగు నశ్రుజల బిందుసందోహంబమందంబై ప్రవహింప సహింపనలవిగానిపరి
తాపంబున వేడి నిట్టూర్పు లొదవించుచు నిట్లని తలంచు.

66

ఉ. నిద్దురవోవుచున్నయెడనిశ్చయమైనవిధంబుదోషన
న్నొద్దికఁ జేరికూడిసుఖమొందఁగఁజేసిభ్రమించినట్టియా
ముద్దులుగుల్కుజవ్వనపుముమ్మగపుం నెఱజాణయెవ్వఁడో
పెద్దయు నాటెవానిపయిఁ బ్రేమమనంబున నేమి నేయుదుక.

67

క. అచక్కందనమాకుచోమధురిమంబామందహాసామృతం
బాచాతుర్యము నావయోవిభవమాహామోహముంజేయదే
యేచంద్రాస్యలక్ష్మినఁ బొందఁగలదాయామేనితో వానితో
నేచందంబున నామనోగఢఫలంబీడెఱునోదైవమా.

68

వ. అని చింతించుచు.

69

క. లలనామణికూటమిలీ, లలనామణిభూషణాంగులలిఁగలసినయా
కలమాటలునిక్కంబుగఁ, గలమాటలుగాఁదలంచుఁగడుభ్రమచేతక.

70

సీ. మొనపంటికొలది సెక్కిననొక్కుచేఁ గెంపుటధరంబుచిమచిమయనినయట్లు
చెలువారుగోళ్ల నాటలు తేటచెక్కిళ్లపై నెలవంక లేర్పడినయట్లు
చెలరేఁగియలమినచేపట్టుబిగువుచేగబ్బిగుబ్బలుకనుఁగండినట్లు
కళ్లసొక్కొదవించు గాటంపురతులఁబూవంటిదేహమునసివాడినట్లు
భావమునఁదోఁచుస్వప్న లబ్ధంబులైన, సౌఖ్యములుమిథ్యలయ్యనిశ్చయముగాఁగఁ
బురుషునంగతిచేసినకరణినపుడు, పద్మదళ సేత్రకరుణానుబంధమునను.

71

క. అంతసభీప్రేతితయై, సాంతత్యంబైనయట్టిసమయోచితముల్
స్వాంతముననిచ్చలేకయు, దంతావళయానయొకవిధంబుననడపెక.

72

సీ. బింబోష్ఠిదర్శణబింబంబుఁజూపుచోఁ జేలువునిముద్దు చెక్కులుదలంచి
కలకంఠిమృగమదతిలకంబుదిద్దుచో సగమునిమేనివాసనఁదలంచి
కలికిముక్తామాలికలలంకరించుచోరమణునిమందహాసముఁదలంచి
పాలలినీలోత్పలంబులదండలొసఁగుచో రామునిచిక్కుడభారముఁదలంచి
గంధగజయానహృదయంబుకరిగికరిగి, యసురసురమంచుఁబారవశ్యంబు సెందు
నిగిడిపుంఖానుపుంఖంబులగుచుఁదాఱు, దర్పకునిపువ్వుటమ్ములఁదాళలేక.

వ. మఱియును.

74

సీ. విన్నదనంబుఁగైకొన్న సెమ్మొమునఁబొడమనిచిటునవ్వుఁబొందుకొలుపు
దీనభావంబు సెందినవాలుఁగన్నులతేనివికాసంబుఁబూనఁ జేయు
గద్గదస్వరముసంగత మైనమాటలనొదవనిచాతుర్యయుక్తిఁజూపు
నుల్లాసభంగ మైయున్న చిత్తంబునఁగొలుపనియుత్సాహగుణము సెఱపు
ఘనవియోగవహ్నిఁగ్రాఁగుచునుండియు, మఱుఁగు సేయునితరు లెఱుఁగకుండ
సఖులు తెలిసి రేనిసంశయింపుదురను, భయమువలనఁగముదబంధువదన.

75

సీ. ఎలనాగవీణేవాయించుచో నాపిరిఘంటారవంబునఁగలసి చెలఁగు
జలజాక్షి కావ్యంబుఁజదువుచోఁ బాంచాలగ తిచోట బాహుటక్రమముదొనఁకు
సెలతచిల్కవమాట నేర్చుచోగీర్వాణభాషలోనఁదెనుంగుబల్కుగలయుఁ
జెలియపద్యంబురచించుచోశృంగారరసమువైభీభత్సరసమునిల్పు
విగహవిభ్రాంతికతమునవిద్రుమోష్ఠి, యొకటిసేయంగఁబోవవేటొకటిదోచు
నగ్గలపుఁజింతహృదయంబునఁటియున్న, నిట్టులొటకుమదిసంశయింపనేల.

76

తే. దర్పికుని బాణతీవ్రతఁదాశలేక, యంగ నామణిశివశివాయనివచించుఁ
గలికికోవెలగొదలచేసలసిసాలసి, రామపలుమాటు శ్రీరామరామయనును.

77

క. సెగలయ్యెఁజలువవెన్నెల, పొగలయ్యెనుగప్పరంపుఁబొడికన్నులకుం
బగలయ్యెఁజిలుకమాటలు, వగలయ్యెనుసుఖము లెల్లవనితామణికిక.

78

చ. కలకలగాకనిశ్చయము గామదిదోచిననాటనుండితా
గలకలకంతకీరకులకంతములంజనియించుదట్టపుం
గలకలములైచ్చింబడఁగఁగాయజానమ్మలగాయములృదిం
గలకల సెంపయామములుకల్పములైచెలియుండభిన్నతక.

79

వ. ఆసమయంబున.

మ. అమరారీశ్వరుడైనబాణునకమాతృశ్రేష్ఠుడైబాహువి
క్రమకేళివిజితాహితప్రకరుడైప్రాధింజతుష్టతం
త్రమహామంత్రకలాపలక్ష్మ్యపరుడైరాజిలుగుంభాండనా
మునునందైత్యవరేణ్యుడొక్కరుండసామాన్యప్రభావంబునక.

81

ఆ. వె. వానియనుఁగుబట్టివరసుందరాకార, రేఖనొప్పఁజిత్రరేఖయనఁగఁ
దండవలనమంత్రతంత్రయోగక్రియ లభ్యసింబియుండుసాంగముగను.

82

కా. ఆసిలాలక బాణకన్యకకు బాహ్యప్రాణమోనాఁగ నెం
తే నేస్తంబొనరించియున్న దగుటందీనాననాంభోజమై
గ్లానింబొందుచున్న యారమణియాకారంబువీక్షించిచిం
తానిర్మగ్నమనోంబుజాతయగుచుందత్కార్యమూహించుచుక.

83

తే. ఇంగితజ్ఞానియగుట నాయందువదన, వలపుమర్మంబుగామదెదెలిసియపుడు
పలిక నేకాంతమునఁ జేరిపడఁతితోడ, బడలికలుడిఱఁజల్లనిభాషణముల.

84

ఉ. ఎన్నఁడులేనివిన్నఁదనమేల మొగంబునదోఁచెనమ్మనీ
కన్నఁడులేనిచింతమది నెక్కడనుండిఘటించెనమ్మముం
దెన్నఁడులేనియాకృత నేటికి దేహముచిక్కె నమ్మనీ
యున్న విధంబుఁజూచివగనొందెడు నాహృదయంబుకోమలీ.

85

సీ. కప్పునిచిగురాకుకెమ్మొవికనుగందెనుసురసురనివెచ్చసూర్చకమ్మ
కనకంపునెమ్మేనుకాఁకచేతఁగరంగెవిహసలంబుచేవేఁగకమ్మ
తళుసునిద్దంపుటద్దపుమోముకళదప్పెవలవలకన్నీరువడువకమ్మ
వెలిదమ్మికన్నులతెలినిమందమునొందెఁదురుముమేఘముగ్రమ్మఁబొరలకమ్మ
పలుకఁగదవమ్మవేసటపడకవమ్మ, సొలయ నేలమ్మమోమెత్తిచూడవమ్మ
యేలిచేసెదవమ్మమమ్మేటికింత, జాలిపెట్టెదవమ్మయోచంద్రవదన.

86

క. పరిరంభణమ్మదుచుంబన, సరసాలాపాదిసురతసౌఖ్యంబులచే
గరఁగించువిభునిఁబాసిన, విరహిణిచందంబుదోఁచెవెలఁదీనీకుఁ.

87

శా. బాలానిన్నుమదియజీవముగ నేభావించు నెల్లప్పుడుఁ
జాలానేఁగలుగంగ నెంతపనికిన్నంతాపముంబొందఁగా
నేలాసిగ్గునగుట్టుఁజేసిహృదయంబింకిట్లుచింతించుటల్
మేలాదాఁపక తెల్పునీతలఁపునెమ్మింబూనికావించెదఁక.

88

వ. అనియివ్విధంబునం జిత్రరేఖావధూటిపలికినఁ దద్వచనావధంబుప్రియానుపాసనహి
తంబై యాత్మీయహృదయసంజనితమదనజ్వరంబుశాంతింబొందించుటయు నేదజేటి
నిజాభిప్రాయమార్గనిరోధకంబైన లజ్జాప్రవాహంబు హైరస్యప్లవంబువలన నుత్తరించి
కించిద్గళితశ్రుతి విపంచీపంచమస్వరోపమానంబగు గద్గదస్వరంబున నిట్లనియె.

89

తే. పాన్పుపై నెక్కనాఁడు నేఁబవ్వళించి, నిదురపోవంగలావణ్యనిధియొకండు
చేరినాయావనంబెల్లఁజూఱగొనియె, గలయనుచుదోఁచునిక్కంబుగాఁగఁదోఁచు.

90

సీ. సొగసెనచెక్కిళ్ళుచుంబించిచుంబించిచేరిమోమునమోముఁజేర్చిచేర్చి
కరమునఁబాలిండ్లుగదియించికదియించియధరపల్లవగసంబానియాని
కేలిమైఁగొగిటఁగీలించి కీలించి గళముననఖపజ్జినిలిపినిలిపి
చెలఁగిగళధ్వనులెచ్చలఁగించిచెలఁగించినిద్దంపుఁబొక్కిలినివిరినివిరి
పోకముడివిచ్చి దేహంబుపులకలూదవ, నవయంబులుగదియంగనదిమియదిమి
యవలనేమేమొచేసెనయ్యాగడంబు, నెట్లుచెప్పదుసిగ్గునోరెత్తనియదు.

91

చ. అటువలెవానికొగిటనుఖానుభవంబునఁజొక్కియుండియం
తటఁగనువిచ్చి మేలుకొనితన్మహనీయవిలాసమూర్తి నా

దటఁబొడగాననైతిఁబరితాపభరంబుననాటనుండినే
నిటువలెనున్న దానఁగృహింతుమచివమువానిసాముగఁ.

92

చ. మదగజవైరివంటినడుమాక మలంబులవంటికన్నులా
యదనశశాంకువంటి మొగమాముక్తురంబులవంటి చెక్కులా
మదనునివంటి చక్కదనమామధురాధర వానిరూపునా
హృదయపటంబునందులిఖించినకైవడిఁగాననయ్యెడుక.

93

తే. ప్రాణసఖి వైననీకు దాపంగ నేల, విన్నవించితి నామదినున్న విధము
వానిఁగన్నులఁజూపిజీవఁబునిలుపు, ముచుచుఁగన్నీరుదొరఁగ దైన్యంబునొందె.

94

ఉ. అయ్యలివేణిదైన్యమునకాత్మఁగలంగుచుబాష్పబిందువుల్
పయ్యెదకొంగునందుడిచిభక్తి మెయిక్ శిశిరోపచారముల్
సయ్యనఁజేసి నెప్పుదివిషాదముదీఁగనూఁడించితా
నయ్యెడఁగొంత సేపుహృదయాబ్జమునందలపోసి నేర్పునక.

95

కా. రంగుల్మీఱుపటంబునన్వివిధవర్ణద్రవ్యముల్ గూర్చిసా
రంగంకాననవ్రాసెముజ్జగములక రాజిల్లురాజన్యలం
బంగారంపు మెఱుంగువ్రాతజిలుగుల్ నైవైఁగ శర్దేఁగా
శృంగారంపురసంబు వెలిపిరియంజిత్రక్రియావైఖరిక.

96

చ. కళలుపెలుంగుమోములువికాసవిలాసముఁజూపుకన్నులుం
జేలువముగుల్కు మేనులును జెక్కులవైఁబ్రసరించునవ్వలుక
దళుక్కుల చల్లుభూషణవితానముఁగల్గినజీవచిత్రముల్
నిలిపినయట్లువ్రాసెగమణీమణి నేర్పువచింపశక్యమే.

97

ఆ. వ్రాతకజాఁడుగర్తసేత్రకుఁదాఁగర్త, యనుటకిదివిరోధమైననేమి
సేత్రకజాఁడుగర్తవ్రాతకుఁదాఁగర్త, యనుచుఁజిత్రరేఖనఁగవచ్చు.

98

వ. ఇన్విధంబునం ద్రిభువనంబులంగల్లు పురుషశ్రేష్ఠుల లిఖించిన యప్పటంబు నుషా
సుందరిముందటనుంచి యిట్లనియె.

99

చ. త్రిభువనవాసులైవెలయుదేవమనుష్యభుజంగకోటిలోఁ
బ్రభుతయురూపసంపదయుఁబ్రాజ్ఞతయుంగలవారిన్లెన్నే
ర్విభగవతీమహామహిమచేలిఖించితినిప్పటంబునం
దభినవమూర్తియైతగినయాఘనుఁడెవ్వఁడనీలోపలక.

100

వ. అని మఱియునిట్లని వివరింపందొడంగ.

101

ఉ. దివ్యవిమానయానములదివ్యసుగంధవిలేపనంబులక
దివ్యలతాంతవాసనలదివ్యధునీజలకేళిలీలక

‘దివ్యవిలాసినిరతులదివ్యశరీరములకొనుభాత్ములై
దివ్యపథంబున న్మౌలఁగు దేవతలన్నివరించిన లెక్కదక్క.

102

కా. ఆనందాకరవైభవానుభవురంభాద్యప్సరోనాట్యలీ
లానిత్యోత్సవుఁబారిజాతకుసుమాలంకారహారమున్నర
స్థానావాససుఖోన్నతుఁడైభువనీసామ్రాజ్యసింహాసనా
సీనునిర్జరభర్తఁజూడుమితనిస్థితాంశుబింబాననా.

103

ఉ. ఆహవనీయదక్షిణాసమాఖ్యలచే జెలువందిసులత్రు
తామతులన్నరోరుహభవాదులదృప్తివహింపఁజేసియ
వ్యాహతలీలసాధకజనాళికి సౌఖ్యములిచ్చుపుణ్యుడు
త్సాహగుణాసమానుఁడుకృశానుఁడితఁడిటుచూడుకోమలీ.

104

వ. అనితెలిసి వారియంద నాదరంబైన శరీయవృద్ధయంబుఁదెలిసి శేషించిన దిక్పాలక
దేవతాగణంబుల వేర్వేర వివరించెదననుచు నిట్లనియె.

105

చ. అతులితధర్మవంతుఁడుకృతాంతుఁడనూనుఁడు యాతు ధానుఁడా
యతశుభుఁడంబురాశివిభుఁడంచితదేహుఁడుగంధవాహుఁడు
న్నతమతిగుహ్యకాధిపతి నాగధరుండుహరుండుసుంజుమీ
యితఁడునితఁడితఁడునీతఁడునీతఁడునుందరీమణి.

106

ఉ. కామునిమించునుందరముకంజవనాపునిగెల్పుతేజముకొ
సోమునిఁగేరునెమ్మొగముశోభిలువాడలకల్పవృక్షచిం
తామణి కామధేనుసహితంబగుసంపదలింఁఁగల్గును
త్రామునిహార్మినందనుఁడితఁడుజయంతుఁడునీరజాననా.

107

కా. భారంతస్పృహలైననిర్జరులవైసైసోఁకియెవ్వనినిం
డారంబైకొనునర్తనాభినయభావారంభసంరంభరం
భారంభోరుచుహుర్ముహుస్తరళితాపాంగచ్ఛటామాలికా
సారంబానలకూబరుండితఁడుతత్సందర్శమిక్షించి తే.

108

నీ. కంబుకంధరవీరుకమనీయనిరతయావనమదోద్ధతులగీర్వాణతతులు
సరసిజేతుణవీరుసంగీతనృత్యవిద్యాధురంధరులుగంధర్వసరులు
కుటిలకుంతలవీరుఘటికాంజనాదిక్రియాసుసాధకులువిద్యాధరేంద్రు
లమృతాంశుముఖివీరుసుమహితాప్తవిశేషసిద్ధిప్రసిద్ధులుసిద్ధవిభులు
గరుడకిన్నరరుద్రకింపురుషసాధ్య, యక్షరక్షోభుజంగగుహ్యకులువీరు
నీకటాక్షాంచలంబులునిగుడఁజేసి కెలనవీక్షింపుమోరాజకిరవాణి.

వ. అనిపలికి యనంతరంబ పాతాళలోకనివాసులవాసినపంటంబుఁజూపి యిట్లనియె.

మ. భవనాలంకృతనూత్న రత్న రుచిసంపన్నంబురాజీవకై
రవకల్వారమరందపానమధుపవ్రాతస్వనోదారభో
గవతీతీరమనోహరంబఖిలభాగ్యశ్రీనివాసంబునై
ప్రపణంబొందినయట్టిలోకముగదాపాతాళమజ్జాననా. 111

వ. తద్భువననివాసులైన నాగపుంగవులవివరించెదం గనుంగొనుము. 112

శా. పారావారవిహారియైనహరికింబర్యంక మైదీప్వశై
లారణ్యాంబునిధిప్రయుక్తమహనీయతోణికిన్నిల్వనా
ధారంబైయురగేంద్రలోకమునకుండాసార్వభౌమాంకుడై
శ్రీరంజిల్లుఫణాసహస్రకలితుస్సేషున్విలోకింపుమా. 113

చ. ఆతులనుధాపయోధిమధనావసరంబునమందరాద్రిక
ప్రతిహతతేలినావరణపాశలతాకృతిఁదాల్చిదానవా
హితులకువాంఛితంబుఫలియింపఁగఁజేసినక్షీర్తిశాలిభా
సితసితద్గీర్ణదేహుఫణిశేఖరువాసుకిఁజూడుమితనికొ. 114

వ. అని మతీయుం దక్షక కర్కోటకప్రముఖులైన చక్షుశ్శ్రీవశ్శ్రీష్టల రూపనామంబు
లు చక్షుశ్శ్రీవంబులకు గోచరంబులుగా దృష్టంబును శ్రుతంబును గావించిన దదీయ
రూపనామంబులు వేదాంతసిద్ధవచనప్రకారంబున నాత్మకువేతై యస్థిరంబగుటయుఁ
దదీయముఖచిహ్నంబులవలనం దెలిసినదైతదనంతరంబ మధ్యమలోకపురుషపరివృథులం
దెలుపందలంచి యిట్లనియె. 115

చ. శుకపికశారికానినదశోభితకేళివనాంతరంబులకొ
విక సితపద్మకైరవనవీనసుగంధసరోవరంబులం
బ్రకటసువర్ణగేహములభద్రగజేంద్రతురంగమాదులకొ
సకలసువస్తుసంపదలసౌఖ్యదమైతగుమర్త్యమంగనా. 116

వ. ఏతద్భువనంబునంగలుగు రాజశేఖరుల నాలోకింపుము. 117

చ. నిజగజనాథయూధపదనిర్దళితోన్మదవైరిపార్థివ
ప్రజచతురంగసైన్యఁడువిరాజితరత్నవిభూషణప్రభా
విజితవిభాకరుండుపరవీరభయంకరఖడ్గవిస్ఫుర
ద్భుజాఁడుకళింగభూభుజాఁడుతోయరుహాననవీఁడెచూడుమా. 118

చ. లలితలవంగకోవలవిలాసలతాపరిణద్ధచందనా
మలమృలయక్షమాభృదసమానసుగంధవిశేషశీతలా
నిలవిలసద్గవాక్షుచయనిర్మితహర్త్యవిహారిపాండుర్యుడీ
యలఘునిఁజూడవమ్మదరహాససుధారసరంజితాననా. 119

శా. గంధేభేంద్రసమానయానతేలియంగాఁ జూడువీనింజతు

స్కంధిప్రావృతమేనివలయువిశ్రాంతప్రతాపాబ్జినీ
బంధుంయుద్ధకృతప్రసిద్ధబలవత్ప్రత్యర్థిరాజస్వినీ
గృంధుంసాంబశివార్చనానుగుణసంబంధుంజరాసంధునిక.

120

శా. చాదంతిన్యగదంతిగాఁగొనిసహస్రాక్షుండుయుగ్మాక్షుండై

మోదంబొప్పధరన్జరించుగతిఁ బెంపున్సంపుసంధిల్లగా
వేదండోత్తమవాహుండైవెలయునీవీరుంబభాభాసమా
నాదిత్యుంభగదత్తుఁజూడుమునితంబాభోగహేమాంశుకా.

121

శా. పూజ్యంబైతగుకారవాన్వయమునంబొల్పందజన్మించిసా

మ్రాజ్యంబేలుసుయోధనుండెలివిమీఱుంజూడుమొక్కింతది
వ్యజ్ఞోత్తిర్యయసాధనున్విహితబాహుదండకోదండదం
డజన్మిర్యదఖండచండతరకాండప్రాదృప్తాయోధనుక.

122

ఉ. తోయజగంధిచూడుమువిధూతతమోగుణదివ్యతేజుండై

ధీయుతమూర్తియైవసుమతిన్విహరించుపయోజబాంధవుం
డేయుతఁడంచునెంచఁదగుతీవివెలుంగుచునున్నవానిరా
ధేయునిదానవైభవవిధేయునివర్జితభాగధేయునిక.

123

సీ. జయముచేధర్మనిశ్చయముచేవైభవోదయముచేదగువాడుధర్మజాండు
దిటముచేభుజబలతోత్కటముచేరణజయగృభటముచేబెంపొందుపవనజాండు
యుక్తిచేవిబుధానురక్తిచేవరబాణశక్తిచేసద్ధికుండుసవ్యసాచి
బుద్ధిచేనతులప్రసిద్ధిచేభాగ్యాభివృద్ధిచేబొగడొందివెలయునకులుం
డసమశరసమసుఖమారసమనోహ, రావతారుండుసహదేవుడంబుజాక్షి
వీరలేవురుపాండవవీరవరులు, పెంపుసాంపాదనిటువిలోకింపవమ్మ.

124

చ. సుమహితధాశేధశ్యరుచిసుందరకోమలవిగ్రహంబునై

నమలతరేంద్రనీలనికరాసితవర్ణునాంశుకంబుతో
నమరిననీలమేఘరజతాచలరాజముఁబోలురేవతీ
రమణునిఁజూడవమ్మబలరామునిఁగోమలపాటలాధరా.

125

సీ. లలితరేఖాత్రయీకలితకంఠమువాడుధవళేవిస్తారనేత్రములవాడు

ఆజానులంబిబాహువిలాసమువాడుకమనీయనీలాలకములవాడు
హరశోభితవిశాలోరస్థలమువాడుతరుణారుణాంభ్రీపద్మములవాడు
మహనీయనీలకోమలశరీరమువాడునవదరస్మితసుధాననమువాడు
సరసకల్యాణగుణవిశేషములవాడు, మదనశతకోటిసౌందర్యమహిమవాడు
దేవకీనందనుడుకృష్ణదేవుఁడితఁడు, వనితగనుఁగొమ్మునేత్రోత్సవంబుగాఁగ.

126

మ. త్రిజగన్మోహనరూపవైభవునిసాంద్రీభూతకీర్తిబ్రతా
పజయార్ముక్తరతికామినీకుచతటీపాటీరముద్రాకరాం
బుజునింగంతవిలంబమానవిలసన్మృక్తామణిమాతృకా
వ్రజునిస్మారటకృష్ణమూర్తియగునీప్రద్యుమ్ననీక్షింపుమా.

127

ఉ. చక్కనివారిలో మొదలిచక్కనివాడగుతండ్రికన్న నుం
జక్కనివాడు భవ్యగుణసంపదదాతనుబోలువాడు పెం
పెక్కినకీర్తివాడుకమలేక్షణపాత్రుడు శంబరారికే
మక్కువనందనుండితడుమానవతీయనిరుద్ధుఁజూడుమా.

128

వ. అని యివ్విధంబున నవ్వనిత యవ్వలూసినీతిలకంబునకు భూలోక పురుషపుంగవుల
వేర్వేలు వివరించుచు ననిరుద్ధకుమారపర్యంతంబునుం జూపునప్పుడు.

129

సీ. అంగవంగకళింగబంగాళనృపులవైసారంగగులచేజ్ఞాకళింప
గౌళసేపాళపాంచాలభూభుజులవైనవత్సలతరేఖనవళుంచి
మగధమత్స్యమరాటమద్రనాయకులవైమత్స్యనృపుటంబులమహిమనిగిడి
యాదవవృష్ణిభోజాంధకశ్రేణిపైయలతేటిదాటులనెళవుచూపి
మఱియుగోపాలదేవమన్మథులమీద, బొట్టెకోలగతిదాకిమిట్టితిరిగి
వ్రాలియనిరుద్ధునందుఁగ్రొవ్వాడిచిలుకు, ములికియైనా బెకలకంతి బెళుకుఁజూపు.

130

చ. కనుగొనఁగా నెజలుమనెఁగైరవలోచనగుండేదేహమె
ల్లనుబులకించేగన్నులజలంబులుజాలయిపాతెమోమునం
దెనఁగొనిదెన్యరేఖనవనీతగతింగరఁగెన్మనంబుము
న్ననుపడియున్న తాపశిఖిప్రజ్వలభావమునొందెవింతయై.

131

ఉ. కన్నులతెప్పలొగనివికాసపుఁజూపునుమానముద్రతో
నున్న మొగంబునిశ్చలతనోష్పశరీరము గాఁబటంబుపై
నున్న తలీలవ్రాసినప్రియుంగనిసొక్కునఁదానునట్లయై
చిన్నెలుదక్కియుండెసఖిచేసినజంత్రపుబొమ్మకై వడిన్.

132

తే. అతనిలావణ్యసరసియందలివచూపు, నిండుకొనిబారులయ్యెనుగండుమీలు
నుప్పలిగిగుంపులయ్యెనీలోత్పలములు, పాదుకొనిమూఁకలయ్యెఁబువ్వుంధయములు.

ఉ. చూచుఁజలించిపైఁబడఁగఁజూచుఁగుచంబులనొత్తిపట్టఁగాఁ
జూచునఖాలిపైఁజెనకఁజూచునుధాధరబింబమానఁగాఁ
జూచుఁగవుంగిటంబెనఁగఁజూచుఁగపోలముముద్దుపెట్టఁగాఁ
జూచులతాంగియమ్మదననుందరరూపముఁజూచిభ్రాంతితోన్.

134

వ. ఇత్తైఱంగున నక్కోక్కుచతనరుచిరావలోకనంబులు పరమేశాంతుని హృదయంబునం
బోలె దత్తేంద్రద్యులహారీమగ్నంబై యానందలహరించేలుచున్న నెట్టికేలకు మరలించి
కుంభాండక తనూభన ముఖంబుజంబుననిలిపి యిట్లనియె. 135

ఉ. వీడుగదమ్మనానిదురవేశఘటించినవాడుకోమలీ
వీడుగదమ్మపంచశరవిద్యలుచూపినవాడుతొయ్యలీ
వీడుగదమ్మశాహృదయవిత్తమునాచినవాడుయుగ్మలీ
వీడుగదమ్మయీవిరహవేదనగొల్పినవాడునెచ్చెలీ. 136

క. నిన్నుండినీనిరూపము, గన్నులజూడంగఁగలిగెఁగానేటికినో
క్రొన్ననెబోడిరొనీబుణ, మెన్నిభవంబులకునైననీఁగంగల నే. 137

వ. శేషాగమనంబునకు నెదురుచూచుచున్న మయూరంబువిధంబున, సంపూర్ణపూర్ణ
మా చంద్రబింబోదయంబుఁగోరుచున్న చకోరంబుకైవడి, స్వాతివన్నంబు నపేక్షించు
చున్నమాత్తకిశుక్తిచందంబున, హృదయంగమాకారుండైన యీరాజకుమారుతోడి
సంభోగంబునకు నాహృదయంబు నిరంతరవ్యాపారంబై యభిలషించుచున్నయది.
దురంతంబైన విరహపారావారంబు నీదవశంబు గాక మునుంగుచున్న నాకుందెప్ప
విధంబున నాభాగ్యవశంబున నీవు సంఘడించితిని. ఏయుపాయంబుననైన నీతనిం
డెచ్చి మామకమనోరథంబీడేర్చి ప్రాణదానంబు సేయవలయు నిదియనుచితంబని విచా
రించెదవేని నాకర్ణింపుము. 138

సీ. కలలోనఁగన్న వార్లకింతవలవంతకేమికారణమనియెంచుకొంటి
నాయుగ్గిగనుగొన్న నాసాటివారిలోనిదిలాఘవంబనియెంచుకొంటి
మదిలోననీమాటమఱచియుండెదఁ గాకయెంతలేదనిబుద్ధి నెంచుకొంటి
గుఱు తెఱుఁగనివానికూర్మికాశించిన నేమిఫలంబనియెంచుకొంటి
నేమిసేయుదువానికళామనోజ్ఞ, వదనపూర్ణేందుచంద్రికావ్యాప్తిఁజంద్ర
కాంతరత్నంబుకైవడిఁగరంగియున్న, భావమునఛైద్యమింతైన బాదుకొనదు. 139

ఉ. కావునఁబక్వబింబఫలకాంతులతోఁదులఁదూఁగువానికే
మోమినుధారసంబుమదిమోహముదీఱఁగ నానకుండినకే
భావభవజ్వరజ్వలనబంధురతీవశిఖాకలాపతా
పావహమైననాదుహృదయవ్యధదీఱు నెయెన్నిభంగులన్. 140

మ. కలికిమాటలు వేయు నేమిటికి నీకాయంబుతోవానితోఁ
గలయ నాభాగ్యముగల్గకున్న విభునిం గాఁజేయుమీసీనిరాఁ
గలజన్మంబుననంచుబ్రహ్మకునమస్కారంబుఁ గావించియ
వ్వలదేహంతరతీవ్రలభికుచితవ్యాపారముంజేసెదన్. 141

తే. అనుచుఁజెలిపల్కు భేదవాక్యములతోన, వేడినిట్టూర్పుగాడ్పలవిర్భవించె
నూరుపులతోనకన్నీరుతేలులయ్యె, నశ్రువులతోనపరవశంబయ్యెమేను.

142

తే. అతివదుగవస్థగనుఁగొనియాత్మగలఁగి, యువతివివశతదీఱంగనుపచరించి
యనుగుణంబైనమధురవాక్యములమనసుఁ, జల్లజేయుచునుండెనాసమయమునను.

143

వ. అని శుక్రండుపలికెననినఁ దదనంతరవృత్తాంతంబెట్లయ్యె నెఱింగింపుమనుటయు.

144

చ. చతురవిహారహారమణిసాంద్రలసద్భజమధ్యమధ్యని
జ్జితమృగరాజరాజసగసీరుహమిత్రసునేత్రనేత్రశో
భితకసుభద్రభద్రగజభీతిహరాదగభావభావహ
హితమతివాసవాసవమణీధరుచిస్ఫుటకేశకేశవా.

145

క. దురితపరితాపపరిహార, చరితాభరితాదరాత్మశంకరహృదయ
స్మరితహరిదశ్వకోటి, స్ఫురితాస్ఫురితానినదసంశ్రుతివినుతా.

146

భుజంగప్రయాతము. మహామంగళాకారమాన్నేహమోహా
వహాభూధరోత్సాహవారాహదేహా
గుహాత్మజ్ఞసాంచిత్యఘోరాఘదాహా
మహామంగళాద్రిప్రమావత్సుగేహా.

147

గద్య. ఇది శ్రీమంగళాచలనృసింహకృపాప్రసాద సంప్రాప్తవిద్యావైభవ కనుపర్తిరా
యనమంత్రితనూభవ సుజనహితకృత్య నిత్యాబ్జయామాత్య ప్రణీతంబైన యనిరుద్ధ
చరిత్రం బను మహాప్రబంధంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీ ర మ్మ.

అనిరుద్ధచరిత్రము

తృతీయాశ్వాసము.

వత్సవైజయంతీ

శ్రీవనితాకాస్తుభాదిశృంగారవిలా

సావనావత్ససలభవ

నావనసంభ్రమణమంగళాచలరమణా.

1

తే. అవధరింపుము శౌనకుం డాదియైన, మునివరేణ్యులతోడనిట్లనియెనూతుం
డాపరిక్షిన్మహారాజానాదరమునఁ, జూచివిజ్ఞాననిధియైనశుకుండుపలికె.

2

వ. అంత.

3

సీ. వినతాతనూజకేతనకళాసంప్రాప్తజనితాసురాగవిస్తారమనఁగ
నపరదిగ్జలధినాయకసమర్పితపులహల్లకమాల్యప్రభాంకమనఁగ
సమరసన్నాహరత్తుళ్ళటావిదళనకోపాగ్నికీలాకలాపమనఁగ
దత్కలతాండవోద్ధతమహాబిలకేశవరమణిమకుటరుగ్వాప్తిప్రియనఁగ
భాపరిగ్రహణార్థసమీపవర్త, గంధవహబంధుతేజఃప్రకాశమనఁగ
నస్తలైలాగ్రమునభాస్వదరుణాడిప్తి, మండలంబయ్యెమార్తాండమండలంబు.

4

చ. ఇనుడుకరంబులంబొదివియింపుగ సంగమమాచరింపఁబ
ద్మినివదనంబునన్నగవుమీఱివికాసవిలాసమూనిలో
ననద్రవముబ్బిసొక్కినయనంబులుమూయుచునిద్రఁజెందెనో
యనముకుశీభవిం చెదివసాంతమునందుఁబయోజమండముల్.

5

చ. ఇనునకుంబద్మినీకువలయేత్తుణ్ణవైమది నెంతమోహమో
తను నెడఁబాసియెంతపరితాపము సెందు సెనాల్లుయామముల్
చనినపునస్సమాగమము సంఘటనంబని తెల్పుమంచుఁదాఁ
బని చెసరస్యపాంతతరుపజ్జులనీడల పేరిదూతలన్.

6

క. కమలినీపయిఁగూరిమిచే, రమియిం చెంగాననకుచిరాహిత్యముగా
నమరందానమొనర్చిన, క్రమమునఁగచులాఘ్నఁడపరకంధింగుంకెన్.

తే. అంబురుహసంభవాండగేహాంతరమున, దీపకంబైనభాస్కురదీపకలిక
యవలిదిక్కునఁజేరినయంధకార, బంధురంబయ్యెదశదిశాభాగమునను.

8

చ అనయముజీవకోటికిభయంబుగ దారులుగట్టికొల్లఁగై
కొనసెలవిచ్చెఁజోరులకుఁగూర్చిపరాంగనలకైరమింపఁగాఁ
బనిచెవిటావలిన్నవనబంధుఁడులేనియరాజకంబుచేఁ
దనరపమైచరించెవసుధాస్థలిచీకటిపాలెగాఁడొగిలె.

9

సీ. ఆదటదీరంగనంభోజగంధులబటుపుగుబ్బలమీఁదఁబ్రాఁకిప్రాఁకి
కోరికఫలియింపఁగుంభీంద్రయానలయధరపల్లవములనానియాని
ముచ్చటదీఱంగముకురబింబాస్యలనిద్దంపుఁజెక్కిఁజ్ఞునివిరినివిరి
యభిలాషదనియంగహరిసీలవేణులమవ్వంపుఁగొప్పలుదువ్విదువ్వి
యంధకారాఖ్యకామాంధుఁడనన్యసతుల, నలముకొనుచుండెఁగానిదోషానుభవము
తపనకరఘాత సేవమునఁదాఁకుననుచు, నెఱుంగలేఁడయ్యెఁదామసుండేమియెఱుంగు.

11

క. జీవనమెజీవనంబై, యీవిధముననున్నమమ్మునెడచేసినయో
దైవమనిభేదమొందెడు, కైవడినమరకైరధాంగకరుణారవంబుల్.

సీ. వరునిరాకకునిశావాససజ్జకమింటఁబడిచినవెన్నెలపానుపనఁగ
గగనకేతునిమస్తకమునదిక్పాలురుపూజచేసినయట్టిపువ్వులనఁగ
దట్టమైతిరుగుచున్నట్టిభేదగఱోటిముత్యాలగొడుగులమొత్తమనఁగ
దమముగర్వమడంపదండెత్తిరేరాజాముందరనడపించుమూఁకయనఁగఁ
గెరలిమరుఁడూర్ధ్వలోకముల్లెలువపింజ, పింజఁగొననేయుపుష్పాస్త్రవితతియనఁగఁ
గన్నులకుఁబండునైతోఁచెగగనభాగ, మండనంబైనతాగకామండలంబు.

12

సీ. అధిపలాలితలైనస్వాధీనపతికలునలుకదీసినకలహాంతరితలు
వరునిరాకలుగోరువాసకసజ్జకల్పతివంచకలువిప్రలభసతులు
పొరుగురవిభులున్నప్రోషితభర్తృకల్కలహించివిడనాడుఖండితలును
• ధవులువేగంబరానివిరహోత్కంఠితల్పంకేతగతలభిసారికలును
రమణసంభోగవిప్రలంభములనొంది, రఘువిధనాయకలునిట్టులతిశయముగఁ
గువలయానందభావానుగుణ్యకళల, విలసితంబైనయన్నిశావేశయందు.

13

శా. మందాక్షించలముల్లరిమించికులధర్మస్రావణముల్ఁటిత
న్నిదాభీతిమహాటపుల్లడచీసొందెన్నుంశ్చలీకోటిని
స్సందేహాస్ఫురణన్నజంగనివసత్సాంకేతికస్థానముల్
కందర్పుండనుమంత్రదేవతసమాకర్షింపఁగానయ్యెడకె.

14

ఉ. చీరకటివేశసంచరణసేయుచునిక్కువలైనచోట్లన
 త్తాకలనిల్చుచుండునులయల్కుడుకొయ్యనలోగియుండుచుం
 గాఁకలయూర్పులుస్సరనఁగావిటకోటిభుజంగభావముల్
 గైకొనియుండినిందుననెకావలెవారిభుజంగనామముల్.

15

సీ. గళరవంబులురద్దిగాఁజెలంగింపక పలుమాటుమెల్లనెపలుకుమనుచుఁ
 దమిక్కిద్దినధరబింబముగంటువడనీక మొనపంటనొక్కింతమోపుమనుచు
 గుబ్బచన్నులమీఁదగోరులేర్పడనీక నేర్పుతోనెయ్యననివురుమనుచు
 రతిసుమాళముననార్భటముగావింపకనిలకడచల్లఁగాఁగలయుమనుచుఁ
 గాముకులయందుఁగూర్మలుగలిగియుండి, యునురహస్యంబుబయలగుననెడిభీతిఁ
 గలసిరిబ్బంగిసాంకేతికములయందు, జారకాంతలుమోహితస్వాంతలగుచు.

16

ఉ. ఆసమయంబునంగువలయప్రియమైన ప్రభుత్వరేఖను
 ల్లాసరసంబుమోమునఁదొలంగఁగఁజల్లనిరాజటంగుచుని
 శ్వాసముతోడలోమలుప్రశంసలుసేయఁగఁబూర్వశైలిని
 హాసనమెక్కిఁజుండునిజాభ్యుదయంబుజగత్ప్రసిద్ధిగఁ.

17

సీ. భూనభోంతరములఁబూర్ణీభవించు తమంబులనుచ్చాటనంబుచేసెఁ
 వనతులమెలఁగుజీవంజీవహాకదంబంబునాకన్నణంబుచేసెఁ
 గవగూడిచెలఁగుజక్కవలక్రీడావిలాసంబులుసంస్తంభనంబుచేసెఁ
 సలిమధ్యంబులఁజెలువొందుకైరవారామంబులవశీకరంబుచేసెఁ
 నలినపక్షికివిద్వేషణంబుచేసెఁ, దమ్మిచేరాశకలమారణముచేసెఁ
 బాసఁగవెన్నెలమంత్రవిభూతిఁజల్లి, మహిమఁజూపిసుధాకరమాంత్రికుండు.

18

సీ. జతనంబుతోఁదేఱిసంచినీహసముభిన్నదుముదారుగానిగడినదువఁ
 గలువలదొరచల్లగాలివజీరులుపూనిరాస్తాసుచపానుగొలువఁ
 బెంపుమీటువసంతఁఫేషువాహుజురుననుండిచెలావణిహాసరుదెలుప
 నెమ్మిఁగోవెలినిశానీదారుగములుకన్నచీడమారముల్నాదుసేయ
 సరణికావాలురంగురూత్సాపుటములు, రహిగనటియించుచిలుకహిరాకినెక్కి
 కెంజిగురునైపుకేలనంకించుకొనుచు, మదనుపాదుసహదండుగదలెనపుడు.

19

న. అంత.

20

మ. చణబాహుబలశాలిమన్మథుఁడుచంచచ్చంచరికచ్చటా
 గుణటంకారరవప్రచండసుమనఃకోదండనిర్ముక్తదా
 రుణమాతాంకురబాణముల్బుఱసెనక్రోధాత్ముఁడైమానినీ
 మణిద్వార్యంబనుజోడుచించుచుమనోమర్మంబులందూఱఁగఁ.

21

మ త్తకోకిల. మ త్తకోకిలశారికాశుకమంజుమోహననాదసం

ప త్రికిన్మలయాచలానిలపద్మశాత్రవచంద్రికో

ద్వృత్తికిన్సుమవాసనాపదవీభీమద్భీమరస్వనో

ప త్రికిన్మదిసోర్వజాలకతల్లడిల్లుమనుండఁగాన్.

22

క. నగ సెందుమఁజెలికఁజైలు, మృగమధకుససారగంధమ్మదుకుసుమాదుల్.

తగఁదెచ్చిశిశివిధుల, మగువకుఁగావించిరపుడుమఱియున్మఱియున్.

23

సీ. విభునికాఁగిటికి నైవెతఁజెందు మేనికిఁజందనపంకంబులంద నేల

చందనంబునఁగనుఁగందెఁగ దాయనిగ్రమ్మనబన్నీటఁగడుగ నేల

పన్నీటివలనఁదాపంబుమించుటఁజూచిచంద్రఁజంబువైఁజల్ల నేల

చంద్రజంబుచేజనియించెసెకలంచువెసఁదాశవృంతముల్వీసగ నేల

తాశవృంతములనువడదాఁకెననుచు, వగవఁగానేలనేరనివైద్యుకరణిఁ

దనుగుణమెఱుంగఁజాలకతమరు నేయు, మందులకెమందులూనరించిరిందుముఖులు.

24

తే. ఎన్నియుపచారములుచేసిరిందువదన, లన్నియునుజూడమునుపటికన్న మిగుల

బాధకములయ్యెదయలేనిప్రభువుతోడ, మందలించినమనవులచందమునను.

25

వ. ఇక్కరణి నక్కువలయాక్షి విరహాతిశయంబున నోర్వంజాలక పరితపించుటకు సఖి

జనంబులు విచారమగ్నంతరంగలై కుసుమసాయకునుద్దేశించి యిట్లనిరి.

26

ఉ. తల్లిసమస్తభాగ్యనిధితండ్రీదయాపరమార్చినిచెలుల్

చల్లనివారునీవుకడుఁజక్కనివాడవుపొంకమైననీ

విల్లుసమాధురింబరిఘవిల్లుమ్మదుత్వమునీదువర్తనం|

బెల్లనయోవధూవధకు నేటికిరోయవుమీనకేతనా.

27

చ. పురహరదేవునింజెనకఁబోయితదుగ్రలలాటనేత్రభీ

కరదహనార్చులంగలసికాలితిచంతటనుండియైననుం

బరులనుబీడపెట్టనికృపాగుణమేటికిలేదునీకుఁగా

పురుషులురాజదండనముఁబొందియునైజముమానరేకదా.

28

వ. అనిపలికి నుధాకరు నుద్దేశించి.

29

సీ. కువలయంబులనుగన్లెన్న చల్లనిచూపుకమలబృందములందుఁగలుగదయ్యె

నలచక్రోరములపైఁగలుగుదాక్షిణ్యంబుజక్కవములందుఁదక్కువయ్యె

సప్రాణవిభులైనసతులపైకూర్మియనాథకాంతలయందునాస్తియయ్యె

నిండ్రాపలములపై నెనయు సోహద్దంబురవికాంతములయందురహితమయ్యె

బక్షుపాతంబుమానవేపక్షుమునను, రాజదోషాకరుడవు గారామరామ

దానఁజేసినుమీనీదుమేనియందు, నంకమైనిల్చియున్నదయ్యపయశంబు.

30

- క. పగలాపునిసౌమ్యతనై, జగుణంబగునీకునింత చలమేటికయో
తగుపూర్ణకళానిధితో, మొగమెఱుంగనివాడవాకుముదిసీరమణా. 31
- వ. అని మలయపవను నుద్దేశించి. 32
- శా. ఎంచంజల్లనివాడవైసరసులందిప్తుంబువాటించుచుం
బంచప్రాణములై మెలంగుదువుమాపద్యాక్షియందిట్లుబా
ధించంజొచ్చితివియ్యెడనమరునిబుద్ధిన్నీ స్వభావంబువ
ర్జింపంజెల్లునెనీగుణంబుగదదాక్షిణ్యంబుమందానిలా. 33
- వ. అని పికళుకనికరంబుల నుద్దేశించి. 34
- క. ఒకకుత్తికైయుండెడుమీ, రకటాచెలియెడలనింతయతికూహకమా
పికమాళుకమాయికమా, నకమాసుకుమారగాత్రి నాయమెయేచన్. 35
- వ. అని పలుకుచున్న సమయంబునం జిత్రలేఖం గనుంగొని యుషాంగనతన మనోహరందైన
యనిరుద్ధుని సరససౌందర్య సౌకుమార్యంబులు పలుమారుఁ బ్రస్తుతించుచు నిట్లనియె.
- ఉ. బౌసటవమ్మవానిసరసాధరసారరసామృతంబునే
నానకయింకతాళగలనాలనాకలనాదకీరసం
తానము సేయురంతుముదితామదితానదితాపమయ్యెన
న్నానవిధంబునీదెగదనాయెదనామదనాభుఁజేర్చినన్. 37
- వ. అనిపలికిన. 38
- చ. విరహమునొందక మువిభువేగ మెతోడ్కొనివత్తునంచునా
సరసిజగంధియోగబలసంపదచేగగనప్రచారయై
యరిగెననేకపట్టణవనాచలకైవలిసీచయంబున
త్వరవిభవంబునంగడచితానటయేఁగుచుఁగొంతదవ్వునన్. 39
- శా. కాంచెంగాంచనగాత్రి సౌధశిఖరాగ్రస్వర్ణపాంచాలికా
చంచన్నీలమణిప్రకల్పితకచస్రక్పీభవత్రారకం
బంచోదంచితహృద్యవాద్యరవకుంభద్యామపూజాలస
త్కృించామిత్రగురుస్తమంటపసహస్రస్ఫారకన్దారకన్. 40
- వ. కనుంగొని మనంబునఁబెనంగొను ప్రమోదంబునఁ బ్రమాదంబగు విద్యావిశేషంబున
నన్నగరంబుఁ ప్రవేశించి సమంచితప్రాసాదరేఖా పురోభాగ మహోన్నతస్తంభా
గ్రవిరచితదేదీప్యమానదీపికాకదంబక ప్రతిబింబవిడంబితసాంద్ర చంద్రశాలాస్థగిత
పద్మరాగ మణిగణ చరణాతుణకిరణస్ఫురణవలన నిశాసమయంబయ్యును దివ్యాభాగం
బునంబోలె దృగ్గోచరంబగు తదీయ సౌభాగ్యంబునకు నాశ్చర్యంబునెందుచుం
గలితకాంచనకనక్కవాట కమనీయ చతుర్ద్వార చారుతరప్రాకారంబును, మహోగ్ర

సాధనసమగ్రజాగ్ర ద్వీరభటసమూహ సమావృత్తంబును, రుక్మిణీసత్యభామాప్రము
ఖాప్రమహిషీషోడశసహస్రసుందరీసందోహమందిరామంద సుందరంబును, బద్మశౌగ
వజ్రవైడూర్యగోమేధికపుష్కరా మరకతనీలముక్తాప్రవాళ ఖచిత స్తంభకుడ్య వా
తాయనవిత్తర్దిప్రదేశంబును, బ్రద్యమ్న సాంబసంకర్షణసుధేష్టాది కుమారవిహార సౌధ
యూధాభిరామంబును, సకలసౌభాగ్య లక్ష్మీనివాసంబునునగు గోపికావల్లభుమం
దిరంబునందు శృంగారంబునకుసారంబును, విలాసంబునకువాసంబును, భోగంబునకు
యోగంబును, భాగ్యంబునకుయోగ్యంబును, స్తోత్రంబునకుబాత్రంబునునై, సహస్ర
భానుప్రభాభాసమానంబగు ననిరుద్ధకేశీ సౌధంబులోపలంబ్ర వేశించియందు. 41

క. అలరుక్మిలోచనాకుచ, కలశయుగాన్వితనిరూఢ గాఢాశ్లేషో
జ్జ్వలపులకాంకితదానవ, సలలితసురతప్రసంగజనితశ్రముండై. 42

సీ. బంగారుదివియకంబములవైనిరువంకదీపికాకాంతులుతేజరిల్లు
నమలమాణికవ్యవర్ణంకభాగంబునబరువంపుభాజిపూచానుస్మమీద
శుకకేలుతలక్రిందనునిచిరెండవకరంబూరువువైజూచియొత్తగిల్లి
పరువువైముత్యాలసరుకుకుప్పవడంగఁదెలిదమ్మిత్రకుకున్నులుమొగిడ్చి
పూతనెత్తావిగమ్మునబోలయుచుండ, నూర్పులొక్కింతముచురులైయుప్పత్తిల్ల
నిదురపరవశముననున్నయదుకుమారుఁ, గాంచెదనగొప్పకన్నులకటవుదీఱ. 43

ఉ. మీసముతీరుఁజూచిజిగి మేనిపటుత్వముఁజూచిమోములో
హాసముఁజూచిచేతులయొయారముఁజూచిమనోజ్ఞరూపరే
ఖాసమలీలఁజూచియహహోయనుచుందలయూచిముందుదా
వ్రాసినభావమెంచితలవంచుకొనెకజలజాక్షిసిగ్గునన్. 44

వ. తదనంతరంబ. 45

మ. తనసమ్మోహనవిద్యచేజనులనిద్రామగ్నులంజేసియ
య్యనిరుద్ధంగొనిఖేచరత్వముననుద్యద్యేగయైయేగిబా
ణనిలింపాహితరాజధానియగుశోణాఖ్యంబ్రవేశించియ
వ్యవజాతాక్షియుమాలతాంగిసుషమావత్సాధముంజేరఁగన్. 46

వ. చచ్చుచున్న సమయంబున. 47

ఉ. ఎప్పుడువచ్చునోకువలయేక్షణయాతనిఁదోడుకొంచునే
నెప్పుడుమాతునోసదమలేందునిభంబగువానిమోమునా
కెప్పుడుగల్గునోయతనినింపుఁగఁడెడుభాగ్యమంచునా
కప్పుడగంధితాపమునఁగంటికినీడ్చురలేకవేఁగుచున్. 48

ఉ. నావెతచూడలేకకరుణాపరురాలగుచిత్రరేఖదా
నావిభుఁడెత్తునంచునకటాపరభూమికిసాహసంబునం

- బోవుచునుండెనాకొఱకుఁబోయినకార్యమునిర్వహింపరో
దేవతలార నాదిగులుదీఱఁగమీకునమస్కరించెదన్. 49
- వ. అనితలంచుచు. 50
- తే. తరుణియిబ్బంగిఁగనుమకోదండచండ, కాండనిర్భిన్న హృదయయొకరుగుచున్న
యవసరంబునరతిమనోహరకుమారుఁ, దెచ్చిపానుపువైనుంచెమచ్చెకంటి. 51
- వ. అప్పుడు. 52
- చ. హృదయముర్బులుర్బులుమన నెంతయువిస్మయమందిచూచి పెం
పొదవినభ్రాంతిచేతనిదియుంగల గాదుగదాయటంచు నె
మ్మదిఁదలపోయుఁగ్రూరుఁడగుమారుఁడుచేసెయింద్రజాలమో
యిదియనియంచుఁబర్వరజనీందుకళాననమోహితాత్మయై. 53
- వ. అంత. 54
- క. తెలివొందిచిత్రరేఖా, కలవాణింగొఁగిలించికన్నులహర్షా
శ్రులుజడిగురియఁగఁదనువునఁ, బులుకాంక్షరముల్జనింపఁబొంగుచుఁబలికెన్. 55
- ఉ. ఈసుకుమారమూర్తినిపుడిడకుఁదెచ్చితిప్రాణదానముం
జేసితిసీక్ష్మమేల్మరలఁజేయఁగ నేరనమస్కరించెదన్
నీనుగుణంబునీ నెనరునీయుపకారముముజ్జగంబులన్
వాసికి నెక్కి నీకథలువర్ణితమయ్యెడుఁగాకకోమలీ. 56
- క. అనిపలుకుచున్న బాలిక, వినయోక్తుల గారవించివేడుకతోడం
జనియెనిజమందెరమునకు, వనజాననయుండెనిచటివాంఛలుమీఱన్. 57
- ఉ. లేచుటయెప్పడోనిదుర లేచినపిమ్మటనన్నుఁగన్నులం
జూచిమనోసురాగమునసొక్కికవుంగట గారవింపఁగాఁ
జూచునెలేక నామమతసుద్దియెఱుంగమిఁజేసివెంతయై
తోచుచునుండునోయితనితోనపుడేమనిపల్కుదానో. 58
- మ. అనిచింతింపఁగనిద్రమేల్గునియతండాకర్ణ విశ్రాంతమో
హననేత్రాంబుజముల్గునీనికలుచాయల్దేరఁగావిచ్చిచూ
చినయాచూపుమనంబునన్దగిలెఁగించినృధ్యకున్నావభూ
ధనురుద్యత్కటకాముఖాంకకరసంధానప్రయోగాస్త్రమై. 59
- ఉ. నాధునుదర్శనంబువలననృదనగ్రహమోక్షమయ్యెలిం
బాధరకున్ సుదర్శనమహామహిమంబిటువంటిదేకదా
యాధరఁదత్ప్రియోగమున నెట్లుగ్రహంబులునిల్వ నేర్చుఁద
త్సాధకులైనమాంత్రికులుసారమెఱుంగుదురప్పడిప్పడున్. 60

- గీ. ఇవ్విధంబున మేల్కొనిచియవ్విధుండు, ద్వారకాపురకనక సౌధప్రదేశ
చారుతరత్న పర్యంక కాంక్షి గాగఁ, దనుదలంచుచు లేచిక న్నెడునపుడు. • 61
- సీ. కాఁకిలు దేరుబంగరసలక యనంగఁగనటువాసినచంద్రకళ యనంగ
నదనుబుల్కడిగినయట్టిముత్యమనంగ సానఁబట్టినకామశరమనంగ
మెలపుతోనిల్చిన మెలుపుతీఁగె యనంగనవకంబువోనిక్రాన్త నయనంగ
జీవకళలచిత్రయాపమనంగఁబరువంబుదప్పనివిరియనంగఁ
గరగుననుబోసి మోహనాకార రేఖ, యెసఁగదీర్చినశృంగారరసమనంగఁ
దనసమీపంబునందున్న తరుణిఁజూచి, మన్మథసుమారుఁడాశ్చర్యమగ్నఁడగుచు. 62
- క. మొదలను నేవనియించిన, యదిద్వారకలోనివజ్రహర్మ్యము గాదా
యిదియేమిమితయపుడెది, సదమలమాణిక్యభుజిత సౌధంబయ్యెన్. 63
- వ. అని విచారించుచు నవ్వరారోహ నాలోకించి. 64
- సీ. పాలతిమోమునకుసంపూర్ణేందుబింబంబువెలయనివాళి గావింపవచ్చు
శంపాంగి మేనికిఁజూపేయపుష్పముల్వరుసతో బడిసివైవంగవచ్చు
జలజాక్షి కురులకుజాతినీలంబుల నొగిద్వప్తి పేరు గానునపవచ్చుఁ
గలకంతకంఠివీనులకుశ్రీకారముల్ రక్షయంత్రములు గావ్రాయవచ్చు
నారయీరూపవతికిరంభాదివేల్పు, చెలులనుడిగంపుబుడుతలఁజేయవచ్చు
ననినదోషంబుగలుగ దీయర్థమందుఁ, జూడ మెన్నఁడునిటువంటినుందరంబు. 65
- గీ. అనివిచారించు నెడఁగించిదవనతాస్య, పద్మయైతనకై ప్రేమబయలుపఱచు
కలికినీడువారుతళుకుఁగన్నులను బెళుకు, చూపులనుజూచుచున్న యానుదతికనియె. 66
- ఉ. ఎవ్వరిదాన వేషవలయేక్షణయె య్యది నీదు పేరునీ
వెవ్వని మేలుదానవిపుడేమికతంబుననన్నుఁ దెచ్చితి
వివ్వర సౌధదేశమునకింతయుదాఁచక తెల్పునాపుడుక
నవ్వును సిగ్గుఁగూడివదనంబునదాఁగిలిమూఁతలాడఁగాన్. 67
- గీ. తళుకువజ్రంపుఱవలయందంబుగులుకు, పలుకుదురుతేటముకురబింబములవంటి
చెక్కుఁగననిండికెంపులచెక్కడంపుఁ, గమ్మలనుగ్రమ్మఁబలికెనాకలికియపుడు. 68
- మ. ఇదిబాణాసురువీడుశోణపురమాయింద్రాదిమాతండ్రిపెం
పొదవెన్నాకునుపాళిధాన మొగినీయొయ్యారపుకరూపుస్య
ప్పుదళింగించినదాననైవరహసంతాపంబునంజెందన
మృదలీలన్నినుఁదెచ్చెఁబ్రాణసఖికుంభదోగవిదోగ్యన్నతిన్. 69
- ఉ. కన్నియఁగానియన్యసతిఁగానుశరీరమునీదుసౌముగ
మన్ననచేసియేలుకొనుమావినమాయనుమానబుద్ధివై

నన్నులయించెదేనిరమణాయక నేమనుదానిన్ను నా
కన్నులజూడఁగల్గెఁగదకాఁగలయట్లగుదైవయోగముల్.

70

వ. అనిపతికి యక్కాంత చింతాసముద్రాంతర్మగ్నాంతరంగయై తలవంచుకొని యూర
కుండె నప్పుడు.

71

సీ. తొలుత నాతనిరూపుఁగలఁగన్న యాదిగామగువక్తుడినములేయుగములయ్యె
బటమువైనతనిరూపముఁజూచినది మొదల్యగువక్తుజాములేయుగములయ్యె
సఖివానితోడితేజనినయంతటనుండియువిదకుగడియలేయుగములయ్యె
దరువాతనతఁడునిద్దురలేచునంతకుయువతికినిమిషముల్ యుగములయ్యె
నతఁడుగౌఁగిటఁగదియించునంతలోన, నుత్పలదళాయతాక్షికోక్కిలక్షణమె
యుగసహస్రంబులైతోచుచుండెనపుడు, వనితతమకంబుఁదెలుప నెవ్వరివశంబు.

72

చ. పలుకులలోనిప్రార్థనయుభావములోఁగలతెంపుమోములో
వెలవెలచూపులోఁబొడమువిన్న నయూర్పులలోవణంకుని
మ్మలఁబొడఁగాంచియమ్మదనమోహనుఁడెంతయుసంతసింఁచెదా
వలపులమర్మములైతియవచ్చుఁగదాఘనలై నవారికిన్.

73

వ. అప్పుడు.

74

సీ. అకలంకచంద్రబింబాననయూరుదేశంబులవెంటసంచరణచేసి
కోమలాంగినితంబభూమండలమునకుఁగ్రమముతోడఁబ్రదక్షిణములానర్చి
మృగనేత్రగంభీరమగునాభిసరసిలోనవ గాహనక్రీడలాచరించి
గంధసింధురయానక తినకువోత్తుంగళైలాగ్రమునఁబునశ్చరణలపి
పడఁతిమందసిత్తసుధానుభవతననిమి, పత్వమునుగాంచెగానిపాంచశరియాపు
లపునరావృత్తిమోక్షంబునందవయ్యె, గాముకులపుణ్యములుభోగకారణములు.

75

సీ. తనువులదిగుపాటుకనుదోయి బెళికుముత్యాలరాసులుతలఁబ్రాలుచేసి
తూరుడుండెములాడుతొడవులరుచిదీపకళికలుమంగళార్తులుగఁజేసి
యలఁతఁజిప్పిలుఫాలములఘర్మజలము మొగ్గలగుంపుతగుబాసికములుచేసి
పొదివిమేనులఁదోచుపులకాంకురంబులతుకముజాజాలపాలికలుచేసి
సంప్రకాశించువరహాగ్ని సాక్షిగాఁగ, బాణకన్యానిరుద్ధులపరిణయంబు
నర్థిగావించెమకరమీనాధిపతుల, యదనుదెలిసినననవింటియాజ్ఞికుండు.

76

క. లలనామణికప్పుడుగు, బ్బలపొంగునదిగిసిఱవికపక్కునఁబగిలె
జిలుకరహదారురాహుతు, తలిరాకుపిరంగివిసరుదాఁకెననంగన్.

77

మ. రమణింగొబ్బునఁగౌఁగించిపయికిఁరాఁదీయచోగ్లనం
గమనీయాంగదహేమకాచరశనాఘంటారవంబుల్నిమే

కముహూర్తంబిదియంచుఁదెల్పుచునుహాకందర్పహాహూర్తికా
సమహస్తాయసదండభిద్భవఘణాంచల్లోహయంత్రాకృతిన్.

• 78

ఉ. కాంచనగాత్రిముద్దువగఁగాంచికవుంగిటగుబృబులటఁగీ
లించినుధాధరంబుఁగబలించిహసించికపోలపాలిఁజం
బించిచమత్కరించివలపించికశల్లరఁగించిమించిసా
క్కించికడున్నుఖించికిలికించితళేలిరమించెవేడుకన్.

79

సీ. సురుచిరాంబరబంధవరణంబు భేదించిప్రీడాబలంబులవిఱుగఁదోలి
ఘనఘనవైలదుర్గములలగ్గులపట్టిజఘనవసుంధరాచక్రమాఁగి
యూరూరుసంయుక్తతోరణంబులుగట్టిచతురఁడైమధ్యదేశంబుఁబొదివి
యంగంగములుభుజాహంకృతిలోఁగొనియావనభండారమాక్రమించి
సురతసంగతిజయలక్ష్మీసారిదిగాంచి, తరుణికాఁగిలినిజరాజధానిగాఁగ
నెలమిమనస్థసామ్రాజ్యమేలుచుండె, సిద్ధసంకల్పఁడయ్యనిరుద్ధవిభుఁడు.

80

ఉ. చంచలలోచనస్సరతసౌఖ్యమునన్దరఁగించెనంచువ
ర్ణించఁగ నేటికిన్వలపుఁబేరురులోడ్డిజగంబువారిమొ
గ్గించెడివానిపెద్దకొడుకేయటరూపవిలాసవైఖరి
నిమించినయంతికిన్వలవ నేరఁడొతావలపింప నేరఁడో.

81

సీ. జలచరనేత్రకన్నులవెరపింపుకేయైత్తినబిరుదాంకమేటఁగలిపి
కార్యకర్తాభూయుగకనుబొమ్మనంపుకేపట్టినవిల్లునిష్ఫలముచేసి
లలితశుకాలాపపలుక్వజంకెనలకేమావులనందందపోవఁదోలి
చెలఁగుపల్లవపాణిచేగద్దికలకెక్కుపాణంబులడవులపాలుచేసి
ప్రియునిసాహాయ్యమునవిజృంభించుచున్న, వెలదితోవిగ్రహింపనవేశయసుచు
సమరరంగప్రచారంబునన్నుసించి, యంగజాడుకార్యమెఱిఁగిసమాశ్రయించె.

82

చ. వలచినపొందులైమనసువచ్చినచక్కఁదనంబులైభృమల్
కొలిపెడియావనంబులయిహారుములన్నిసక్రొత్తలకళల్
దెలిసిన నేర్పులైకొదవలేకరమింపఁగఁగల్గినట్టియా
• చెలువుఁడునింతియుందొలుతఁజేసినపుణ్యఫలంబులెట్టివో.

83

గీ. అంతనానవోఢయానందమునఁదను, సురతమునజయింపఁబరిభవంబు
నొందిధ్యున్నయట్టికందర్పువదనంబు, తెల్లవారినట్లు తెల్లవాఁట.

84

ఉ. చిందఱవందఁత్రైయసుర సేనలుఁడెందమునన్భయాశులం
బందిభుతంగపుంగవశతాంగరథాంగమహోగ్రధాటినం
దందయడంగినట్టులుదయార్కునిరాకనడంగఁజీఁకటుల్
గొందులసందులకొగుహలగుట్టలఁబుట్టలఁచాటుమాటులన్.

85

శా. ప్రాతఃకాలమహాబలాధ్యుఁడునిశాప్రత్యర్థివీరుంబరా
 భూతుంజేసినను స్తదిగ్విజయఁడైపూర్ణిభవత్పూర్ణభవ
 ఖ్యాతింకైకొనియున్న వేశజయతూర్వంబుల్చెల్లంగించిన
 ట్లాతర్వాతఁజెలంగెఁగుక్కుటసముద్యత్రంతనాదార్భటుల్.

86

వ. మఱియు నాసమయంబునం బ్రణయకలహావ్యాపారంబులం బరాఙ్ముఖులై. మానము
 ద్రలువహించి పరస్పర తనుస్పర్శనంబులుగాకయుండ నేకశయ్యం బవళించియుండి
 యు మకరధ్వజాండు మండలీకృత కోదండుండై ప్రయోగించు కుసుమకాండంబు
 లం బొడము హృదయవ్యధలం బొరలుచుండియు నాభిమానికంబులం దెచ్చుకోలు
 డైర్యంబులనుండియు నూచితాహర్ముఖంబులైన తామ్రచూడకంతనినాదంబులు కర్ణ
 కతోరంబులై విసంబడిన నులికిపడి దిగులాండుచుఁ జలంబులువిడిచి మనంబులుగరంగి
 కుహనానిద్రావసాన పరివర్తితాభిముఖశరీరులై యొండొరులం గొగిలించుకొని తమ
 కపుఁ గూటములం దనుకుపునారతులకు నవకాశంబులేని ప్రొద్దువిచారింపి యొకరి
 నొకరి దూఱిపలుకుచు నిట్టూర్పునిగుడించి దంపతులవలనను నరవిందబృందంబులతోడ
 వికసితంబులగు హృదయారవిందంబులం దమకునామనియైన యవ్వేళి చుంబనపరిరం
 భణ నఖిదంతక్షతాదివినిందంబులం బంకజాసనాగ్ధ పంకజాసన రతిబంధసౌఖ్యంబు
 లంజొక్కు పద్మినీ పాంచాలురవలనను శారికాకీరమయూర కలకంఠ కలరవకపోత
 కలహంసప్రముఖంబులైన విహంగమనివహంబుల కలకలంబుల మనోహరంబులై వెల
 యు లవంగక్రమక చాంపేయపున్నాగ నారికేళి చందనమందార కదంబ ఖర్జూరాది
 మహీరుహంబులం బ్రశస్తంబులగు నుద్యానవనంబులవలనను దేవభూపాలమందిరంబు
 లయండు భగవత్కీర్తనంబులుసేయు వైదికమార్దంగికాది గాయకనికరంబుల జంత్ర
 గాత్రంబుల నుద్గీర్ణంబులగు భూపాల దేవగాంధారి మలహరి దేశాక్షి వసంత మంగ
 శకాశిక ప్రముఖస్త్రీ పురుష రాగస్వర గ్రామంబుల నభిరామంబులై ధృవరూపకాది
 తాళంబుల హేరాళంబులగు సంగీతనాదంబులవలనను స్నానసంధ్యావందనాద్యను
 స్థానంబుల నిష్టాగరిష్ఠులగు బ్రాహ్మణసమూహ సంకీర్ణంబులైన జలాశయస్థానంబులవ
 లనను గోపాలకులు నిజనామాంకంబులంకించి పిలుచుచు గ్రేపులవిడుచు సన్నా
 హంబుల నంభానినాదంబులుసేయుచు హంకారంబులతోడ వదనంబులై త్రికర్ణంబు
 లునిక్కించి తమతమవత్సంబుల కెదురునూచు ధేనువిత్తానంబులవలనను దీర్ఘకాతరం
 గడోలాజాలంబుల నీడులాడుచు నినాదంబులొనరించు మరాళ బలాక చక్రవాక
 జలక్రక్కుటాది పక్షికదంబంబులవలనను వర్ణనీయవైభవసమేతంబై ప్రభాంతంబు
 వర్ణించెనంత.

87

గీ. గగనవీధినివాహ్యశిలదలుపడ్డు, బాంధవప్రభుముందరఁబట్టునూర్య
 పుటముగొడుగులపడగలప్రోవనంగ, నమరెఁగెంజాయప్రథమదిగంతరమున.

88

మ. తమముంబాయఁగఁజేసిరాగ గుణముందప్పించినస్కాందవ
త్రిమతంబొప్పఁదపంబు పెంపుననువర్తింపుత్వముం గాంచిలో
కములెల్లంగనుగొంచుసజ్జననమస్కారాగ్నివానంబులం
బ్రమదంబొంది వెలింగెయోగికరణింబ్రదోష్టమండయ్యెడన్.

89

వ. అప్పడు.

90

శా. గోరుల్నాటి నగుబృచన్నులనుజిక్కుల్వడ్డహారావళుల్
జారంజెమ్మటముద్దుఁజెక్కులనుస్రస్తుంబైఁధమ్మిల్లముం
దీరై నిద్దుర దేరుకన్నులును నాతింజూడన జ్వేళనో
య్యారంబుల్విభు నాత్మకైకొనియె మోహభ్రాంతిరెట్టింప గాన్.

91

నీ. అకలంక రాజబింబాననంబులయందునిదురతమంబులుముదురుకొనఁగఁ
దాంబూలరాగనుందర మైనమోవులు మొనపంటి నాటులముద్దుగులుక
వీడిచిక్కులువడ్డవేజీభరంబులుజాతి నీలంబులచాయలీన
ఘర్మబిందువులచేఁగరఁగిన మైపూతమ్మగ నాభివాసనల్పుగులుకొనఁగ
నొకరొకరిఁజూచునగసిగ్గుటోరచూపు, దగిలియున్నట్టిప్రేమబంధములముల్లు
బిగువుగొలుపంగఁజేయసీప్రియులుకేళి, శయ్యవైడ్డిగి సమృద్ధస్వాంతులగుచు.

92

క. కాలోచితకృత్యంబులు, లీలం గావించిసరసలేపనసుమనో
మాలాంబరభూషణజా, లాలంకృత గాత్రులగుచునతిమోదమునన్.

93

వ. ఇవ్విధంబున నవ్యధూమరులు ప్రాణంబులకంటె నతిశయంబగు విశ్వాసంబుగలుగు
చిత్రరేఖాముఖక తిపయపరిచారి కాసహాయులై యితరజనంబులకెవ్వరికిం జేరరాని ర
హస్యమందిగంబున నిగూఢప్రవర్తనంబుల నిచ్చునుగుణంబులైన సరససల్లాపంబులం
జెలంగుచు, శృంగారవనవాటికల మెలంగుచు, సరసాహారదుకూలచందనకుసుమాది
భోగంబులం బ్రమోదించుచు, గంజకైరవ కల్హాగకమనీయకమలాకరంబులకొ జలక్రీ
డావిహారంబుల వినోదించుచు, గ్రామ్యవేణుదారితఖిల్లరీముఖేంద్రాణిజృంభితాదిక
రణంబుల స్త్రీపురుషరూపంబులఁజీత్రించినకేళిచిత్రపటంబు లవలొకించుటవలనఁ గూ
టములకుఁ గ్రొత్తటికంబుసంపాదించుచు ముచ్చటలంగలయుచు, సురతజనితశ్రమం
బులసౌలయుచు, నిదిరాత్రి యిదిదినంబని తెలియనియ్యని మోహాతిశయంబుల దేహం
బులు జీవంబులు మెక్కుటి గాఁదలంచుచు, దినంబులు త్షణంబులగతిం గ్రమించుచు,
నవాజ్ఞనోగోచరంబైన యానందపారావారంబునం దేలుచుండి మఱియొక్కనాఁడు.

నీ. అలతఁబా పెడునవ్వుటమ్మతంపుఁదేటలచిలుకరింపులప్రేమతోలకరింప
వీనుల్లనరసోక్తువీడ్వంపుఁదావృలపలుకరింపులమేనుపులకరింప
సురతంపుటిరువులసాంపునింపుపిఱుందుచెంగలింపులమేనుదొంగలింప
విడిచియువిడఁజాలకెడతాఁకుసిగ్గుమోమోరసింపులయింపుదారసింపఁ

- గలికి తేలింపుఁజూపులఁగరఁగికరఁగి, సాలపునెయ్యంపుఁజెన్నెలఁజొక్కిచొక్కి
యివ్విధంబున నాయకుఁడిందువదన, యుపరిసురతసుఖాంబుధిమోలలాడె. 95
- సీ. కెమ్మోవిరుచులాననిమ్మనివిభువేడుకొనినఁగొమ్మనియాసకొలిపియాస
వచ్చిననియ్యకవదనమిట్టటుఁద్రిప్పియలయింపఁగాఁగోపమగ్గలించి
కరములఁజెక్కిలిగవయెత్తిపట్టిపంటనుమోవిఁగొనిచుఱుక్కనఁగ నెక్కి
యిటువలెఁజేయకు మెన్నటికిఁకననిదట్టించిచెక్కిలిగొట్టునపుడు
కంకణంబులరావంబుగల్గుమనియె, జేతియురవడితాఁఁఁజెల్లుమనియె
వల్లభునిమేనఁబులకలుజల్లుమనియె, గునుమశరమూఁకనవ్వులుగొల్లుమనియె. 96
- మ. సిచయాభావనటన్నితంబతటయోషిద్రత్నకించిచ్చల
తుక్కుచపాటీరరసాత్మఘర్మజలబిందుస్వచ్ఛముక్తామణి
ప్రచయాంచత్పతనాభిరామసుమహాబాహంతరండైసుఖిం
పుచుమెచ్చెక్రతిరాజనందనుడుతత్పుంభావసంభోగముల్. 97
- సీ. విలెక్కుడించక వేసినమదనుండుపలుమాఱుకుం టెనపసులునడప
సెగలచేక్రుక్కఁజేసినమందపమండుచెలిమితోనెమ్మేనిచెమటలార్ప
నుదుటువెన్నెలకాఁకనుడుకఁజేసినచంద్రుఁడమరికై తోవ్యపచారములునేయఁ
జెవులుగాసిలొడల్చేసినచిలుకలుముద్దుమాటలువల్క్రిప్రాద్దుఁగడప
శుకకలాలాపప్రాణనాయకునిఁగూడి, నిండువేడుకవిహరించుచుండెనపుడు
మేలుగలిగిసుఖించెడివేళయందు, భువినిబగవారలైనబంధువులు గారె. 98
- క. ఎక్కువలగుమక్కువలను, జక్కువలనుబోలియిట్లు సరసతనెలవా
ల్లిక్కువలఁగలిసియుండఁగ, నక్కువలయ నేత్రగర్భమయ్యెడఁదాల్చెన్. 99
- గీ. చక్రభావనచేఁగాంచిశక్తిదనకు, బ్రాపుగలుగుటనోలేమిఁబాపుకొనియె
వెలఁదినడుమంతమాత్రనేవిజ్ఞప్తిఁగె, నహాహనడుమంతరపుఁగల్గెకదినిజంబు. 100
- మ. అసమాస్త్రుండను గారడీఁడతివగ రాభయాసనిశ్శ్వాసమం
త్రసముచ్చారణనేయ నాభివేరంతస్సేమయందుండిసా
హసభావంబుననిగ్గమించినఫణంతై యాడునీలాహిరీ
తినరోజాననరోమరాజిచెలువొందెంజూడువిస్తీర్ణమై. 101
- ఉ. మెల్లనికొగిలింపులును మెత్తనిమాటలులేత్రముద్దులుం
జల్లనిమాపులుంగులుకుఁజల్లెడనవ్వులునేర్పున్మృత్యున్
జెల్లనిహామికల్తరువునేయనికూటములయ్యెభావముల్
వల్లభునందువేకటియలంతనెలంతకు నాఁటి నాఁటికిన్. 102
- సీ. ఉరువులైకినలనల్పావస్థచన్నులుకరగ్రహణతకొకవింతకాంక్షఁజేయఁ
తెలిదమ్మిచాయలుదేరుచెక్కులుముద్దుఁగొనుటకు సుకవింతకొర్కెవొడమ

నలపుసొల్పులఁబల్కుపలుకులువీనులవినుటకు సెకవంతవేడ్కయొదవఁ
గమ్మనివాసనల్ గ్రమ్మవాతెరతేసెలానుటకొకవంతయాసఁగొలుప
మెత్తనై మెఱుఁగెక్కిన మేనుకాఁగి, లింతకొకవంతముచ్చటసంతరింప
గర్భిణీరతజనితసౌఖ్యమునఁజొక్కు, చుండెనవ్వేళయదువంశమండనుడు.

102

వ. అంత.

108

ఉ. మందరపాలికాజనులుమానినిఁగన్గొనిగర్భభారమే

చందమునన్లుటించెనిసంశయమున్నయమున్విచారముకొ

డెందమునకొజనింపఁగవడింబఱదెంచిరహస్యరీతిసం

క్రందనవైరితోడవివరంబుననిట్లనిపల్కిరత్తటికొ.

104

చ. చెలఁగిభవత్తనూభవవసించుగృహంతముపోతుటీఁగయుకొ

బాలయకయుండఁగాఁచుకొనిపూనికనుండఁగ నేమిమాయయో

తెలియఁగఁజాలమమ్మదవతీమణిగగ్భభరంబుఁదాల్చెని

న్నైశవుగృహంబులోపలనునిక్కుముగావివరింపఁగాఁదగుకొ.

105

వ. అని విన్నవించిన.

106

ఉ. భేదముక్రోధమునమ్మదినిగీల్కొనబాహుబలాధ్యులైనక్ర

వ్యాదులఁగొందఱన్దనియుషాంగనకేళిశిరోగృహంతరం

బాదిగనంతటంగలయనారసియిక్కొఱగామిదురర్థదో

న్మాదతఁజేసినట్టిఖలునాకడవంగొనిరండుతీవ్రతకొ.

107

క. అనిపలికినరోషానల, జనితస్ఫుటవిస్ఫులింగచయభాతినిలో

చనరక్తదీప్తులడరఁగ, దనుజులువడినేగుదెంచితత్సౌధమునకొ.

108

మ. అమలేందూపలవేదికాస్థలమునందాసీనుఁడైయయ్యుషా

రమణీరత్నముతోడనక్షునిపుణారంభంబునంద్యూతసం

భ్రమకేళీరతినున్నపంచశరసామ్రాజ్యాధిపత్యప్రసి

ధమనోజ్ఞప్రతిభాసమృద్ధుననిరుద్ధుం గాంచిక్రోధాత్ములై.

109

మ. భయదాహంకృతిఁజక్రముద్దరగదాప్రాసాదిపేతిచ్చటో

దయరుజ్జాలదగధగల్గి గుడనాడైత్యుల్విజృంభింపని

ర్భయుఁడైయాగ్రహవృత్తినుగ్రపరిఘప్రాంచద్భుజాదండుఁడై

లయకాలాంతవృథంగివారలపయిన్లంఘించిధట్టించుచుకొ.

110

చ. తలలుపగిల్చికంతములుదగ్రతఁద్రుంచిభుజప్రదేశముల్

నలినలిగాఁగ మోదినిటలంబుల్కువ్రక్కలుసేసిదంతముల్

డులిచియురస్థులల్పదిపిడొక్కలుచించిభయంకరాకృతికొ

సలిపెరణంబురక్కనులుచచ్చియునొచ్చియువిచ్చిపాఱఁగకొ.

111

- క. హతశేషులుభయవిహ్వల, మతులైయే తెంచికదనమార్గముఁ దెలుపక
వితతంబుగ నాజ్యాహుతి, నతిశయజాజ్వల్యమానమగువహ్నిక్రియకై. 112
- వ. బాణుండత్తుద్రరౌద్రముద్రాసమున్నిద్రనేత్రకోణుండును, నాహవాతోప ధురీణుం
డునునైకదిసె నయ్యనిరుద్ధుండును, సమరసన్నద్ధుండును, భుజావప్తంభసమ్మద్ధుండు
నునై యతనితోడం దలపడియె నట్లయ్యిరువురును గంఠీరవంబుల చందంబున, బెబ్బు
లులతేటంగన, మత్తమాతంగంబులకై నడి, శరభంబులవిధంబున, గండభేరుండంబుల
చాట్టున, రోషావేశంబులరట్టింప, జయకాంతులు ముప్పిరిగొన, తర్జనభర్జనంబుల
గర్జిల్లుచు, ననోద్యమస్థిఘాతంబులను, బరస్పరపాదపార్జిప్రహారంబులను, నితరేత
రమర్మభేదంబులను, బాహాబాహియఁ గేశాకేశియంగఁ బెనంగ, నయ్యిరువురుకుకై
రణంబుదారుణంబై చెల్లుచుండె నప్పడఁ బుశ్యకేతు నుద్దేశించి యశరీరవాణి యి
ట్లనియె. 113
- క. యదువంశతిలకవీనికి, నిదిజయకాలంబు పెనంగ నేటికిహరిచే
మెదవునపజయమువీనికిఁ, గదియుంభుభమునీకునచిరకాలమునందుకై. 114
- గీ. అనియె నమ్మాటవీనులయందుఁదగిలి, రిపుమహీరుహవిదళనోద్వృత్తిగెరలు
యదుకులగ్రణియాగ్రహకోదగ్రకరిని. నిఘరాంకుశభూత మైనిలువరించె. 115
- వ. అప్పుడు. 116
- ఉ. బాహుబలీధర్మిబ్రశ్యభైరవుభంగిఁబరాక్రమించియ
వ్యాహతలీలవాని బెడందఁగఁజేసియుఁ గార్యమెంచిదే
వాహితుచేతఁబట్టువడె నాహనుమంతుఁడుశక్రజిత్తుచే
నాహవభూమిఁబట్టువడినట్లుప్రశాంతనిజోగ్రకోపుఁడై. 117
- క. వనితాసంపర్కంబున, ననిరుద్ధునిరుద్ధుఁజేసెనరివర్గంబుకై
వనితాసంపర్కంబున, ననిరుద్ధునిరుద్ధుఁజేయునరివర్గంబుకై. 118
- వ. ఇవిధంబున. 119
- గీ. పట్టుకొనియాపు నేయించె బాణుండతని, నపుడుతద్భంగజనితభేదాంధకార
భిన్నహృదయారవిందమైకేవలంబు, నయ్యుమాంగనసంతాపమందుచుండె. 120
- సీ. వేకువఁ గాంతిదస్పినచంద్రబింబంబువిధమున నెమ్మొము వెల్లఁబోయెఁ
బగలింటి నెగలచేసాగటొందుపూఁదీఁ గెవడువున నెమ్మెనువాడుదెంచె
మునిమాపుజిగిఁదొలగినతమ్మితోకులరీతిగన్నులదైన్యరేఖఁదోఁచెఁ
దగురేయిహిమమంటుతాంబూలదళములచెలుపున చెక్కిల్లు చెమటదోఁగఁ
జిన్నబోవుచుఁజెక్కిటఁజేయిఁజేర్చి, యాటపాటలపై వేడ్కలన్ని మఱచి
విరహసంతాపవేదనవేగుచుండె, నేమిచెప్పదునయ్యమాకోమలాంగి. 121

- గీ. వీడుముఖకాంతివనివాల్లువాడుమేను, నెండుకెమ్మొవిబాష్పముల్నిండుకన్న
లానునోవ్యధగనుగొన్న రామరామ, జగతిబగవారికెననుజాలిగాదె. 122
- వ. ఇల్లమ్మనోహరాంగి విరహానలసంత ప్రమానమ్పాదయయైయుండె నంతనిక్కడ. 123
- మ. అనిరుద్ధుండుపురంబులోపలనులేడాశ్చర్యమేమొకదా
యనుకొంచున్వసుదేవముఖ్యులువిచారాక్రాంతచేతస్కులై
యనుమానించుచుభృత్యకోటులనుశోధ్యస్థానముల్పూర్వదబం
చినవారెందును గానమంచుమరలంజేరంగనివ్యత్నులై. 124
- ఉ. తల్లియుండ్రుడియుక బహువిధంబులభేదమునొందుచుండఁగా
బల్లవకోమలాంగియగుభార్యవిమోగముచేఁగ్పశింపఁగా
నెల్లప్రజల్లదీయవ్యధలెంచివిచారము నెందుగోపికా
వల్లభుండంతయున్న్వదయవారిజమందు నెఱింగియుండియుక. 125
- క. కానున్నకార్యమయ్యెడు, నేనిప్పుడువీరితోడనిజముగఁదెలుపం
గా నేలయనుచుమాయా, మానుషవేషుండుకార్యమలిచేసండెక. 126
- వ. అని శుకుండు పలికెననిన నటమీఁదటికధావృత్తాంతంబెఱింగింపు మనుటయు. 127
- ఉ. అంధభవప్రకాండగమనాదరపండితపుండరీకమా
ర్తండదిశేభతుండభుజదండధృతాంబుజజాండభాండరు
జ్మండలమూర్తికుండలిపమండనచండత్తరైకకాండమా
గ్నొండరమేశరత్నమయకుండలమండితగండమండలా. 128
- క. శ్రితరాజహంసయోగా, యతిదివ్యవిలోకనాక్షయ్యాగమహితగా
శ్రితరాజహంసయోగా, యతిదివ్యవిలోకనాక్షయ్యాగమహితగా. 129
- సగర. ప్రతాపవద్రిపుద్రుమప్రభంజనప్రభంజనా
క్రతుక్రియాచరిప్తమానిరంజనానిరంజనా
యతిస్థిరత్రిలోకభోగదాకరాగదాకరా
ప్రతిష్ఠితాంబుధిభ్రమధరాధరాధరాధరా. 130
- గద్య. ఇది శ్రీమంగళాచలనృసింహకృపాప్రసాద సంప్రాప్తవిద్యావైభవ కనుపర్తిరా
యనమంత్రితనూభవ సుజనహితకృత్య నిత్యాబ్జయామాత్య ప్రణీతంబైన యనిరుద్ధ
చరిత్రం బను మహాప్రబంధంబునందుఁ దృతీయాశ్వాసము.

అనిరుద్ధచరిత్రము

చతుర్థాశ్వాసము.

మత్స్యాదాంబుజజని

తామరకల్లోలినిపయఃపూతనభో

భూమండలపాతాళమ

హామహిమోదారమంగళౌద్రవిహారా.

గీ. అవధరింపుముశౌనకుండాదియైన, మునివరేణ్యులతోడనిట్లనియెనూతుఁ
డాపరీక్షిన్మహారాజునాదరమునఁ, జూచివిజ్ఞాననిధియైనశుభఁడుపలికె.

వ. ఇన్విధంబున మాసచతుష్టయంబుగడచె నంత నొక్కనాఁడు.

సీ. యాదవవృష్టిభోజాంధకాన్వయవీరకోటులిర్వంకలఁగొలుపునేయ
శంబరాహితసాంబచారుధేష్ఠాదికుమారవర్గంబు నెమ్మదివనింపఁ
గవివందిమాగధగాయకవ్రాతముల్వితతవాక్పృథసన్నతులునెఱప
హితబంధుజనపురోహితమంత్రినికరంబుకాలోచితప్రసంగములునడప
స్వామిసాహాపరాకుహేచ్ఛరికయనుచు, వేత్రహస్తలుపలుమారువిన్నవింప
మహితరత్నవిభాసభామంటపమున, నెలమిఁగొలుపుండెనపుడులక్ష్మీశ్వరుండు.

సీ. చిఱునవృట్టమృతంబుచిలుకుచెక్కిల్లమైనక్రమండలకాంతియాక్రమింప
ధవళారవిందసుందరమైనకన్నులనుల్లాసరసమరంజిల్లుచుండఁ
గొస్తుభమాణిక్యకలితవత్సంబునవైజయంతీవైభవంబుమెఱయ
జిగిలిగిసాగనుచేఁజెలువొందు నెమ్మైనఁజర్చితచందనచ్ఛాయదనరఁ
జిత్రసింహాసనముననాసీనుడైయు, పాంతపీఠికనుంచినయడుగుఁదమ్మి
నతన్మహాలిఖామణిద్యుతులమెలఁగ, భువనమోహనశృంగారపూర్ణుడగుచు.

వ. ఉన్నసమయంబున.

సీ. హంసపీఠికయందుననువొందువల్లకీతంక్రతులువల్లకాతతులుగాఁగ
సుందరముఖపద్మమందస్మితచ్ఛవినాంపారుపువృత్తులగుంపుగాఁగ

- . రాజిల్లుతులసీపయోజాత్మమాలికల్పలశలాటులతోడిగెలుగాఁగ
హరినామసంకీర్తనాలాపనినదంబుకుక శారికాపికన్నూర్తిగాఁగ
భసితలిప్తాంగరుచిసితప్రభలునిగుడ, గహ్వరీభాగవిహరణగతివిలాస
జంగమాకారకల్పభూజంబుభాతి, నాకముననుండిచ్చేసెనారదుండు. 7
- చ. నయనయుగంబునందుఁగరుణారసవృష్టిచెలంగభూషణో
దయరుచిచంచలాలతవిధంబునఁబెంపురహింపసాధుసం
చయముఖచాతకంబులకుసౌఖ్యమొసంగసభానభస్థలిక
నయగుణోభిదైవెలయునందతనూభవనీలమేఘముక. 8
- గీ. కాంచియానందహృదయుఁడైకదియవచ్చు, సంయమింద్రునిఁగనిలేచినపరివారుఁ
డగుచుఁబ్రణమిల్లికనకసింహాసనస్థుఁ, జేసియర్హుదివిధులఁబూజించునపుడు. 9
- క. శ్రీరస్తుకుశలమస్తుమ, నోరథసంసిద్ధిరస్తునుత్యక్రిమ
న్నారాయణభవతేయని, సారెకుదీవించిపలికెబజాత్తునితోక. 10
- క. తెలిదండ్రులన్నదమ్మలుఁ, గులసకులునుబుత్త్రిపాత్త్రికోటియునాపుల్
చెలులంజాట్టములునుభృ, త్యులుఁబారులునుఖులరగుచునున్నరుగదా. 11
- వ. అనిన నమ్మకుందుండుమందస్మితముఖారవిందుండగుచుశతానందనందనున కిట్లనియె.
- గీ. కమలజాత్మజమీయనుగ్రహమువలన, వర్తమానమునందుసర్వముకుభంబు
భావికాలంబునకునుకుభంబునిజము, తావకాగమనంబునిదానమగుట. 12
- చ. పరమముసీంద్రమీచరణపద్మపవిత్రపరాగలేశమె
వ్వరిగృహసీమనుంబొరయువారిపురాకృతపుణ్యమెట్టిదో
దురితములన్నియుందొలఁగఁగోడనెభాగ్యములెల్లఁజేకులుక
నిరుపమమోక్షలక్ష్మీయునునిక్రముగాలభియించువారికిక. 13
- వ. అని మఱియుఁ దదీయమహిమానురూపంబు లగుమధురాలాపంబులు పలుకుచుండి
తదనంతరంబ, ప్రసంగవశంబుననిట్లనియె. 14
- శా. అయ్యమామనిదుద్ధుఁడెందరిగెనోయాకస్తికంబాటచే
నయ్యెచోటులఁజూడబంచితిమిగోరంతైననవ్వార్తలే
దయ్యెన్వానిఁదలంచిమామకజనంబత్వంతచింతామయం
బయ్యిట్లున్నదిసేయఁగావలయుకార్యంబాసతీయన్దగుక. 15
- మ. అనినంగృష్ణునిమోముఁజూచిదరహాసాంచమృఖాంభోజాఁడై
మునినాథాగ్రణిపల్కెసర్వమునకున్మూలంబవైసాక్షివై
సెనుపన్మన్వఁగఁగర్తవైపఘఁడవై నెంపొందియున్న వెలుం
గనిచందంబుననన్నుఁగార్వమడుగంగానెంతభవ్యుండనో. 16
- వ. నే నెఱింగినయర్థంబు విన్నవించెద నవధరింపుము. 17
- 18

సీ. శోణపురిశుండుబాణానురుండనాహతశౌర్యశాలిసహస్రబాహుఁ
 దౌతనికూతురురాపయకావనభాగ్యలక్షణక శౌవతియుమక న్యయెసఁగు
 నాయంతికలలోనననిరుద్ధబాడ గాంచిమోహించిసంతాపమునగృశింపఁ
 జెలిక తెచ్చెతగుచిత్ర రేఖాంగనయాత్మీయయోగవిద్యానిరూఢి
 నిగి నేతెంచిశయ్యపైనిదురవోవు, వానిఁగొనిపోయియాచంద్రవదనఁగూర్చె
 నతఁడుఁదత్త్రిలికించితరతినుఖాభి, మగ్నఁడైయుండెనిరతంబుమఱచియందు. 19

ఉ. అంతటగర్భమయ్యెజలజాక్షీకినవ్యధమెల్ల బాణుఁడా
 చెంతమెలంగునంగనలచేవినిదై తులఁబంపువెట్టినం
 బంతముతోడవారువనుఁబట్టఁగవచ్చినసింహశాబకం
 బెంతయుఁదీవ్రతన్మదగజేంద్రములన్నిదలించుకైవడిక. 20

వ. హతశేషులుపోయి విన్నవించిన నతండు. 21

ఉ. చంపిననాగ్రహంబుననిశాచరుఁడార్చియెదిర్చిపేర్చినం
 దెంపును బెంపునుంగలిగిధీకొనియధముఁజేసిచేసిని
 ర్జింపఁగలేక దైవగతిచేసనిరుద్ధఁడవానిచేతబం
 ధింపఁబడెదశాస్త్రిజఫణిప్రదరావృతరాఘవాకృతిక. 22

వ. జంబూద్వీపంబునం గల్లువిశేషంబులం జూచుటకై విశ్వంభరాభాగంబున సంచరించి
 శోణనగరప్రాంతమార్గంబున స్వర్గంబునకుం బోవుచుండియోయోగక్షేమంబు వినుటం
 జేసి తెలియఁబలుకన్వలసె నిటమీఁదటికార్యంబు చతుర్థోపాయసాధ్యంబగుట
 మీచిత్తంబునఁ దోచియున్నదేకదా యథోచితప్రయత్నంబు సేయునది మీకు
 నభ్యుదయపరంరాభివృద్ధి యయ్యెడుఁ బోయివచ్చెదనని గోవిందునిచేత నామృతి
 కుండై నారదుండు యథేచ్ఛావిహారంబుననరిగె. అప్పుడు ప్రద్యుమ్నతనూభవక్షేమ
 వార్తాకర్ణనంబునం బాడముమోదంబును దదీయపరాజయవృత్తాంత శ్రవణసంజనితం
 బగుభేదంబును దత్పరిపంథి సహరణోద్రేకం బగురోషంబును ముప్పిరిగొని హృద
 యంబులం గలయ నల్లి ముఖంబుల నాక్రమింప యాదవసమూహంబులు ముకుంద
 వదనారవిందంబవలోకించుచుండినవార లగుచుండి రప్పుడు పుండరీకాక్షుండు మృతి
 పుంగవుల నవలోకించి దండయాత్రకుఁ జతురంగబలంబు నాయితంబుగమ్మని నియో
 గింపుఁడనిన వారునుద్దండ దండనాయకులఁ బడవాళ్లనుం బిలిపించి తత్ప్రకారంబుఁ
 దెలిపిన వారునుం దదీయ ప్రయత్న పరాయణులైయుండిరి. 23

క. భేరిధణంధణంధణ, భూరిధ్వానమునభూనభోభాగంబుల్
 భోరుమనిమోసెనాశా, వారణములుబెదరెనదరెవసుధాధరముల్. 24

ఉ. పాపయుత్ర్రిషష్ఠముశుభస్థితకేంద్రముకార్యపూర్ణద్వ
 గ్వాప్యపకముంగదాయనిశరౌసనలగ్నముచంద్రహారను

ద్వీపితపుష్కరాంశగణుతిందివిశేషముహూర్తమంచుమే
ధాపరిపూర్ణులైననసుధావిభుభుత్విమతింపనయ్యెడకో.

25

సీ. అంతరాంతరనిబద్ధానూనఘంటికాఖండఘాణంఘణంఘణరవంబు
శుభగణోజ్జ్వలపైన్యసుగ్రీవ మేఘపుష్పవలాహకతురంగభాసురంబు
ఘనపతాకాగ్రజాగ్రజ్జిహ్వాగవిపక్షిపక్షుగూఢి తాంబరతలంబు
చక్రవిభ్రమణసంజనితనిగ్గోషభగ్నదిశామతంగజకర్ణకహర
మహితలోచనదుర్నిరీక్షాక్షరాంశు, మాలిక్ష్మాగ్రసూసారమండితంబు
వైనరథమెక్కిపుండరీకాక్షుండపుడు, కదలెత్తతోటిసూర్యప్రకాశుండగుచు.

26

శా. ఖేలతాళతరుభ్యజన్సురితమైక్రేంకారవత్క్రింకిణీ
మాలాజాలవిభాత్యుదాత్తగళశుంభద్గోటకొదగ్రమై
శ్రీలంబాల్చుశతాంగమెక్కియరిగెన్నీరాయుధుండుల్లస
త్రైలాసాచలసన్నిభప్రభలెసంగస్సంగరోద్ధోగియై.

27

చ. నిరుపమపద్మరాగమణినిర్మితభూషణసంప్రయుక్తనుం
దరతరనీలవిగ్రహఘనద్యుతిపుంజముసేంద్రచాపవి
స్ఫురితపయోధరంబుగతిఁజూడ్కులకింపొనరింపమనృథుం
డరిగెనమీనకేతనసమగ్రతాంగపరాధిరూఢుండై.

28

క. కృతవర్మృడుదేహాలం, కృతవర్మృడుశిఖరకరపరిస్ఫుటసంధీ
కృతధర్మృడుభీకరధి, కృతధర్మృడునగుచునరిగెన్కృష్ణనిమోలక.

29

ఉ. సాత్యకిచారుధేష్టగదసాంబయుఖుల్యదువీరులేగిరా
ద్ధత్యమునందురంగమమతంగజతుంగశతాంగసంస్థులై
హేతురుదీధితిచ్చటలుహేళివిలాసమునాక్రమింపలా
లిత్యసితాతపత్రతరళీకృతచామరరాజమానులై.

30

సీ. చటులశండాదండసంభూతపూత్కారపవనాహతినిమేఘపజ్జిరచెదర
రమణీయదంతనిర్మలచాకచక్రకాంతులుపట్టపగలువెన్నెలలుగాయ
నైమదఘీంకారఘోషార్భటినిఖేచరాంగనల్పతులంగవుంగిలింపఁ
జరదగ్రవిగ్రహస్ఫురణవజ్రికింబునర్జనితపక్షాహార్యశంకవొడమ
ఘంటికాకింకిణీమాలికాసమూహ, ఘణఘణంఘణిణికిణికిణినినాద
తాళవైలంబయానావధానములను, గంధబంధురసింధురఘటలునరిగె.

31

సీ. లేళ్ళభంగినిజొకళించిచాపుటములొక్కుచ్చుడిపడినై నుటికియుటికి
పాతరకతైలవలెనిల్చియుడుగులోనడుగుగానాట్యంబులాడియాడి
కుమ్మరసారెలకొలదిగిట్టునరెండుదిక్కులవలయుముల్లిగితిరిగి
యనిలంబురీతితివ్వనఁదూఁగిధరణిపైఁబడములునిలుపకపఱచిపఱచి

కతిసరింఖాముహర్మహుర్లుతితభూప, రాగధూసరితామలరమ్యచికుర
సంచరవిధూతఖచరచేలాంచలంబు, లగుచుగిసికిహికార్భటిసరిగహారులు.

32

భుజంగప్రయాతము.

భ్రమచ్చక్రనిర్ఘాతబాహుశ్యధాటికై, తుమామండలంబెల్లసంక్షోభమందకై
సముత్తుంగరంగభ్యజచ్చన్నశుంభ, త్రమోభిత్పథంబుల్ రథంబుల్లమించెకై.

33

క. చిల్లాడంబులమీఁదటన్నిగువుకాసెట్టుటిపొంకంబువా

టిల్లన్వంకులుచెక్కిశూలములునీఁటెల్కుత్తులుంగేళముల్
బల్లంబుల్కూర్చిదలైనసాధనతతుల్పాహోబలోద్వృత్తిసం
ధిల్లందాల్చిపదాతితోటిసడిచెకైదిక్చక్రమల్లాడఁగకై.

34

చ. గొడుగులుఘేనముత్తురగకుంజరముల్లిమినక్రసంచయం

బుడుగనివాద్యఘోషముమహోర్మిరవంబుపరిభ్రమింపఁగాఁ
బడుపటుహస్తభాస్వదరిపక్తులునుశ్లనుగాఁగ నెక్కుడుకై
వడిశరచాపముల్లిగివాహినివాహినిలీలనెఁగఁగకై.

35

గీ. డేమకారిదీర్చెచెలరేఁగియనుకూల, మారుతంబువీచెమాంసఖండ

ములునుబూర్ణకుంభములంబుష్పఫలములు, నెదురువడియెదురగఘోషలెసఁగె.

36

వ. మతియుఁ గళ్యాణకరంబులైనశకునంబు లెడనెడం బొడగనుచు ననుచు ముదంబున
భూసురసమూహంబు లుచ్చైస్సన్వనంబుననాశీర్వదించి దిగ్విజయోస్తు తథాస్తు వచన
బాహుల్య నివాదంబులును, బసిండిపల్లెరంబులఁగర్పారదీపికా సముదయంబు నించి
నీరాజనంబు లొసఁగుచు బ్రాహ్మణ పుణ్య వనితాజనంబులు జయమంగళంబని పాడు
మంగళకాళిక రాగస్వరంబులును, సౌధశిఖరంబులందుండిచూచుచుఁ గుసుమలాజాతు
తవితానంబుపై జల్లు పురంద్రీనికర కరకంకణ కాంచనకాచ రుణరుణత్కార నా
దంబు లిరుపార్శ్వంబులనిలిచి హృద్యగద్యపద్యంబుల బాహుంబునం బొగడు వంది
మాగధసందోహంబులజయవిజయాభవ శబ్దంబులును, నిపంచీస్వరమండల రావణహస్తా
ది జంత్రవాద్యంబులు మీటుచు సంగీతంబులునేయు గాయకోత్తముల పడ్డ మధ్యమ
గ్రామరవంబులును, భేరిమృదంగ పణవానక డిండిమ ప్రముఖవాద్య ధణధణత్కార
రావంబులును, శంఖకాహళ వేణుప్రభృతితూర్య నిస్వరంబులును సమదవారణక్షీం
కారఘోషంబులును, దురంగఘోషానినదంబులును, శతాంగచక్రనిర్ఘోషంబులును, బ
ధికనికరశరాసనపుజసింజినీ టంకారవిరావంబులును నేకీభవించి బ్రహ్మాండభాండ
మధ్యంబునం బూర్ణీభవించి మహాకోలాహలంబై రాకానిశాకర బింబోదయ సంద
ర్శనసముత్సాహసముజ్జృంభమాణ మహాంభోనిధిననుకరింప ద్వాదశాక్షోహిణీబలసమే
తుండై కతివయప్రయాణంబుల శోణపుటభేదసూపాంత ప్రదేశంబుఁజేరి యనర్కకి
రణవ్యాప్తచ్ఛాయాసాంద్ర సకలమహిరుహశోభితంబును, మధురజల సంపూర్ణ ప్ర

వ్యాహ తటాకవాపీ సమూహభూయిష్ఠంబునునైన మ సూహరస్థలంబునఁ బటమటీరం
బు లెత్తించి యచ్చట వేలాలంఘనంబుచేసిరా సమయంబున. 37

క. బాణాసురగర్వముసం, క్షీణంబగునింక ననుచుఁజెప్పినక్రియగీ
ర్వాణులుసంతసమందఁగ, ఊణికోదతేత్తనంబుగూలెంబెలుచకో. 38

వ. అప్పు డమ్మరాంతకుండు తత్పురంబు దాడివెట్టంబంచిన. 39

సీ. ప్రాకారములుద్రవ్యపడఁద్రోయువారునుగోపురంబులు సేలఁగూల్చువారు
సౌధయూధము సేలచదునుచేసెడివారువనభూజములుపీక్కివైచువారు
కమలాకరములుభగ్నము సేయువారునుధనవస్తువులఁగొల్లఁగొనెడివారు
యజ్ఞశాలలువహ్నికర్పించువారునుదెగిపారజనులబాధించువారు
నగుచుయాదవృష్టిభోజాంధకాది, యోధవీరుల సైన్యంబులుక్కుమిగిలి
తత్పురంబాక్రమించియుద్దండవృత్తి, దాడివెట్టుట కబ్యాణదైత్యవిభుఁడు. 40

మ. నటదుద్యద్భృగ్పటీభయంకరముఖాంతశ్శోణదృక్కోణవి
స్ఫుటదీప్తిచ్చటవిస్ఫులింగపటలోద్భూతంబు గావింపను
త్కటధాటీపటుతాకహాకహకహధ్వానాట్టహాసార్థటిం
జటులాహంకృతివి స్తరిల్లసమరోత్సంక్రిడ సోత్సాహియై. 41

మ. రణభేరీప్రకటాంకభాంకరణసంరావంబుత్రైలోక్యభీ
షణమైమ్రోయభూసహస్రసముదంచచ్చాతహేతిచ్చటా
ఘృణిశోభిల్లననర్హ్యరత్నఖచిత్రప్రేంకచ్చతాంగాధిగో
హణుఁడైసంగరకేళికి న్నెడలెనుద్యద్వాహినీయుక్తుఁడై. 42

గీ. వాని మొగ సాలఁగాఁపున్న వాఁడుగాన, యుద్ధసాహాయ్యమునకునుద్యుక్తుఁడయ్యె
భక్తసులభుండుశాంకరీప్రాణనాథుఁ, డనుఁగుఁజెలికానితోఁగొంత పెనఁగుటకును. 43

వ. అప్పుడు. 44

సీ. ఘనవాలువిక్షేపజనితవాతాహతిదిగ్విలయంబుదిద్దిరనుదిరుగ
వడిఘణిల్లునఱంకెవై చినమేరుమందరశైలములుప్రతిధ్వనులనీన
గుప్పించియుఱికినఁగుంభినీభారంబు సైంపకదిక్సామజములుమ్రోగఁ
గ్రోవ్యాడికొమ్మలకొనలనిమ్ములబలాహక సమూహమువకావకలుగాఁగఁ
గంతవిలుతనృహాజ్ఞవలఘంటికాప్ర, భూతఘాణంఘణస్వనస్ఫురణదనర
విజితరజతాచలస్సూర్తివృషభమూర్తి, నీలకంఠనిముందరనిలిచెనపుడు. 45

సీ. ఘనజటాజూటసంకలితగంగాతరంగచ్చటల్ గళగళంఘశయనంగ
జలితావతంసకోమలశశిస్రవస్సుధాసారంబుర్ముళర్ముళంఘశయనంగ
నంగసేంఘాదితవ్యాప్రేంద్రచర్మసంచలనముత్పేళబెళబెళయ నంగ
గరపరిభ్రమితభీకరశాతకూలనిర్మలదీప్తితళతళతళయనంగ

శ్రీ రస్తు.

అనిరుద్ధచరిత్రము.

చతుర్థాశ్వాసము.

మత్పదాంబుజజని
తామరకల్లోలిసీపయఃపూతనభో
భూమండలపాతాళప
హామహిమోదారమంగళాద్రివిహారా.

- గీ. అనధరింపుముశౌనకుండాదియైనఁ, మునివరేణ్యులతోడ నిట్లయెనూతుఁ
డాపరీక్షిన్ హారాజానాదరమునఁ, జూచివిజ్ఞాననిధియైనకుకుండుపలికె. 1
- ఐ. ఇవ్విధంబున మానచతుష్టయంబుగడచె నంత నొక్కనాఁడు. 2
- సీ. యదవృష్టిభోజాంధకాన్వయవీరకోటులిర్వంకలఁగొలుపునేయ
శంబరాహితసాంబచారుధేష్టాదికుమారవర్గంబు నెప్పుదివసింపఁ
గవిపందిమాగధగాయక వ్రాతముల్వితతవాకృప్తిధన్ముతులు నెఱుప
హితబంధుజనపురోహితమంత్రినికరంబుకాబోచితప్రసంగములనడప
తే. స్వామిసాహోదరాకుమౌచ్చరికయనుచు, వేత్రహస్తబలమూరువిన్నవింప
మహితరత్నవిభాసభామంటపమున, నెలమిఁగొలుపుండైనపుడలక్షీశ్వరుండు. 3
- సీ. చిఱునవ్వుటమృతంబుచిలుకుచెక్కిల్లపైనక్రమండలకాంతియాక్రమింప
ధవళారవిందసుందరమైనకన్నులనుల్లాసరసమరంజిల్లుచుండఁ
గాస్తుభమాశీకృతలితవత్సంబునవైజయంతీవైభవంబుమెఱయ
జిగిబిగిసాగగుచేఁజెలువొందునెమ్మేనఁజర్చితచందనచ్ఛాయదనరఁ
తే జిత్రసింహాసనముననాసీనుఁడైయు, పాంతపీఠికనుంచినయడుగుఁదమ్మి
నతన్యపాలశిఖామణిద్యుతులమెలఁగ, భువనమోహనశృంగారపూర్ణుడగుచు. 4
- ఐ. ఉన్నసమయంబున. 5
- సీ. హంసపీఠికయందుననువొందువల్లతీతంత్రులువల్లికాతతులుగాఁగ
సుందరముఖవద్దమందస్తితచ్ఛవిసొంపారుపువ్వులగుంపుగాఁగ 6

నీటంకారనినాదంబులు రోదనీకుహరంబునిండ నాకన్వణసంధాన దృఢముష్టిలఘవ
 లక్ష్యశుద్ధిదూరాపాతవిశేషంబులంబ్రచండంబులయినకాండ ప్రకాండంబులు నేంప్ర
 యోగించి, రథరథ్యకేతునూతవ్రాతంబుల నుర్జఘాతంబు సెప్పించుచు, మృత్యుజిహ్వక
 రాశంబు లగుకరవాలంబులు సౌదామనీలతావితానంబులపోలికందశ్శత్రుశాయమానంబు
 లై చూపులకు మిఱుమిట్లుగొలుప యుళిపించి దేహంబులుపలక్షించి తునుకలై పడనఱు
 కుచునవక్రవిక్రమంబునం జక్రంబులు గిరగిరంధిప్పివైచి ఛత్రచామర ధ్వజదండంబులు
 ఖండంబులు సేయుచు, బ్రజ్వలజ్వలన కీలాజాలంబుల లీలం గాలుశూలంబుల నాభీలం
 బులగుశతాంగమాతంగతురంగంగంబులుభగ్నంబులుగాఁ గ్రుమ్మచు, గఠోరంబులగు
 కుతారంబులై త్రి కంఠీరవంబుల క్రేవనకుంత కంతారవంబులు చెలంగ నురశ్శిరకరచరణ
 ప్రముఖాంగంబులింధనంబులకొఱకు నఱుకు దారుశకలంబులగతి వికలంబులు సేయుచు,
 బల్లంబుల మొల్లంబులగు నుల్లాసంబులం క్రేళ్లురుకుచు, బల్లంబులు బుచ్చుకొని ఘోల్లునం
 బెల్లార్చికాయంబుల గాయంబులనమేయంబులై కీలాప్రవాహంబులు దోఱంగంబొడిచి
 పడఁజిమ్ముచు, మదోద్రేకంబున గదాదండంబులు విసవిసంధిప్పి గాత్రంబులు నుగ్గు
 నూచంబులు గాఁగొట్టుచు, శ్వసనాశనసంకాశంబు లగుపాశంబులు వీరావేశంబులం
 గండదేశంబులం దగులంబ్రయోగించి ప్రాణంబులు క్షీణంబులుగాఁబడనీడ్చుచు, మఱి
 యుగ్రబాసపట్టెన ముసలముద్గర తోమర బిండివాల శక్తిక్షురికాది నానావిధాయుధం
 బులం గొట్టివేసి నఱికి చీరించి చెండాడి గగ్గోలుపఱిచినం జంభవిద్యేషికరాంభోజకుం
 భద్దంభోళిధారాహతంబులైన విశ్వంభరాధరంబుల చందంబునంగూలి పీనుంగులైన యే
 నుంగులునుబుడమింబడి తన్నుకొనుచుఁ గంతగతప్రాణంబులైన కంఘాణంబులును యుగ
 యుగ్యచక్రకూబర సహితంబుగా హతాంగంబులైన శతాంగంబులును గూలినకేతనంబు
 లును, జిత్రరూపంబుల విధంబున విగత విక్రమార్భటులైన భటులును, సోలినరాహుత్తు
 లును, రాలినభూషణమణిగణంబులును, వ్రాలిన ఛత్రచామరంబులును, వికలంబులైన దం
 తంబులును, శకలంబులైనకుంభస్థలంబులును, వ్రక్కలైన డొక్కలును, జెక్కులైన
 ప్రక్కలును, భిన్నంబులైన కపాలంబులును, చిన్నంబులైన కపాలంబులును, విఱిగిన
 చరణంబులును, జిరిగిన చర్మంబులును, శీర్ణంబులైన కర్ణంబులును, జూర్ణంబులైన
 వర్మంబులును, గలిగి మహాబిలంబునం గోటానకొటులు దట్టంబులై యట్టలాడంజొ
 చెచ్చి. గజవాజి కశేబరంబులు జీమాతంబులును, సాంద్ర చంద్రహాస ధగద్ధగితద్యుతులు
 శంపాలతలును, శంఖదుందుభిస్వనంబులు మేఘనిర్ఘోషంబులును, గదాముసలముద్గర
 ఘాతంబు లశనిపాతంబులును, విశిర్ణ భూషణ పద్మరాగ గారుత్యత ఘృణిరేఖ లింద్ర
 ధనువులును, విభిన్న కుంభికుంభచ్యుత ముక్తాఫలంబులు వర్షోపలంబులును, గాకగృధ్ర
 ప్రభృతివిహంగంబులు చాతకంబులును, శోణితపూరంబు జలాసారంబునునై, యోధ
 యూధ ధనుర్విముక్తంబులై గగనదేశంబు నిరవకాశంబుగా నిండి కల్పితాంధకార

నైల్యంబైన బాణబాహుశ్యంబువలన మార్తండమండల గోచరలక్షణంబులేమి
దుద్దినంతై యుత్కర్షణవర్షాగమంబు ననుకరించియుండె నప్పడు వేతాళ ప్రేత పిశా
చ శాకినీ ధాకినీ ప్రముఖభూతంబు లుత్సాహసమేతంబులై మాంసఖండంబులు కడు
పులనిండమెక్కి రక్తపానంబుచేసిన గజ్జునం ద్రేపుచు, శ్వేతతురంగ చర్మంబులు
ధవళాంశుకంబులుగా ధరియించుకొనుచు, మేడకంకంబు రక్తజలంబులం బదనుచేసి
లేపనంబులుగాఁ దనువుల నలందికొనుచుఁ దునుకలై పడిన యాతపత్రంబులఁ బువ్వు
లుగా నలంకరించుకొనుచు, గజక శేబరంబులు పర్యంకంబులుగాఁ బవ్వళించుచు,
ఘోటకాండంబులు క్రముకఖండంబులును గుంజరకర్ణంబులు తాంబూలపర్ణంబులు
ను, వనలుచూర్ణంబులునుగాఁగలయ నమలి విడియంబులుచేసి జిహ్వవలోకనం
బులు చేసికొనుచుఁ గామినీభూతంబులతోడి సురతక్రీడావిలాసంబులం జొక్కుచు,
గంధర్వపిశాచంబులు సేయుగార్దభస్వర సంగీతంబులకు నానందంబునొంది కరితురగ
నరమాంసంబులు త్యాగంబుచుచ్చుచో వారల గానంబులకుఁ దాముం దమవదాన్యతా
సౌందర్యవిశేషంబులకు వారును శిరఃకంపంబులుచేసి మెచ్చుకొనుచు, నివ్వధంబున
వివిధభోగంబులందనిసి యుభయబలంబులం బొగడొకొనుచుం దాండవంబులుసలుపు
నమ్మహాకోలాహలంబువలన సంగరప్రకారంబు ఘోరంబై వర్తిల్లెనందు. 55

చ. హరిహరులిద్దఱుంగదిసియాహవశేళియొనర్చిరుద్ధతిఁ
సురనికరంబులబ్రపడిమాడఁగ శార్ఙ్గపినాకచాపముల్
కరములఁబూనియొండొరులకంతభుజోరులలాటమర్మముల్
గురుతరచండకాండములఁగ్రుచ్చుచురోషమహాఁగ్రమూర్తులై.

56

మ. హరుఁ డాకర్ణ ధనుర్ధుణుండగుచు బాహావిక్రమక్రీడని
ష్ఠరనారాచపరంపరల్పఱిపినన్నంపారు నెమ్మోమునకై
దరహాసద్యుతివంతయైనిగుడఁబడ్డామానినీజానిభీ
కరబాణంబులవానినన్నిటి వెనఱ్ఱండించెనొక్కుచ్చుడికై.

57

క. భగవంతుండగుశంభుఁడు, గగనదిశాపూరితముగఁగడుఁదీవ్రతతో
నగణితవిశిష్టాంశుంబులు, నిగిడించిమహాఁగ్రతమమునిండఁగఁజేసెకై.

58

మ. గరుడాంకుండరుణాంత సేత్రుండగుమగ్ధాలాగ్ని సంకాశభీ
కరకాండాళిఁదదంధకారమడఁగంగాఁజేసె నాతీవ్రతం
బరివేషస్థితినుండెవిల్లురవిబింబన్పూర్తి నొప్పెన్ముఖం
బురుహంబుగ్రమయూఖలీలఁదనరెన్బంఖానుపుంఖాస్త్రిముల్.

59

చ. మతీయున నేక బాణములుమర్తములంటఁగ నేసిహుంకృతుల్
నెఱపలలాటలోచనుఁడునిష్ఠుర శాతశిలీముఖావళుల్

కృతకటిసేసే సేసిననుగంజదశాతుండువానిన్నిటికే
నఱకినిశాతకాండములునాటంగ సేసేదదీయదేహముకే.

60

శా. ఆసంరంభముఁజూచినైపకహరుండాగ్నేయగౌణంబుఁ బ్ర
జ్ఞాసామర్థ్యముతోడ సేసినఘనబావలావృతంబైపయికే
రాసత్వారమణుండు వారుణమహా స్త్రీంబుంబ్రయోగించినాం
ద్రాసారంబగువారిపూరమునమాయంజేసెనత్యుద్ధతికే.

61

ఉ. శర్వుండఖర్వగర్వమునశౌరిపయిన్మరుదంబకంబుగం
ధర్వసుపర్వపన్నగవితానములద్భుతమంద సేసినకే
సర్వమయండుచక్రియదినంహరణంబొనరించెనజ్జ్వల
తర్వతసాయకంబునవిపక్షబలంబులుదల్లడిల్లంగకే.

62

శా. ఆటోపంబునశంకరుండపుడుబ్రహ్మ స్త్రీంబుసంధించిహా
ర్వీటంకారమెసంగనంబుధియుఘూర్ణిల్లంగ సేయన్నిరా
ఘాటంబైచనుదేరంగన్దొనితదుగ్రన్ధార్తివారిం చెదో
హటధ్వంసితదంబకంబుననమర్త్యశ్రేణికి ర్తింపంగకే.

63

శా. అత్యుగ్రాకృతియైనపాశుపతదివ్యాస్త్రీంబుభూతేశుఁడో
ద్ధత్యంబోప్పంగ సేసెనప్పడుమహోద్యద్విక్రమస్థూర్తిసౌ
న్నత్యంబైయసమానమై వెలుఁగుశ్రీనారాయణాస్త్రీంబుసం
స్తుత్యవ్రాభవశాలిక్పష్టఁ డుసమంత్రోక్తింబ్రయోగించినకే.

64

మహాస్రగర. రాలెన్నతుత్రపజ్జుల్ రహిచెడియెనహోరాత్రిరాణ్మండలంబుల్
ప్రీతికేదిక్కుడ్యసంఘల్విటిగిపడియెనుర్వీధ్రశృంగంబులోలిం
దూలెక మేఘాఘమత్యద్భుతజవపవనోద్ధాతధూళీసమంబై
కూలెకవృక్షాశ్రిమొగ్గెన్మలయభరభృత్కంభికుంభీనసంబుల్.

65

క. ఖండేందుధగజనార్దన, కాండములాండోంటిఁదాఁకిగగనంబునను
ద్ధండగతిఁబోరిపోరిప్ర, చండతహరిశరముహరునిశరముందోలెకే.

66

తే. తనదుదివ్యశరంబులుదైత్యదమను, చేనిరర్థకమగుటయుమానసమున
నూహదక్కిరణోత్సాహముజ్జగించి, యుండెంగశ్యాణశైలకోదండుండపుడు.

67

మ. జలజాతాక్షుండవక్రవిక్రమముననన్మహాహనాస్త్రీంబుభూ
తలసంతోభయుగాఁగ సేయుటయునిద్రాపారవశ్యంబుతో
వలనోప్పన్వృషభేంద్రమూఁపురముపైవ్రాలెక హరుండోయ్యనకే
గలధాతాచలశృంగసంగతశరత్కలాంబువాహాకృతికే.

68

వ. రుక్మిణీకుమారుండును గుమారుండును నుద్దండపుండరీకంబులవిధంబునంగడంగి కోదండ
పాండిత్యంబు భువనస్తుత్యంబుగా భండనంబు సేయుచు.

69

మ. శరజన్మండుప్రదీ ప్రరోపముఖుడై శాతాశుగ్రాహిణి నా

హరిజన్మో వ్యంగ నేసి యార్చి నమహో గాకారుడై పేర్చి శం

బరవి ద్వేషి శిలీముఖ ప్రకర సంపాతంబు నన్మించి జ

ర్జ రితాంగుండగు నట్లు చేసె నురలాశ్చర్యంబు నంబొందగన్.

70

తే. నారిదెగ నేసి యతని మయూర వాహ, సంబు నెమ్మే నని శిత బాణములు చూని పి

చేతులాడక యుండంగఁ జిక్కు పలుప, నిలువ లేక విశాఖుండు తొలఁగి చనియె.

71

ఉ. చండతర ప్రతాప భుజశౌర్య ధురంధరుడైన కామహా

లుండు హలంబు చేరణములో మడియిం చెను గూపకర్ణకుం

భాండుల భీమ హుంకరణ భగ్న పయోజ భవాండ భాండులన్

భండన భైరవ స్ఫుటకృపాణమహోజ్జ్వల బాహు దండులన్.

72

గీ. సాంబుడ తుద్ర రానా వలంబుడగుచు, బాణ నందను నధిక దోర్బలు నిబలుని

గదిసి వివిధా స్త్రీ శస్త్ర సంఘాతములను, భూచరులు భేదరులు మెచ్చఁ బోరి పోరి.

73

గీ. గుఱ్ఱములఁ జంపి కేతువుఁ గూల నేసి, రథము చెక్కలు నేసి సారథిని ద్రుంచి

ఘనత రాశుగ పీడితాంగుని గఁజేయ, ననురపతినందనుఁడు పలాయనమునొందె.

74

శా. కై నేయుండును బాణుండున్ రణజయోత్సాహంబుల సస్యంబులన్

బూనంగార్ముక శింజినీ భవరవంబుల్లిక్కులన్నిండన

స్త్రానికక్షత జాతర క్తజలపూరార్ద్రంబులైనట్టి నె

మ్మేనుల్పున్ పిత్తకింశుకంబుల గతిన్ మిఁగఁబో రాడుచున్.

75

వ. ఉండి రట్ల వ్యాసుడేవుండు సమ్మాహన బాణపాతంబున భూతేశు పరవశుంజేసి లబ్ధిజ
యుండై నిరుపమాత్సాహంబున నిజవదననిగ్గత నిర్దళ శనిష్ఠర ని నాదనిర్భిన్న నిఖిల
నిర్జరాహిత్య సైన్యం బగుపాంచ జన్యంబుఁ బూరించుచు విరోధి వరూధిని పయింగవిసి
కరాధిజ్య ధనుర్ముక్త శరాధి కృష్ణాతంబుల నరిశిరోధిని చయంబులు నఱకి ధరాధీనంబు
నేయునుఁ గరాళంబులగుకర వాలంబులఁ గరిహరి ప్రకర వాలంబులు కీలాలంబులు హే
రాళంబులై తొరఁగఁ దునుముచు ధృఢవంతంబులైన కుంతంబులఁ బంతంబున దంతం
బులు విఱగంబొడిచి దంతావళింబుల సంతతన కృతాంతనిశాంతంబున కనుపుచు నస
దృశంబులగు ముసలంబులు కరిబిసరుహంబుల విసవిసంధిపి యనురవిసరంబులు పస
చెడి వసుమతింగలయ ననువులంబాపుచుఁ గదల మెఱుంగులు చదలంబొదలంధిష్ణుచు
వలదని మదంబులంగదిసి యెదురుకొని పొదువుపదాతులం గదల మెదలనియ్యక వదనం
బులుచదిసి రదనంబులుడుల్లి గుదులుగొనుచుం జావమోదుచు సంతకంతకు సతిశయం
బై సవీరావేశంబునం బ్రళయకాలరుద్రాకృతింబేర్పి రక్తప్రవాహంబులును మాంసరా
సులును బ్రేవులప్రోవులు నెముకల గుట్టలునునై రణంబతి దారుణంబుగఁ జిత్రక్రీడన
లుపుచు బాంచజన్యజ్ఞభన్ని నాదంబులు భూభోంతరంబులు నిండఁబూరించుచుండె
నపుడు.

సీ. సారథుల్యడిననశ్వములీడ్చుకొనిపోవనందందపడిపోవునరదములును
దైన్యస్థీంకారనాదములు సేయుచుఁబటాపంచలైపాతెడుభద్రకరులు
నేలులఁబడియెదురెక్కఁజాలకవాహకులతోనపటచెడిఘోటకములు
ననిమొననిల్వఁజైర్యములుచాలకతలల్వీడ్పడఁబరువెత్తువీరభటులు
నగుచుఁగాలియదమనబాహుప్రచండ, కారుక్ జ్వాలతాముక్తకాండపటల
దహనకీలాకలాపసంతానమునవృ, దాళకపలాయనమునొందెదనుజబలము.

77

వ. అప్పుడు.

ఉ. విచ్చినయాత్మసేనఁగనివీరుఁడుబాణుఁడుతెంపుచూపఱుల్
మెచ్చఁగఁజేయివీచిమరలించినదద్బలమెల్లరోపముల్
హెచ్చఁగనొక్కటన్మరలెనేపునసైన్యయుగంబుపోరికిం
జొచ్చినసంఖలాహవముచూడభయంకరమయ్యెనయ్యెడఁ.

79

కా. బాణుండప్పడురోషరక్తముఖుడైబ్రహ్మాండభీమాకృతిఁ
జాణూరాంతకుడాసిమామకభుజంచగ్రాటిచేసంగర
తోణింబన్నగసిద్ధకింపురువరతోయక్షగంధర్వగీ
ర్వాణుల్ నిర్జితులైరినాయెదుటనిల్వొనీవుశక్తుండవే.

80

చ. అనవుడుమందహాసముఖుడైహారిసీభుజశక్తినివేసె
మృనమునలజ్జలేకపలుమాటునుమెచ్చుకొనంగనీలియే
యనిమొననిల్చినప్పడునిర్భకమీవెడమాటలేలనా
కొనిభుజియింపఁబోవుచునుగూరలమేలడుగంగనేటికె.

81

మ. అనునాలోననహస్తపంచశతకోద్యచ్ఛాపుఁడైనిల్చిత
క్రినయేనూఱుకరంబులన్నరములుత్కృష్టప్రతాపంబునం
గానిబెట్టేయఁగమండలీకృతమహాకోదండముక్తార్థచం
ద్రనిశాతాంబకపక్షిఁద్రుంచెనవిరాధానాయకుండుదృతిఁ.

82

సీ. శతములునేలులక్షులతోటులర్బుదంబులశరౌఘంబులఁబోదివిపాదివి
నాయవ్యగారుడవారుణప్రముఖదివ్యేషజాలంబులనేసియేసి
కరవాలశూలముద్గరశక్తితోమరప్రాసాయుధంబులఁబఱపిపఱపి
శాంబరీమాయావిడంబనంబోనరించిశిలలుసెఱుంగరియఁజేసిచేసి
యసురభర్తవిజృంభించియార్చుటయును, నడుమనన్నింటిఖండించిపాడవడంచి
త్రుంచుమాయించికడువిక్రమించిమించి, తనప్రతాపంబుచూపెనద్దనుజవైరి.

83

వ. మఱియును.

84

ఉ. అత్తతీనమ్మకుందుఁడుఁడదదగ్ధసహస్రశరాసనంబులై
గత్తిమొగంపుటమ్ములనుగండ్రలుసేయుచునుండనంతలో

నెత్తెడువిండ్లునారిబిగువెత్తెడువిండ్లుశరప్రయోగసం
పేత్రిఁజెలంగువిండ్లునటుబాణకరంబులనొప్పెవెంతయై.

85

చ. తొలుతటియమ్ముపంచశతదోర్ధనురావళిద్రుంచికొంచున
వ్యలఁజననింతలోమొదలివైపునబాణుఁడుగ్రమ్మఱంగరం
బులఁగొనుచాపముల్ నఱికిపోవుచురెండవయమ్ముముందరకొ
వెలుఁగుశరమ్ముఁగూడదినినిదేహర్షిప్రదరంబులీగతికొ.

86

శా. కోపాటోపవిజృంభణారణితచక్షుషోణసంజాతవీ
క్షాపాతంబులుమేనఁజొచ్చివెడలెన్నాఁబోలునన్నట్లుత
చ్చాపోద్భూతశరౌఘముల్తదనుసంచారంబులైవత్తుమం
దాపూర్ణంబుగనాటివెల్వడుగురేంద్రారాతిదేహంబునకొ.

87

చ. భనువులుద్రుంచినూతుతలధారుణిమీఁదనలంకరించివా
హనములసంహరించినముదంచితకాంచనకేతనప్రపా
తనమొనరించిమైయధిరధారలుగ్రమ్మఁగమెంచిమించియ
ద్దనుజవిరోధియొత్తెగ్రుతదానవదైన్యముపాంచజన్యముకొ.

88

క. మత్రిబ్రమసిసట్లునిశ్చేష్టితుండైబెగడొందుబాణుజీవమురక్షిం
చుతలంపునముదిరక్కసి, యతనిజననికోటరీసమాహ్వయయంతకొ.

89

ఉ. అంబరహీనమైనవికృతాకృతితోడుతనాభిక్రేవలకొ
లంబకుచద్యయంబుగదలంబులుచెక్కులజంజాతౌశిరో
జంబులువ్రేలనమ్ముదినిశాచరిభేచరియైపిశాచరీ
లింబఱతెంచినిల్చెననుదేవతనూభవుసమ్ముఖంబునకొ.

90

శా. దానింజూడఁగరోయుచున్విముఖుండైతాత్మంతకుండున్ననా
లోనంబాణుఁడెడంబుగాంచిపఱచెకొలోపుల్ప్రమోదింపఁగా
మానంబెల్లనువీడియాత్మనగరీమార్గంబుననీభితిదృ
క్పానఃపున్యతఁబాదఘట్టనలభూభాగంబుగంపింపఁగకొ.

91

ఉ. అహరిముందటన్నిలిచినట్టినిశాటియునేగెనంతన
మౌహనబాణపాతమునముంచినతాండ్రికముందొలంగికా
మాహితుండంపశాంభవమహాజ్వరమంఘ్రులుమస్తకంబులుకొ
బాహువులుంద్రుసంఖ్యలనుభాసిలగానలిఘోరమూర్తియై.

92

మ. తనమీఁదంజనుదేరనవ్యచనుబద్ధానేతతీవ్రజ్వరం
బునుబంపకొభయదాకృతింగదిసియార్పుల్మింటనంటంగఁదాఁ
కిననారెంటికినయ్యెనాహవముసోత్కృష్టప్రతాపోగ్రత
ర్జనసంభర్జనగర్జనంబులుజగత్సంక్షోభముంజేయఁగకొ.

93

తే. ఘోరిపోరిభుజాబలస్ఫురణదక్కి, శాంభవజ్వరమాత్మలోసంచలించి
వైష్ణవజ్వరమధికజవంబుతోడ, వెంటనంటంగనార్తితోవేఱచిపఱచె.

. 94

ఉ. ఎక్కడఁజొచ్చినంజుణుగనియ్యకవైష్ణవివెంటనంటంగ
దిక్కులనెల్లమంగలయఁదిచ్చురియార్తిహరించికామవాఁ
డొక్కఁడులేమికిఁవగలసెందుచుఁగ్రమ్మఱబాటుదెంచిన
మృక్కరుణావిధేయుహరినార్తశరణ్యనిఁజేరిభక్తితోఁ.

95

శా. శ్రీలక్ష్మీపతయేకృతాఖిలజగత్తేమాయదివ్యోజనే
నీలాంభోధరకాంతికాంతవపుషేనిర్వాణసంధాయినే
లీలాకల్పితతాత్త్వికాయమమాతేలేశాతిపూర్ణాత్తనే
నాశీకాసనపూజితాయభవతేనారాయణాయోన్నమః.

96

దండకము.

శ్రీమద్రమామానినీ మానసారామవాటీ వసంతాయమానా సమానాంగశృంగారభావా
సమగ్రప్రభావా ప్రభావార్యమాణా యుతాహోధిరాత్నాండలా నేవితాఖండలా
కుండలానర్మ్య రత్నచ్చుచ్చిచ్చన్న గండస్థలప్రస్ఫురన్నందహాసా కరాంభోజ భృన్నంద
కాఖోజ్జ్వలచ్చంద్రహాసా మహాసాహసక్రూర కంసాఘవత్సాదిదైతేయ సంఘాత
తైలాంబుభృద్వాహనాగోపకన్యామనోమోహనా గేహనారీసుతార్థాదిసంసారభో
గాబ్ధినిర్మగ్నహృత్ప్రాకృతాశీ దురాపాదరా పాదక్షిప్తిప్రతాపోదయా నీదయాశోభి
తాపాంగ వీక్షాసుధాతేజ సంసేకనా లబ్ధసాభాగ్యులై బ్రహ్మరుద్రామరాధీశముఖ్యు
ల్ మహాత్త్వంబునక బూర్ణులైయుందురే తజ్జగత్పాలనాగ్ధంబుగా నీవుమత్స్యస్థితిం
గచ్చ పాకారతక యజ్ఞవారాహలీలక నృసింహస్వభావంబునక వామనస్ఫుర్తి
తో జామదగ్న్యస్వరూపంబునక రామచంద్రావతారంబునక రాహిణీయాభిధేయం
బుతో జాద్ధవేపంబుతోడంగలిక్యాకృతిక సాధుసంరక్షణంబుక జగత్కంటకధ్వం
సనంబుక దగంజేయుచో నీవుగావించు సత్కార్యముల్ చాలనాశ్చర్యముల్ నీ
పదాంభోరుహధ్యాన సేవావిశేషంబులక నారద వ్యాస వాల్మీకి రుక్మాంగదాదుల్
మహాధన్యులై పుణ్యులై జ్ఞానసంపన్నులై యవ్యయానందముంగాంచి రత్నూర్జితంబైన
యుష్మన్మహాత్త్వంబు వర్ణింపఁగా రెండువేలే జిహ్వలక బొల్చు శేషాహియంబాలఁడీ
లోకముల్ దేశకాలంబులుక వేదశాస్త్రంబులుక దానధర్మంబులుక సాగరంబుల్
నదుల్ కాననంబుల్ గిరుల్ చంద్రనూరుల్ పృథివ్యాదిభూతంబులుక సాత్త్వికాది
త్రయంబాదిగా నామరూపంబులక బొల్చు నేతత్ప్రేపంచంబు సర్వంబు నీమాయచే
గల్పితంబై భవద్గర్భగోళంబునం బుట్టుచుక మించుచుం గిట్టుచుఁగ్రాలు నోదేవ నీవే
జగత్కర్తృవుక ధర్తృవుక హర్తృవుక నీవే సర్వస్వరూపుండవున్నీవే దైవంబవు
న్నిరుణంబై నిరాకారమై నిశ్చలంబై నిరాఖ్యాతమై నిర్వికల్పస్థితింబొల్చు న్నాంకార

గమ్యం బరబ్రహ్మ మూర్తిన్ని నుం నామనోవీధి భావించు నేవించు నోస్వామి నన్నుం
 శృపంజూచి రక్షింపు మో దీనసంరక్ష యోపుణ్యచారిత్ర యోభ క్తమందార యో
 నిత్యకళ్యాణ కారుణ్యశాలీ జగన్నాయకా దేవతాసార్వభౌమా రమావల్లభా పాహి
 మాం పాహిమాం పాహిమామ్.

97

శా. నీతేజంబుమహోగ్ర మైతలుమఁ గానిల్వంగ శక్యంబు గా

దేతద్విశ్వమునందురక్షకులు నాకెవ్వరును న్లేరునీ

వేతప్పస్వరణంబుచొచ్చితిదయావిస్తారభావంబున

న్నాతప్పల్ తుమియించికావఁగద నేనాతండ్రి నారాయణా.

98

క. అనిసంగృహ్ణండుమత్సా, ధనమనితర వార్యమగుటఁదగఁదెలిసిరయం

బునమముఁజేరితికావున, నినుఁజెందదుతద్భయంబునిక్కంబింకక.

99

క. మీయుభయజ్వరవాద, మపాయంబుననన్నుఁ గావుమనినివునుతుల్

నేయుటయుఁజదువువారల, కేయడమీ బాధపారయించుకన్యెనక.

100

వ. అని యానతిచ్చెనని శుకుండు పలికిన నట మీఁదటి వృత్తాంతం బెఱింగింపుమని

యడుగుటయును.

101

శా. సాష్టాంగ సత సిద్ధ సాధ్యమగుటాంచన్నాత్మ రత్నావళి

ఘృష్టిస్తోమ విరాజమానవిమలాంఘ్రిద్వంద్వగీర్వాణజి

ద్వస్తారాతికురంగనిర్దళనశార్దూలాయతోద్వద్యుభా

వప్తంభోజ్వలసర్వదేవమయశశ్వద్రూపవిశ్వంభరా.

102

క. లక్ష్మీకటాక్షకమలా, లాక్ష్యాచితవదనహరిణలాంచనబింబా

సక్షోదిభూతవిశ్వగ, నూత్నస్థూలాంతరస్థసబ్రహ్మక శా.

103

కవిరాజవిరాజితము.

మలయజహరసుధాకరహీరసమానసు సారయశోవృతది

గ్వలయకృతార్థిహితార్థధనంజయవర్ధనకారిసమర్థకృపా

నిలయనిరర్థశశార్థధనుర్దణనిర్దతమార్దణవర్ధమహా

విలయగతాహితమోహితలోకవివేకసమాహితహృన్తహితా.

104

గద్య. ఇది శ్రీమంగళాచల సృసింహకృపాప్రసాద సప్రాప్తవిద్యా వైభవ కనుష్కరి

రాయనమంత్రి తనూభవ సుజనసౌతకృత్య నిత్యాబ్జయమాత్య ప్రణీతంబైన యనిరుద్ధ

చరిత్రం బను మహాప్రబంధంబునందుఁ జతుర్థాశ్వాసము

అనిరుద్ధచరిత్రము

పంచమాశ్వాసము.

కల్యాణగణోజ్జ్వల

పాకాహితముఖ్యోనుతపదపద్మశర

ద్రాక్షేంద్రచంద్రికావిభ

వాకరదరహాసమంగళాద్రినివాసా.

- గీ. అవధరింపుము శౌనఖండాద్దియైన, మునివరేణ్యులతోడనిట్లనియెనూతుఁ
డాపరీక్షిన్మహారాజునాదరమునఁ, జూచివిజ్ఞాననిధియైనశుభఁడుపలికె. 2
- గీ. అట్లుకరుణించిపలికినయచ్యుతునకు, వందనముఁజేసిచనియెత్తెవజ్జ్వరంబు
బాణుఁడపుడట్లుభీతితోఁబఱచితనదు, మందిరముఁజొచ్చిచింతాభిమగ్నుఁడగుచు. 3
- వ. ఇట్లనితలంచు. 4
- మ. అతిరౌద్రారుణశేత్రకోణములతో నాలీఘపాదద్వయో
న్నతితోఁజంచలకుండలప్రభలతో నారాచభృన్మండలీ
కృతకోదండముతో జయార్భటముతోఁగృష్ణండునాముందటక
శతకోట్యాకృతులంగనంబడియెడుస్వరంబునుండానయై. 6
- చ. గెలిచితినిర్జ్వరేంద్రునుడికించితివహ్నిగృతాంతుఁగొట్టితిక
జలముననైయుతిన్విగతశౌర్యునిజేసితివాహనాభుని
గలఁచితిఁదొలితిక బవనుగర్వమడంచితఁగిన్నరేంద్రునిక
జెలఁగిమహేశ్వరున్స్వవశుఁజేసితి నప్రతిమానకీర్తిన్. 6
- ఉ. ఇంతమహాదృఢతంబెఱుఁగ నెన్నఁడుఁగృష్ణధనుర్విముక్తదు
ద్ధాంతశరౌఘతీవ్రతరథాటికిఁడెందముదల్లడిల్లెడుం
బంతమీలెల్లహాస్యములపాలుగ మదృఢజవిక్రమక్రమం
బింతకువచ్చెదైవకృతమెవ్వరికై నహరింపవచ్చునే. 7
- వ. అమృతహాపురుషుండాదిసారాయణుండగుటతప్ప దతనితోడిసంగ్రామంబువలన
నెట్లైనలెస్సయని ధైర్యంబుఁదెచ్చుకొని రోషభీషణాకారుండై. 8.

- ఉ. హరకిరీటకుండలముఖాభరణోజ్జ్వలఁడైనహస్రబా
హరుచిరాయుధప్రకరుఁడైబిరుదధ్వజఘంటికాస్యసౌ
దారరథస్తుఁడైతురగదంతిరథాదికచాతురంగ నే
నారభటికే శోరతరుఁడైపటహాధ్వనులుల్ల సిల్లఁగన్. 9
- గీ. శోణనగరంబు వెలువడినురవిరోధి, ధరణికంపింప నే తెంచితాఁకుటయును
యాదవబలంబుమిక్రమంబులిశయిల్ల, మాఱుకొనినరణంబతిఘోరమయ్యెన్. 10
- సీ. శరపరంపరలచే నైన్యంబుమ్రగ్గంగరథములుపఱపించురథికవరులు
రథికులవైఁగుంజరములదీకొల్పిగర్వమునఁదాఁకెడుగజవాహకులును
గజవాహకులమీఁదఁగంఘాణములఁదోలికత్తులనఱకురాహుత్తగములు
గాహుత్తులనుబరాక్రమలీలశోభిల్లఁజేరియీఁటెలఁగ్రుమ్మువీరభటులు
నగుమఁబోరాడెరోషంబులిశయిల్ల, నుభయచతురంగబలములునుక్కుమిగిలి
పలఱఖాదనభవకుతూహలపిశాచ, కంఠకోలాహలముననాకసమువగుల. 11
- వ. అప్పుడు. 12
- మ. హరివైబాణుఁడహంకృతింగదిసిబాహుపజ్జి సెక్కుమ్మడికై
శరముల్తోమరముల్దల్కల్కసలముల్చక్రంబులున్మూలముల్
పరిఘంబుల్కరవాలముల్పరశువుల్పూసాదనానాయుధో
త్కరముల్కైలముగప్పమంచుపగిదింగన్నట్టఁగాసేసినన్. 13
- చ. భుజబలశాలిమాధవుఁడుపూనిధనుర్దణటంకృతికైహరి
ద్వజములకర్ణముల్పగులఁగానిశితార్థశేకాంకసాయక
వ్రజములుపింజపింజఁగరువంబరఁగించితమంబడంచునీ
రజహితులీలసాధనపరంపరలందునుమాడితీవ్రతన్. 14
- మ. విజయోత్సాహముమోమునంబొదలఁగావిశ్వంభరుండార్చియ
క్కజమైతేజముదిక్కులన్వెలుఁగ నాగర్వాంధదైత్యాభిఘ్నా
రజవస్పర్శనమున్దరామరపరబ్రహ్మాదికశ్యాణక్కు
న్నిజసందర్శనముకొనుదర్శరమునున్నిద్రప్రతాపంబునన్. 15
- వ. ప్రయోగించిన. 16
- మ. చటులంబైచలితక్షమావలయమైచంద్రార్కకోటిప్రభా
ఘటితాశాంతరమైచరాచరసమాక్రాంతాగ్నికీలాసము
త్కటమైచండతరాంశువైచకితరక్షశ్చక్రమైచక్రమా
గభటితోవచ్చివియచ్చరుల్జయజయారావంబుతోమ్రొక్కఁగన్. 17
- వ. సముద్గండవేదండప్రకాండ శుండాదండమండితంబును, గనత్కనకకంకణ కేయూర
ముద్రికానిచయభితిప్రచురమణిగణమరీచిమాలికాలంకృతంబును, దైర్యలోక్యభయం

క్షరకారణ సౌభాగ్యరేఖావళి కలితారుణకరతలంబును, జంద్రశేఖరమనోరంజితతాళ ప్రమాణలయాలయవ్యాప్తివిస్తారంగన్నదంగవాద్య ఘాతకారిణ్యంగుశ్యాభిరామంబును, నక్తంచరీకుచకుంభయుగళ చర్చితతుహినజలమిశ్రత్వటీరకర్దమసురభి ఘుమ ఘుమాయమానంబునునైన బాణాసురునిబాహుసహస్రంబునందుఁ జతుష్టయావశిష్టంబుగాఖండించివైచిన జంఝూసమీరణవిక్షేపవిదళిత శాఖాసహస్రంబై మోడ్పడియున్న మహామహీరుహంబుచాడ్పునఁ బురందరకరాంభోరుహ శుంభద్దంభోలి ధారాహతపక్షంబైయున్న కుంభినీధరంబువిధంబున నుండెనప్పడు.

18

క. సురుచిరసురనికరకరాం, బురుహవికీర్ణప్రసూనపుంజములొత్తపై హరివైఁగురిసెస్మేరసెక్, వరుసకరంభాదినాట్యవాద్యరవంబుల్.

19

గీ. అవ్వీరోచనపౌత్తునియందుఁజాల, కరుణగల్గుటఁజేసిగంగాధరుండు పురుషనూక్తంబుచదువుచుహరినిజేరి, వినయవాక్యప్రయుక్తినిట్లనినుతించె.

20

చ. అనఘుండవప్రపేయుండవనంతుండవాద్యుండవక్షురుండు వత్సనుపమచిన్మయిండువుచరాచరజాలనమేతమైనయ వ్వనజభవాండవజ్జులుభవజ్జతంబుననీడుమాయచే జననమువర్ధనంబునవసానమునెందుచునుండునీశ్వరా.

21

సీ. అఖిలాత్మనీనాభియందు నాకాశంబుమునివంద్యనీపాదములనుధరణి సర్వేశనీమానసమునఁజంద్రుండునుజలజాక్షునీనేత్రములనినుండు గాంభీర్యనిధినీముఖంబుననింద్రుండుమరహరనీకర్ణములనుదిశలు నురగేంద్రశయననీయూర్పులననిలంబుఘనమూర్తినిమస్తకమునదివము ప్రబలమగుచుండునుపనివత్సంచకమయ, దివ్యమంగళవిగ్రహస్థితివెలుంగు నిన్నుభావించినేవించినన్నుతించి, కాంతురనఘులుమోక్షంబుఁగమలనాభ.

22

క. అనిమతీయుబహువిధంబుల, వినుతించుశశాంకధరునివినయోక్తులకుఁ జనితప్రమోదమానస, వనరుహుండైపలికెగరుడవాహనుండెలిమిక్.

23

ఉ. నీదయవీనివైఁగలిమినిక్కువమింతియెకాదువీఁడుప్ర హ్లాదునకుంబ్రపౌత్తుండతదన్వయజాతులనేవధింపఁగా లేదటుగానజీవమెడలింపకకాచితిబాహువిక్రమో న్నాదమడంపఁగావలసిమట్టుననుంచితిఁజంద్రశేఖరా.

24

క. ప్రమేధగణంబులలోను, త్రముడైభవదీయనన్నిధానంబునమోదముతోడనుండఁగలఁడీ, యమరాహితుండింకనోపురాసురమథనా.

25

గీ. అనుచునానతియిచ్చెనయ్యవనరమున, బాహువులతోనయజ్ఞానబంధములను వీడుకొనిమాధవునిజేరివినయఫణితిఁ, జాగ్రిమొక్కుచుబాణుండుసంభ్రమమున.

26

శా. మాయామానుషమూర్తివైతనరుబ్రహ్మాంబున్నివాజ్ఞాననా
 ధ్యేయునిన్ను నెఱుంగ లేకనవనీతిన్కాఁకున్నందుకుం
 బ్రాచుశ్చిత్తముగాఁగఁజేసితివినాపాపంబులొపంబుగా
 నాయజ్ఞానమువాసెనీకరుణఁగృష్టాగోపికావల్లభా.

27

వ. అని మఱియుం బునఃపునః ప్రణామపూర్వకంబుగా బహుప్రకారంబులం బ్రస్తుతించి
 యుపాక న్యానిరుద్ధకుమారులందఱే తోడ్కొనిరమ్మని పరిచారకులంబంచిన వారును
 దదీయకుద్ధాంత కాంతాజనంబులకుందెల్విన నవ్యధూవరుల నుచితోపచారంబులం
 బ్రీతులంజేసి యలంకరించిరప్పడు.

28

సీ. కంకణఝరఝరతా రానుగూణముగాహస్తపద్మములునాట్యములుసలుప
 హస్తపద్మములనాట్యములతోనుద్దయెగుత్తంపుగుబ్బలుకులికియాడ
 గుత్తంపుగుబ్బలుకులతోనైకమైకంతహారంబులుగంతులిడఁగఁ
 గంతహారంబులుగంతులజతగూడిపిడికెడునడుముదాటెత్తునఁజూప
 విమలహరినీలరుచులతోవియ్యమంద, మరుకుమారునినుసోగవురులయందు
 లలితచాంపేయసురభిత్తెలంబునించి, యెలమిఁదలయంఁటెనొక్కపూర్ణేందువదన.

29

క. నలుఁగిడియెనొక్కకోమలి, మలయజపంకంబులంఁటెమఱియొక్కతెని
 ర్మలకనకకలశములజల, కంబానరించెగునుమశరపుత్తునవృత్.

30

క. తడియొత్తెనొకతెవలిశెపు, మడుగులుగట్టంగనిచ్చెమఱియొక్కతెయిం
 పడరంగనగరుధూపం, బిడెనొక్కతెపరిమళంబులెంతయునెసఁగె.

31

గీ. అర్థచంద్రోపమంబైనయతనినుదుట, దిద్దెనొక్కతెకస్తూరితిలకమదియుఁ
 దనరెఁగందర్పకుసుమకోదండదండ, ఘటితనీలోత్పలాస్త్రసంకాశమగుచు.

32

ఉ. ఒక్కలతాంగిమాక్తికసముజ్జ్వలభారములందువజ్రపుం
 జెక్కలతాల్లిబిళ్లవిలసిల్లఁగఁగూర్చియలంకరింపఁబెం
 పెక్కితదీయవత్సమున నెంతయుఁజూడఁగనొప్పెనయ్యెడక
 జాక్కలగుంపులోమిగులశోభిలుపూర్ణశశాంకుకైవడిక.

33

చ. శ్రవణపదావిలగ్నమకరప్రకటాభరణోజ్జ్వలాస్యైకై
 రవహీతులీలనాఘనుఁడురాజిలెనీలరుచిందళత్తశ్శ
 గవయఁబ్రజానురాగకరకంకణముల్పొవహింపఁజూచిగా
 రవగుణసంప్రపూర్ణజలరాశికదాయనితజ్జ్వాలెంచఁగె.

34

గీ. నిలుపుటద్దంబుముందరనిలిపెనొకతె, యందుఁబ్రతిబింబితంబైనయతనిరూపు
 జూచిభ్రమసెందియొక్కతెసురటివీవఁ, జెలులుఘొల్లుననగిరదిసిగ్గువడఁగ.

35

సీ. సరసవృత్తస్తునిగురులీలవరమహోత్పలమాలగచియింపఁబ్రాధవమ్మ
 వరమహోత్పలవైరివదననీవంబరాలంకృతిసేయవలంబితవమ్మ

ఘోంబరోషమమధ్యయందంబు గాఘనసారంబలందంగ జాణవమ్మ
ఘనసారక చనీవుకంకణాభరణంబులందగింపవిమోదురాలవమ్మ
యనుచుఁబూర్ణేందువదనలవ్యంగ్యవచన, రచనఁజిఱునవ్వుమోములరహివహింప.
వినుతభూషణభూషితాంగునిగఁజేసి, రపుడుయదువంశజలభితో రాధిపతిని.

86

క. కొందఱు చెలికత్తెలుషా, నుందరిఁగైచేసిరపుడు నురుచిరభూషా
చందనకుసుమాదులచే, గందర్వునిరాజ్యలక్ష్మీగతిఁజెలువొందె.

37

సీ. గిలుకుటందియలఁజెక్కినవజ్రములకుఁ బాదసరోజనఖికాంతితళుకులిడఁగఁ
బ్రతిలేనిముక్తరవైఁగెంపులకుముద్దుమోవిచెంగావిమేల్ముకుఁగుదిద్ద
నిగిడిచేర్చుక్కలోనీలంబులకుఁగుంతలచ్చాయశృంగారలక్ష్మీసైసఁగఁ
దాటంకమాక్తికతతికిమందస్మితరసములావణ్యవిభ్రమమునించఁ
గటకకేయూరరశనాదికనకమునకు, నమరుమైజిగివన్నియలతిశయింపఁ
దొడవులకు నెల్లదనమేనుదొడవుగాఁగ, రహివహింపుచునుండెనారాజవదన.

38

మ. కమలాక్షుల్లగనవ్వభూవరులశృంగారించిరత్నప్రభా
విమలంబైనరథంబుమీఁదనిడితీవిన్వలకీవేణుశం
ఖమ్మదంగాదికవాద్యసంజనితమాంగల్యధ్వనుల్లాస్యకా
సమమంజీరఝళంఝళధ్వనులు హెచ్చుకొరాజమాంగంబునక.

39

మ. చనుదేగంగఁబురంగ్రులున్నతమహాసౌధంబులన్నిల్చిహ
స్తనటత్కంకణనికన్వణంబెసఁగలాజుల్లిరాతాత్మలలో
కననీలోత్పలదామసంయుతములైకన్నటికాంతిసుగ
ద్దననీలోత్పలమాలికాకలితముక్తాజాలలీలందగక.

40

చ. కలికియొక్కరువారలనుగన్గొనఁబోవుచుఁగంతమాలికల్
గళమునవైచుకొకతమకంబునగుబ్బలమీఁదఁజేర్చినక
గులికెడుమాచుకంబులఁదగుల్కానిచూడఁగనొప్పెనెంతయుం
బొలుపగుతంత్రులంబొలుచుపుత్తడికాయఁబీజైకైవడిక.

41

చ. ఆలిఖలవేణియొక్కతెసహస్రదళంబువినోదలీలఁగో
మలకరపంకజాతమునమాటికిఁద్రిప్పుచు నేగుదెంచియిం
పలరఁగనవ్వభూవరులనయ్యెడఁగన్గొనుచుండెవేయుగ
న్నులవలెనీరియందముఁగనుంగొనఁగాననితెల్పుకైవడిక

42

సీ. ఈభాసుతేజానకీకోకకుచకునుజెలిమిసంఘటనంబుచేసినాఁడు
ఈచంద్రవదనునకీచకోరాక్షికివెలయనేస్తంబుగావించినాఁడు
ఈమేఘవర్షునకీకేకిమనకుఁగోరిసాంగత్యంబుఁగూర్చినాఁడు
ఈపద్మహస్తునకీభృంగవేణికిఁబ్రియవిలాసంబుఁగల్పించినాఁడు

ఎంత నేర్పరిశారదాకాంతుడహహ, యిట్టియనుకూలదాంపత్యమెఱిగిచేసె
ననుచుఁబురభామినులుప్రమోదాత్మలగుచు, గూడితమలోనముచ్చటలాడిరపుడు.

వ. ఇట్లు చనుదెంచిన కూతునల్లునింజూచి ప్రమోదరసభరితస్వాంతుండై బాణుండువార
లకనేకరత్నాభరణ వస్తువాహన ధేనుదాసదాసీజనంబుల సుపాయనంబొసంగి, వాను
దేవసన్నిధికిం దోడ్కొనిపోయి యప్పగించినం గృతప్రజ్ఞాములైయున్నవారలంగనుం
గొని యతండు.

44

క. కనికరపుముదంబునఁజి, క్కనికరములఁగొంగిలింఁచికాంతాయుతుండొ
మనుమనిసుఖాన్వితుండవై, మనుమనిదీవిం చెసబహుమానముగాఁగె.

45

మత్తకోకిల. గారవంబున మొక్కుగైకొనికొంగిలింఁచెడివారలుక

జేరి మొక్కిత దాదరోక్తులచేఁజెలంగెడువారలుక

గోరికన్నులుచల్లఁగాఁగనుగొంచునుండెడివారలుక

గూరిమిక బలముఖ్యులున్నితకోటియుంబ్రమదంబునక.

46

వ. అంత.

47

ఉ. బాణుని గారవించిపురభంజనువీడ్కొనిశంఖనాదని

స్నానాథణంధణ లైలఁగ సామజఘాటకముఖ్యవాహినుల్

శ్రేణులుగట్టివిక్రమవిజృంభణతన్వేను వెంటరాఁగి

ర్వాణవిలాసినిమ్మదుకరస్రవనూనరసప్లుతాంగుడై.

48

శా. కాంతందోడ్కొనిబ్రహ్మనూసహితులైకందర్పముఖ్యులృహ

సంతోషంబున నేగు దేరయదువంశస్వామికల్లోలిసి

కాంతారాచలపట్టణావళుల నేకంబులనుంగొంచుడ

త్పొంతఁజోడిపతుల్ సువస్తునికరంబర్పించి నేవింపఁగె.

49

వ. కతివయదినంబులకుం జనిచని.

50

సీ. గోత్రాధిపఖ్యాతిఁగొమరారియుండుటసురశైలరాజభూసురులఁబోలి

మకరాంకసంవర్తిమహిమఁజెన్నొందుటగగనకిన్నరవరాంగజాలఁబోలి

ఘనరసాలంకృతులనుపట్టియుండుటహరజటాసిద్ధకావ్యములఁబోలి

హరిచరణప్రభూతాభిముఖ్యంబొటబలిదానవననాకములనుబోలి

రంగదుత్తుంగచటులతరంగనటన, భంగకల్లోలజాలసంభ్రమనినాద

పూరితాశాంతరాశమైపోలుచుచున్న, పశ్చిమాంబుధిఁగనియెగోప్రభుండు.

51

క. కనుగొనిమనమునఁబెనఁగొను, ననురాగమువలనవికసితాననుండైయిం

పెనయఁగనిస్థలాపము, లొనరించుచునరిగెయాదవోత్కరములతో.

52

ఉ. వారిజలోచనుండుయదువల్లభుడేగుచుఁగాంచెముందటక

ద్వారకఁజంచలాంచితలతాకలితాసితమేఘమాలికా

- కారవిలాసకృత్సరసకంజముఖీనికరప్రచారవి
స్తారసురేంద్రనీలఖచితస్ఫుటహర్త్యైకదంబధారకణ్ఠ. 58
- ఉ. అంతకుమున్న కృష్ణునిజయంబభియాతిపరాజయంబునా
కాంతయుబుశ్యకేతుఁడుసుఖస్థితివచ్చుటయాదియైనపు
త్రాంతముచారనూక్తిఁదెలియన్వసుదేవుఁడుపారకోటికు
ధాంతజనంబులున్వినిమహాప్రమదాంబుధినోలలాడుచుకన్. 54
- వ. పట్టణంబు శృంగారంబు సేయించిన. 55
- సీ. ఘనసారకస్తూరికాజలాసారంబుచెలువంపువీధులఁజెలుకరించి
గవకంబులైనముక్తాఫలంబులతోడలీలతోరంగవల్లికలుదీర్చి
నవరత్నభూషణాంబరసుగంధద్రవ్యపుంజంబులంగల్గఁబొందుపఱిచి
కదళికాస్తంభముల్ నచిత్రపటములునుభయపార్శ్వములఁబెంపొందసునిచి
ద్యౌరములయందుఁదోరణావళులుగట్టి, పరిమళముమించునగురుధూపములువైచి
నృత్యగీతవాద్యాదులనెఱపఁజేసి, యమితశృంగారమొనరించినప్పరంబు. 56
- ఉ. భూసురవేదనాదములఁబుణ్యసతీజనమంజూలోత్పలకై
భాసురనృత్యగీతరసబంధురరావములంబురీవనీ
వాసకుకానులాపములవారణబృంహితవాజిహేషలకై
శ్రీసుమదంచితంబగుచుఁజెల్లువహించెఁబురంబునవ్యమై. 57
- గీ. అట్లుశృంగారితముఁజేసియఖిలజనులు, గంధపుష్పాక్షతాద్యలంకరణులగుచు
నెదురుగానేగుదెంచినమేళుఁగాంచి, మ్రొక్కియనిరుద్ధుఁగొల్చిప్రమోదులైరి. 58
- క. పురలక్ష్మీసరసతరనిజ, సరసీతామరసరసలసనన్మృదులీలా
సురభిపరిభోగపవనాం, కురుమిషమునహరికినెదురుకోలువహించెకన్. 59
- ఉ. గోపురశాతకుంభమయకుంభపయోధరకుంభజృంభణో
చూపుచుసౌధయూధపరిశోభితహీరదరస్థితంబులు
ద్వీపనసేయుచున్జలదుదీర్ఘపటాగ్రపతాకహస్తవి
క్షేపణనన్నసేయుచువశీకృతచిత్తునిజేనెఁగృష్టున
ట్లాపురలక్ష్మీకాంతునిబ్రయాంగనమోహితుఁజేయుకైవడికన్. 60
- వ. ఇవిధంబునం బ్రకల్పితశృంగారతరంగరంగ ద్రంగవల్లిప్రయుక్తముక్తాఫల తారకా
లంకృతంబును, గుట్టిమరెఘాస్థగితప్రదీప్తహీరద్యుతివితత్ కాముదీరమృంబును, సకల
జననయన కువలయవికాస హేతుకంబునునైన రాజమార్గంబున యదుక్షలపయఃపా
రౌవారచంద్రుండగు దేవకీనందనుం డరుగుచున్న సమయంబున. 61
- ఉ. బంగారుపల్లెరంబులనుబద్ధముఖుల్ నసారదీపికల్
రంగమరంగనించిమణిరాజితకంకణహస్తవల్లులుకన్

- సంగతినుంచి త్రిప్పచును సారెకుమంగళకౌశికస్వయం
మంగళమంచు బాడిరిసమంచితపంచమనాదవైఖరికై. 62
- గీ. నందకాయుధునకు శోభనంబటంచు, నగరకాంతలునీ రాజనంబులిడుట
కలపతాకహస్తంబులనభినయించె, బురరమాదేవిభరతవిస్ఫురణచెలసి. 63
- క. నిరుపమవిమానపట్టులు, గురుతరమణిహార్యములును గూడి వెలుంగకై
సురకాంతలుఁబురకాంతలు, సరిచల్లెడువిరులవానజడియై పురిసెకై. 64
- వ. అప్పుడు. 65
- సీ. తాళకేతనసముద్యత్కాంచనాస్యందనారూఢుండైనవాడతనిఁజూడు
నాగాంతకధ్యక్షోన్నతహేమమును శతాంగారోహణుండైనయతనిఁజూడు
మకరపతాకాసమానగాంగేయరథాసీనుడైయున్నయతనిఁజూడు
వరముశ్యకేతుసుందరమైనకనకంపుటరదంబువైనొప్పవతనిఁజూడు
మతఁడుబలరాముడతఁడుమురాసురారి, యతఁడుకుసుమాయుధుండతఁడుతనయుఁ
డనుచునొండొరులకుఁదెల్పకొనుచునుండి, రప్పరంధ్రులుగగనగృహంతరముల. 66
- ఉ. కైరవిణ్ఢిప్రియేశు వెనుకంజనురోహిణిలీలనింపుసాం
పారబ్రహ్మసామకసుతానుగతింజనుదెంచునయ్యపా
వారిజగంధినంచితనువర్ణలతాసమమోహనాంగిశృం
గారరసంపుబామృతబోడగాంచిపురంధ్రులుసమృద్ధమునకై. 67
- వ. తమలోనిట్లనిరి. 78
- ఉ. తేనియలూరుకెంపునుదతీమణివాతెరచంపకద్రవం
బావెడితేటిగుంపునిమలాంగికచంబుసదావికాసముల్
బూనుసరోజముల్చిగురుబోడికనుంగవజోకయెప్పుడుకై
మాననిచక్రవాకములుమానినిచన్నులుచూడుమాసభి. 69
- చ. కలువలపేరుపేరుకొనఁగాఁగుముదమ్ములుమన్మథాంబకం
బులుగణుతింపఁగావిషమముల్కమలంబులపుట్టుపూర్వముల్
దెలియఁగఁబంకజాతములుతేరికనుంగొనఁగామెఱుంగుఁదీ
గెలుచపలంబులన్నియుసభిమణికన్నులబోలనేర్చునే. 70
- క. కలదనుచునులేదనుచును, బలుమఱువాదంబులేలపనిలేసింకకై
గలదనుటకులేదనుటకు, దలపంగానడుమునడుముతరుణిమణికై. 71
- మ. చెలువంబైకళలన్వెలుంగుహురుమంజీదేశపుకముత్రియం
బులతోఁగూర్చినచేరుచక్కసెసటన్బొల్పొందునెఘ్నామహా
చెలికెంతందముచూడరమ్మరుచిరాళ్లేషాసమాయుక్తని
ర్మలరాకాతుహినాంశుమండలముసామ్యంబైప్రకాశించుటకై. 72

చ. పుష్కలలోన పూర్వరసపూర్ణ శరీరమనంగనూతికిం
దరుణులలోన మానరహితంబగురూపము బాణపుత్రికికై
సరసముగా సృజించి యిటు సమ్మతిని ద్దఱుగూర్చినట్టియా
సరసిజగద్భుజ డెంత గుణశాలితలంపఁగఁ బాటలాధరా.

73

వ. అని యనేక ప్రకారంబులం గొనియాడుచు నదియెఱుచుచుట గానుండిరప్పడు, పురు
షోత్తముండు భేరిమృదంగాదివాద్యంబులును, శంఖకాహళ వేణుప్రముఖతూర్వంబు
లును, బోరుకలఁగ నుహవైభవంబున నరిగి నిరంతర విహార్యమాణేందరంబగు మంది
రంబుఁ బ్రవేశించి, యమాత్యజ్ఞాతిసామంత బంధుమిత్రాది పరివారంబులదివ్యాంబరా
భరణ తాంబూలాదివస్తుప్రదానంబులం బ్రహ్మష్టమానసులంజేసి, యుచితప్రకారంబులఁ
దత్తద్యహంబులకు వీడుకొల్పి, యంతఃపురంబులకుంజని యిష్టోపభోగంబులనుభవింపు
చుండె. నయ్యనిర్దుష్టమారుండు నుషాసమెతుండై దేవకీవసుదేవులకు రేవతికిరుక్మిణీ
సత్యభామ జాంబవతీ కాళిందీమిత్రవిందాసుదంతాభద్రాక్షణాదులైన ముత్తైదు
వలకుఁ దన తల్లులైన రతీశుభాంగులకుఁ బ్రణామంబులుచేసిన వారును బరమానందర
సప్రవాహితాంతరంగులై యవ్యధూవరుల నాలింగనంబులుచేసి యనేకవిధంబుల దీవించి
రతండును నిజవియోగ వేదనాభారంబునఁ గృశీభూతయైయున్న రుక్మలోచన
ననేకవిధంబుల గారవించి సంప్రీతహృదయం గావించి మజ్జనభోజనాదులఁ దృప్తుండై
బాణనందనాసురత సంభోగానంద నిరతుండైయుండి.

74

సీ. సారససంసారసరసరసాసారసారభాన్వితసరశ్చరణముల
సాలలీలాలోలఖేలదేలాలతాజాలడోలాకేళిలోలగతులఁ
గింజల్కరంజితమంజీరపుంజమంజాలవంజాలనికుంజసుమనసములఁ
గుండబృందమరందబిందుపేదిందిరామందనాద్రుతానందములను
గౌరఘనసారనీహారనీరపూర, సారచారుపతీరచర్చాసుఖాప్తి
కోకకోకిలశారికానీకకేకి, శౌకలోకాకరవనావలోకనముల.

75

శా. ప్రాంచత్కంచననూత్నరత్నఖచితప్రాసాదదేశంబులం
బంచాస్త్రిప్రియనందనుండుసురతప్రాపంచికవ్యాప్తిఁగ్రీ
డించుకదక్షిణనాయకత్వమునఁ బ్రాధిక్యరక్తనేత్రామన
స్సంచారుండును బాణదైత్యతనయాసక్తాంతరంగుండునై.

76

సీ. కుచకుంభయుగముఁ బైకొనికేలనంటుటనై రావతమునెక్కియాడినట్లు
కదియించినె మ్రేనుఁగొఁగిటనలముటహరిచందనము మేనలఁదినట్లు
సునయోక్తిపీనులుసోకుటనప్పరోవీణాని నాదంబువినినయట్లు
బింబికాధరచూషణంబు నేయుటయు సుధాసారపానంబుచేసినట్లు

సౌఖ్య మొదవంగనిచ్చనిచ్చలునుబాణ, కన్యసంభోగమింద్రభోగంబు గాఁగ
సతతవిభవానుభవతృణీకృతపురంద, రుండగుచునుండెనయ్యనిరుద్ధవిభుఁడు.

77

వ. అంత.

78

గీ. మందగతులవనత్యంతమందగతియు, మంజులోస్తులకతిశయమంజులంబు

మెఱుంగు మేనికిమిక్కిలి మెఱుంగునగుచు, బుష్పగంధికినీళ్లాడబ్రొద్దులయ్యె.

79

వ. అంత.

80

శా. స్వత్ప్రేత్రంబులనుచ్చరాసులహితస్థానంబులకొదీపులై

యక్షీణుండగుచంద్రుఁజూచుచుది నేశాదుల్పురింపన్నమ

గ్రత్తేమంకరలగ్న వేశశుభబుతుంబందురాజాంశఁబ

ద్మాక్షీరత్నముపుత్తుఁగాంచెహరిపూర్ణాంశావతీర్ణాంగునికొ.

81

క. సురదుందుభి నాదంబులు, సురకరనిర్ముక్తకల్పసుమవర్షంబుల

సురరమణీనాట్యంబులు, సురగాయక గానములునొభితమయ్యెకొ.

82

ఉ. యాదవవృష్టిభోజకులులందఱు వేడుకలంజెలంగిర

త్యాదరవృత్తిబాణతనయారమణుండుసువర్ణధేమర

త్నాదిసమస్తవస్తువులనంతము గాఁజెలరేఁగియిచ్చి పు

ధీవిదిజేంద్రకోటులనుదృప్తులజేసికృతావగాహుఁడై.

83

క. లౌకికవైదికరీతుల, గైకొనిపుత్తోత్సవంబు గావించియతం

డేకాదశదినమునవిభ, వాకరముగ నామకరణయత్నముఁజేసెకొ.

84

క. వజ్రాదిభూషణుండును, వజ్రాంగుఁడువైరిపీరవసుధాధరభి

ద్వజ్రాఁడునైమెలఁగెడునని, వజ్రాండని నామమిడిరివరవిప్రోక్తికొ.

85

సీ. చూడఁగానేర్చెవిన్నుటకృపామృతరసంబుఁగటాక్షపీఠులఁబూనుకొఱు

నడుగుచాఁపఁగ నేర్చెనఖిలరాజన్యకిరీటదీప్తులంకరించుకొఱు

చేతులాడింప నేర్చెనువదాన్యత్వోద్రవిద్యాప్రవీణతవెలయుకొఱు

తలయెత్త నేర్చెమధ్యమజగన్మండనైకాంతపత్రచ్ఛాయనమరుకొఱు

పలుక నేర్చెసరస్వతీప్రకటనాట్య, రసమునవరంగరక్తుల సెసఁగుకొఱు

కడఁగినడువంగ నేర్చెనుగలియుగాది, మప్రభుత్వతథర్మంబుమలుపుకొఱు.

86

వ. మఱియు నబ్బాలకుండు ముక్తామణినిచయ ఖచితకలాపకాకపక్షాలంకృతవిశాలఫాల

ఫలకుండును, నంజనరేఖారంజిత కర్ణాంతవిస్తీర్ణనేత్రుండును, దప్తచామికరముకుళీక్ష్మ

తశార్థులనఖాభరణకమనీయకంబుకంఠరుండును, ననంబరనితంబబింబాలంబిత కనక

కటినుత్రకలితకింకణీకన్వణనాదాభిరాముండును, మణిమయమంజీర సింజానముజ్వల

చరణయుగళుండును నైముద్దుచూపుచుదల్లిదండ్రులుం దాతము త్రవలుం బ్రపితామహ

ప్రపితామహీసమూహంబులు గారాబంబు నేయుచుండ ననుదినవర్ధమానుండై పెరుంగు

శుండం దదీయసౌకుమార్య మందహాసమృదువచనసంచరణాదుల కానందంబువహించుచు నయ్యనిరుద్ధుండు సుఖోన్నతుండైయుండి. 87

మ. గతగర్వంబునఁ బ్రాంత దేశధరణీకాంతుల్బజింపంగద
ర్పితులైకొందఱుదూరభూవరులునిర్భీతింజరింపక మహా
న్నతిదండై త్రిజయించిలోఁబటిచియాజ్ఞాసిద్ధిఁగావించెదాఁ
జతురంభోనిధిమధ్యఖండనవకచ్చపున్నదేశంబులక. 88

ఉ. అన్యన్యపాలకుల్పవశులైకొనివచ్చియొసంగువస్తువుల్
కన్నెలరత్నముల్లరులుగంధగజంబులునాదిగాఁగసౌ
జన్యతఁదెచ్చితాతకనిశంబును గానుకలిచ్చియాజగ
న్మాన్యునిచేతదీవెనలుమన్ననలందుచునుండి వెండియుక. 89

సీ. వసుదేవబలదేవవాసుదేవాదులయనుమతివడనియత్కృంతనియతి
రాజనూయమ్ముతురంగమేధమునాదిగాఁగననేకయాగములుచేసి
యందునాహుతులైనయలపురుహూతాదులాత్మభాగహవిస్సలాహరింప
నాజ్యపుతంబుగానన్నభక్ష్యాదులునవ్వారిగాఁగసమస్తజనుల
కిడుచునధ్వర్యముఖ్యులకెమిధేను, భూహిరణ్యరత్నదులుభూరిగాఁగ
దక్షిణాలసంగిరాజులఁదగువిధముల, నంపకముచేసికీర్తులనతిశయిల్లె.

సీ. అసమానసాంప్రదాయకశుద్ధిజెలువొందుతండ్రితాతలమహత్త్వంబుఁజూచి
యప్పదిక్కులయందునాక్రాంతమైనసత్కీర్తిప్రతాపవిస్ఫూర్తిఁజూచి
కులరూపగుణములఁగొనియాడఁగాఁదగుదేవులయనుగుణస్థితులఁజూచి
వర్ధిష్ఠుడైశైశవంపుముద్దులుగుల్కుతనయునియందనందములుచూచి
దానభోగాదులైనసద్వ్రీయములందుఁ, బాలుపడియున్నయర్థసంపదలుచూచి
భూప్రజలువేయుసొల్లనుబొగడుదుందు, రెంతధన్యాత్ముడీయుషాకాంతుఁడనుచు.

వ. అసమయంబున. 92

క. నారదుఁడుసకలశాస్త్రవి, శారదుఁడుశరీరవిజితశారదవేశా
నీరదుఁడుముఖనివేశిత, శారదుఁడేతెంచెదనుజసంహరుకడకుక. 93

క. వనజాతనయనుఁబొడగని, వినుతులుగావించియతనివినయంబులచే
ననుమోదమానసుండై, యనిరుద్ధుండున్నయెడకునరిగిననతఁడుక. 94

గీ. ఎదురుకొనివందనముచేసిపేమసీత, ముననుగూర్చుండఁబెట్టినమునివరేణ్యుఁ
డాదరంబునదీవించియతనితోడ, నుచితసల్లాపములునేయుచుండియుండి. 95

గీ. ముద్దుగుల్కెడుమరువంపుమొలకయనఁగ, క్రీలఁజెలువొందఁగలనెలబాలుఁడనఁగ
గుదురుచక్కనిసింగంపుఁగొనయనఁగ, మీఱుమారుకుమారుఁగుమారుఁజూచి. 96

- క. రమ్మని డాయంబిలిచిన, యమ్మననమ్మనినిజాంకమందునిచితదీ
యమ్మగుసాముద్రికచి, హ్మమ్ములుదెలియంగఁజూచియనిరుద్ధునిశోక. 97
- సీ. భుజనేత్రనాసికంబులుజూనుహనువులునైదుద్గ్ములుగోప్యాంగకఠ
జంఘలుమూడుప్రాస్వములుఫాలమరొమ్మకటిమూడువెడఁదలకఠనినద
మునునాభికందంబుమూడుగంభీరముల్ ఫాలకటిస్కంధబాహుకుక్షి
ముఖములారున్నతంబులుజుత్రుగుల్ఫశ్వగంగుళిచరణంబులైదుమాత్మ
ములుద్వగంతజిహ్వధరములునునఖర, తాలుకరరేఖలాఱురక్తములునైన
యట్టిమానవుఁడధికభాగ్యాన్వితుండు, గానెఱుంగుముఖసుమహర్గణకుమార. 98
- సీ. వరలీలదక్షిణావర్తరేఖాయుత భూమధ్యుడుసమస్తభూమిసేలు
నైదురేఖలుఫాలమందున్నవాఁడుద్గ్ముయుస్సమన్వితుండైనవాఁడు
ఊర్ధ్వరేఖలుపాదయుగళంబునందుఁ బెంపొందుమానవుఁడుత్తమోత్తముండు
తనరిముప్పదిరెండుదంతముల్లగ్నినయట్టినరుండుభాగ్యాధికుండు
కంబుసన్నిభమైనట్టిగళమువాఁడు, విలసితంబగుకీర్తులవెలయువాఁడు
కతినమగుహస్తతలములుగఁడుమ్మదుత్వ, చరణములుగల్లుమనుజుఁడైశ్వర్యయుతుఁడు.
- గీ. చారుచరితసాముద్రికశాస్త్రపుండు, నిట్టిలక్షణములుచాలనెన్నఁబడియెఁ
గానఁబురుషునిగనుఁగొన్నఁగానవచ్చుఁ,బండితలకుననాగతభాగ్యగుతుల. 100
- వ. శ్రీమన్నారాయణాంశోదయుండైన యివ్వజ్రకుమారుని శరీరంబున నిటువంటి శుభ
లక్షణంబులనేకంబులున్నయవిగావున నితండు మహాభాగ్యవంతుండును సకలదిగంత
విశ్రాంతకీర్తివంతుండును విద్యావినయసంపన్నుండును వంశవర్ధనుండునునై కలియు
గాదిమ ప్రభుత్వ సింహాసనారూఢుండై సామంత భూపతులు తనపంపుసేయఁ గృత
యుగ లక్షణంబున ధర్మంబు చతుష్పాదపూర్ణప్రవర్తనంబుగా వసుంధరాచక్రంబనే
క సంవత్సరంబు లశాత్రవంబుగాఁ బాలింపంగలవాడును భగవత్స్వరూపుండవు నాది
గర్భే శ్వరుండవు బ్రహ్మజ్ఞాననిధిని నగు నీవలన జన్మించి తనయందు త్తమపురుషుం
డగుట స్వాభావికంబకదాయని పలికినఁ గందర్పనందనుండు మందహాసముఖుండై
మునిపుంగవున కిట్లనియె. 101
- క. మీయాశీర్వచనంబులు, మాయందనుగతములగుటమాకుకొనకల
శ్రేయోగుణసంపాద్యము, సేయుటకునిదానమగుటసిద్ధమకాదే. 102
- క. అనిసాంత్యనవచనంబుల, ననురాగమొనర్చుచున్నయనిరుద్ధవిభుకొ
నునయోక్తులదీచించుచు, జనియెన్నారదుఁడుదివికిజగతీనాథా. 103
- సీ. సరససంగీతంబుసంయుతాసంయుతా హస్తాభినయముభావాభిరారు
వీక్షణభూలతావిభ్రమంబుసంపాద తత్కాలకల్పితతాళమాన
మైనలాస్యంబుకాత్యాయనియొద్ద బాణాసురతనయదానభ్యసించె

నధిగానద్వారకయందుఁదద్విద్యాభిలాషఁబ్రార్థించువలసినలకు
దృఢముగావించెసౌరాష్ట్రదేశచంద్ర, వదనలానీలవేణులవలననేర్చి
రాలతాంగులుదెలుపనంతంతకభిల, దేశములసర్వజనవచస్థితినివెలసె.

104

నీ. తనకీర్తిచంద్రికాతతినిండి కృష్ణపక్షంబులుశుక్లపక్షములుసేయఁ
దనదురాజత్వమింపునసార్వ కాలంబునందునుగువలయానందమొసఁగఁ
దనకరంబులుజడత్వమునను భువనప్రజానురాగంబులునైవెలుంగఁ
దనవర్తనంబుమిత్రసమాగమంబున సంపూర్ణకళలచేబెంపువడయఁ
దనవలినంబుఖండసౌందర్యమహిమ, నిష్కళంకస్వభావమైనివ్వటిలఁగఁ
జుద్రునకుఁజుండ్రుఁడనఁదగుసద్గుణముల, చేతననిరుద్ధఁడుజగత్ప్రసిద్ధుఁడయ్యె.

105

వ. ఇన్విధంబున నమ్మహానుభావుండైన యనిరుద్ధుండు మహాదైశ్యర్య సమ్మద్ధుండును సక
లభోగానుభవసిద్ధుండును వేదోక్తకర్తానుష్ఠాన పరిశుద్ధుండునునై సంసారబద్ధుండు
నుంబోలియుండె నిర్గుణంబును నిశ్చలంబును నిరుపమానందంబునునైన పరబ్రహ్మం బ
ద్వితీయంబయ్యెను బహునామరూపంబులఁబోలుచుఁ జరాచరంబులయందు జీవా
హ్వయంఁడైపూసలలోదారంబుకైవడిఁ బ్రవర్తించుచుఁద తత్కర్తానుగుణంబులై శరీ
రంబులకుననుభవంబులగు సుఖాసుఖంబులంబోరయక జపాకుసుమసాంగత్యంబున స్ఫ
టికంబు స్వచ్ఛదశఁబయ్యెను మిథ్యావైకవర్ణంబైన తెఱంగున లిప్తుండునుంబోలె
నజ్జుల హృదయంబులకుఁ దోచుచుండుననియు జ్ఞానసిద్ధిలేమింజేసి దేహికర్తావృతుం
డై తనస్వరూపంబుఁ దానతెలియనేరక తానన్యండని యహంకార మమకారంబు
లంబొంది బద్ధుం డగుననియును నిద్రాకాలంబున స్వప్నలబ్ధంబైన సంచారాదులు
నిద్ర మేల్కొనినయప్పుడు మిథ్యలై తెలియంబడినయట్లు జ్ఞానవంతుండైన యప్పుడు
తనధావంతంబు నిస్సారంబని యాత్మయందు భేదబుద్ధిలేక సర్వసమత్వంబున సర్వం
బును బ్రహ్మమయంబు ప్రపంచం బస్థిరంబనితలంచి బ్రహ్మహవాంబును వేదాంతసార
వచనార్థంబు కేవల దృఢంబుగావించి యెఱుకఁగలిగిన పురుషుండు తానై సాయజ్య
సిద్ధుండగుననియు నిశ్చయించి యాత్మానుసంధానంబుసేయుచు జనకునికై వడి నాత్మ
జ్ఞానియై సుఖంబులనుభవించుచుండె నని పలికి మఱియు నిట్లనియె.

106

క. నీలాభంబునువర్తలాకృతియుఁజిహ్వాభూతరాజీవపు

స్థాలంకారముపార్శ్వచక్రముత్రిరేఖాంచనుభోపాంతమై
సాలిగ్రామసమాకృతింబొడమిపూజల్ గాంచియిచ్చుంగుపా
శ్చిలంఁడైయనిరుద్ధమూర్తిసకలశ్రీలంబుభక్తేశికికై.

107

క. ధారీణిలోపలశ్రీమ, న్నారాయణునంశఁబొడమినయగుణములఁబెం
పారననిరుద్ధనామము, సారంబనితలంచునతఁడుసౌఖ్యముఁగాంచుకై.

108

వ. ఆనియు నమ్మహాపురుషగుణంబులు గొనియాడి శుకయోగి పరిక్షిన్నపాలున కిట్లు నిరేసి. 109

క. జననాథయిట్లు నాచే, వినిపింపఁగఁబడినరసవివేకనిధానం
బనిరుద్ధచరిత్రమువ్రా, సినఁజదిగినవినినరునిఁజెందుశుభంబుల్. 110

చ. ఆనివివరించినమ్మదితుఁడయ్యెధరావరుఁడంచునూతుఁడిం
పానరఁగశౌనకాదులగుయోగివరేణ్యులతోడఁదెప్పినక
జనితఘనప్రమోదరససంభృతమానసులైప్రియంబునక
వినుతులుచేసిరక్కఱకు వేమఱుమత్పుతిరాజ్యనాయకా. 111

క. ఈయనిరుద్ధచరిత్రము, శ్రేయస్కరమగుచునుజనజిహ్వగ్రములక
బాయకయాచంద్రార్క, స్థాయియగుచునుప్రసిద్ధిఁదనరుం గాతక. 112

మ. శేయసిభూతభుజంగసంగరజయశ్లాఘానిరాఘాటఁడై
ర్యయుతోత్తుంగవిహంగపుంగవతురంగారూఢదివ్యాంగపా
దయుగారాధకగోత్రభంగనిగమాంతజ్ఞానశుద్ధాంతరం
గయతివ్రాతముఖాబ్జనూతనపతంగమంగళాధీశ్వరా. 113

క. శ్రేంకారకింకిణీయుత, టంకారజ్యాలతానటచ్చాపజితో
ద్ధంకారసముఖవీరా, హంకారాసకలభూషణాలంకారా. 114

తోటకవృత్తము.

మన్మథకోటిసమానవిలాసా, సన్మఖినిర్జితచంద్రవికాసా
చిన్మయరూపవిశిష్టనివాసా, జన్మమయావహసద్గుణభాసా. 115

గద్య. ఇది శ్రీమంగళాచల స్మరింహకృపాప్రసాద సంప్రాప్తవిద్యావైభవ కనుపర్తిరా
యనమంత్రితనూభవ సుజనహిత కృత్యనిత్యా బ్బయామాత్యప్రణీతంబైన యనిరుద్ధ
చరిత్రం బను మహాప్రబంధంబునందు సర్వంబును బంచమాశ్వాసము సమాప్తము.

25146
25/3/73

కృష్ణదేవరాయాంధ్ర భాషానిలయము
సుల్తాన్ బజార్, హైదరాబాద్. ఆంధ్రప్రదేశ్.